

4.) A gazdálkodási szabályok változása

- A 2008. évre vonatkozóan megszűnt a korábbi években kötelezően előírt maradvány-tartási kötelezettség.
- Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII.30.) Kormányrendelet módosítása 2008. január 1-jétől bevezette, hogy a felügyeleti szervnél, illetve a felügyelete alá tartozó költségvetési szervnél képződött, jóváhagyott előirányzat-maradvány más költségvetési szerv részére történő átadása – az európai uniós forrás igénybevételel megvalósuló programok előirányzatainak kivételével – csak a Fejezeti maradvány-elszámolási számlán keresztül történhet.
- Az általános forgalmi adóról szóló törvény bevezette a fordított adózás rendszerét. A kutatási tevékenységhez kapcsolódó anyag, eszköz, és szolgáltatások után felszámított Áfa visszaigénylés lehetősége ismét megnyílt.
- A Kormány a költségvetési szerveknél foglalkoztatottak átlagában a reálkeresetek 2007. évi szintjének 2008. évi megőrzése céljából eseti kereset-kiegészítésről rendelkezett, mely a 2008. évben két ütemben került kifizetésre 15.000, illetve 20.000 Ft/fő összegben.
- A Magyar Nemzeti Bank a 10/2007. (X.1.) MNB rendelete alapján 2008. március 1-től kivonta a készpénzforgalomból az 1 és 2 forintos érméket. A szükséges kerekítés szabályairól a 2008. évi III. törvény rendelkezett.

5. Fejezeti szintű előirányzatok teljesítése

Működési és felhalmozási előirányzatok teljesítése

Jogcímek	2008. évi terv	2008. évi módosított előirányzat	millió Ft-ban
			2008. évi tényleges teljesítés
Kiadások	50.129,5	58.201,5	51.899,0
Ebből:			
- Személyi juttatás	28.036,1	28.146,9	26.164,0
- Munkáltatót terhelő járulékok	7.623,4	7.755,0	7.070,1
- Dologi kiadások	8.216,8	14.794,2	12.605,7
- Kamatkiadás	-	0,3	0,3
- Támogatásértékű működési kiadás	37,1	590,8	500,8
- Társadalom- és szociálpolitika juttatások	-	0,1	5,0
- Működési célú kiadások	294,3	638,1	572,9
- Felújítás	912,6	1.377,3	1.057,0
- Intézményi beruházások	1.509,7	3.338,6	2.368,4
- Támogatásértékű felhalmozási kiadás	-	157,7	157,7
- Előző évi maradványátadás	-	1.262,1	1.257,1
- Központi beruházás	-	20,7	20,7
- Egyéb felhalmozási kiadás	60,0	76,3	77,7
- Kölcsönök	24,8	43,4	41,6
- Tartalék	3.414,7		
Bevételek	50.129,5	58.201,5	59.014,1
Ebből:			
- Költségvetési támogatás	38.362,9	37.687,8	37.687,8
- Saját bevétel	11.766,6	15.374,0	16.208,1
- Pénzforgalom nélküli bevétel	-	5.139,7	5.118,2

6.) *A működési előirányzatok évközi, fejezetszintű módosításai, teljesítése*

6.1. Az Akadémia rendelkezésére álló források alakulása

6.1.1. Költségvetési támogatás

Az Akadémia az irányítása alá tartozó köztisztviselői költségvetési szervek (kutatóintézetek, egyéb intézmények), támogatott kutatóhelyek részére és a központilag kezelt feladatokra a 2008. évben az Országgyűlés által jóváhagyott költségvetésben 36.362,9 millió Ft-tal számolhatott, melyből az OTKA Programok támogatása 5.198,0 millió Ft.

A működési és felújítási célt szolgáló támogatásból már a tervezés szintjén 28.729,8 millió Ft (a teljes keret 74,9%-a) az intézmények részére lebontásra került, míg a fennmaradó 25,1% a központilag kezelt feladatok (ide értve az OTKA Programokat is) megvalósításának pénzügyi forrását jelentette.

Az Országgyűlés által jóváhagyott költségvetési keretszámok az előző évhez képest a következő jogcímeneken változtak:

Jogcímek	millió Ft-ban
2007. évi eredeti támogatási előirányzat	36.914,8
- 5 fő átvétele a Külügyminisztériumtól	19,3
- Európai uniós és hazai kutatóintézeti pályázatok önrészének támogatása	1.422,3
- Gázár- és energiaár-kompensáció támogatása	6,5
Összesen:	38.362,9

A beszámolási időszakban a jóváhagyott költségvetési támogatás egyrészt a Kormány által elrendelt intézkedések, másrészt jogszabályi változásokkal összefüggésben 37.687,7 millió Ft-ra módosult.

A támogatás az eredeti előirányzathoz képest viszonyított csökkenése 1,8 %-os volt.

A költségvetési támogatást érintő évközi változások jogcímei a következők voltak:

Jogcímek	millió Ft-ban

1.) Jogszabályi változással összefüggő módosítások:

Más fejezetek részére támogatás átcsoportosítás (átadás)

- OTKA témapályázatokból	- 3.234,2
= Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium	5,9
= Gazdasági és Közlekedési Minisztérium	22,5
= Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium	0,7
= Honvédelmi Minisztérium	4,4
= Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium	100,9
= Országgyűlés	1,0
= Központi Statisztikai Hivatal	15,3
= Egészségügyi Minisztérium	4,4
= Oktatási és Kulturális Minisztérium	3.040,1
- Szakmai feladatokból	- 0,4
(idős akadémikusok támogatása)	
- Könyv- és folyóirat-kiadásból	- 2,3

Összesen: - 3.236,9

Más fejezetektől támogatás átvétele

- Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztériumtól	83,1
- Oktatási és Kulturális Minisztériumtól	46,2
- Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól	50,5
- Pénzügyminisztériumtól	0,6
- Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumtól	21,2
- Miniszterelnöki Hivaltól	270,6
- Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumtól	1,0
- Szociális és Munkaügyi Minisztériumtól	26,0
- Egészségügyi Minisztériumtól	10,0

Összesen: 509,2

2.) Kormány-intézkedésekkel összefüggő módosítások:

- A 2007. év után járó 13. havi illetmény 2008. évi részének támogatása	661,2
- Prémiumévek program kiadásainak támogatása	18,2
- 2008. évi illetményemelés támogatására	810,2
- Eseti kereset-kiegészítés támogatására	245,8
- World Science Forum támogatására	50,0
- Nagy Imre Emlékház működtetésének támogatására	20,0

- Gazdasági és Szociális Tanács Titkárság működtetésének támogatására	20,0
- Létszámcsökkentések kiadásainak támogatása	15,7
- Előrehozott öregségi nyugdíj felmentési kiadásainak támogatására	9,0
- Összkormányzati projektpremizálás támogatására	2,4
- A vidéki térségekben folyó kormányzati koordinációs feladatok támogatása	200,0
Összesen:	2.052,5
Támogatás-változás összesen	- 675,2

Az Akadémia felügyelete alá tartozó köztestületi költségvetési szervei és feladatai költségvetési támogatásának alakulását, illetve a megszerzett saját bevételeit, valamint a ténylegesen rendelkezésre álló átlagléttszámot az **1. számú melléklet** tartalmazza.

6.1.2. Intézményi saját bevételek

A köztestületi költségvetési szerveknek a 2008. évben is jelentős volumenű saját bevétellel kellett hozzájárulniuk szakmai feladataik teljesítéséhez. Az intézményi saját bevételek a 2008. évben 18.653,0 millió Ft-ot tettek ki, mely összeg 4,5%-kal magasabb, mint az előző időszak teljesítménye. A bevételek közül emelkedett a támogatásértékű bevételek értéke, melyek az alapvetően a pályázati alapon elnyert támogatásokat takarja. Az átvett pénzeszközök volumene csökkent az előző évi értékekhez képest.

A bevételek jogcímenkénti összetételét és az ezekhez kapcsolódó mutatószámokat a **2. számú melléklet** részletezi.

A pályázati pénzek körébe tartozó bevételeket alapvetően két nagy területre lehet besorolni, melyek a következők:

- = különböző központi programokból átvett – nem támogatási forrást érintő – pénzeszközök (pl. Nemzeti Kutatási Alapprogram, OTKA, egyéb más fejezeti programok). Ezek 2008. évben 5.889,0 millió Ft-ot tettek ki, mely az előző évhez viszonyítva 13,1%-kal emelkedett.
- = a külföldről kapott megbízások összege 2008. évben 2.800,1 millió Ft-ot tett ki. Ez az összeg 1,1 %-kal alacsonyabb, mint az előző évi teljesítés összege.

A külföldről átvett pénzeszközökből 1.673,1 millió Ft az Európai Unió pályázatokból, 1.127,0 millió Ft nemzetközi szervezetektől és külföldi magánszervezetektől származik.

- A működési, szolgáltatási bevételeknél a beszámolási időszakban jelentősebb, 8,2 %-os növekedés következett be.

Ezek a bevételek az intézmények alap- és vállalkozási tevékenységével összefüggésben és nem központi programokból származnak, valamint ebben a körben kerülnek kimutatásra az intézmények által végzett kiegészítő tevékenységek (pl. bérbeadás) és továbbszámolt szolgáltatások bevételei is.

- A devizaszámlák kamatbevételeinek volumene ebben az időszakban jelentősen 246,0 %-kal növekedett, annak ellenére, hogy a devizaszámláikon meglévő pénzeszköz állománya csökkent az előző év végi állományhoz képest.
- Az előző évi tartalékok igénybevétele 6,5%-kal emelkedett az előző évi teljesítéshez viszonyítva. A tartalékok igénybevétele az áthúzódó feladatokkal volt összefüggésben.

Össességében a saját bevételek még mindig jelentős részt képviselnek az intézmények gazdálkodásában, mivel a jelenlegi intézményi szervezetek fenntartása, a feladatellátások a csökkenő központi támogatások mellett kizárólag saját bevételből finanszírozhatók.

A bevételek alakulásánál a külföldi megbízásokból származó bevételek volumene azonos szinten maradt. Ez az akadémiai kutatóintézetek nemzetközi elismertségét jelenti, azonban változatlanul felveti azt a gondot, hogy ezeknek a forrásoknak a terhére – a rendkívül szigorú elszámolási szabályok miatt – intézményi üzemeltetési kiadások csak korlátozott mértékben számolhatók el és az általános utófinanszírozás miatt az intézetek évközi likviditási gondjai egyre gyakoribbá válnak, melyet az Akadémia saját hatáskörében már nagyon nehezen tud megoldani, rendezni.

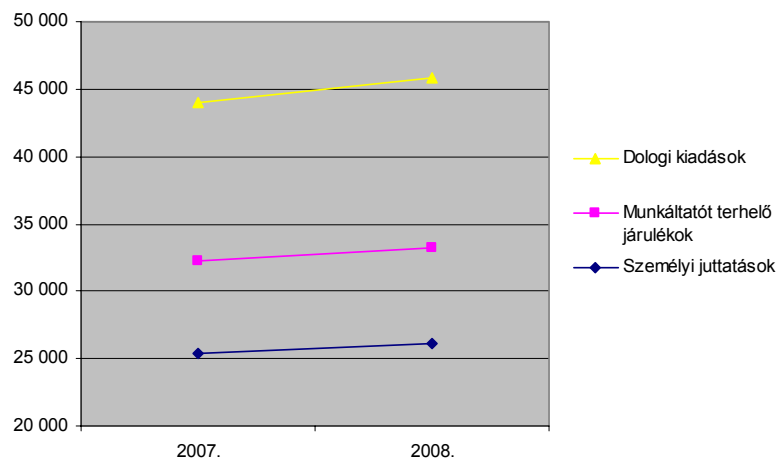
6.1.3. Beruházási források

A Magyar Tudományos Akadémia 2008. évi beruházási céljaira kizárólag az előző évek maradványa állt rendelkezésre 25,1 millió Ft értékben, melyből 20,6 millió Ft került felhasználásra, a maradvány a 2009. évben kerül felhasználásra.

6.2. Kiadási előirányzatok teljesítése

Az intézmények tényleges kiadásai 50.222,7 millió Ft-ot tettek ki, mely összeg 4,0%-kal magasabb, mint az előző évben volt. Az intézmények legjellemzőbb - összehasonlítható - kiadási jogcímei a következők voltak:

Kiadási jogcímek	2007.	2008.	A 2008. év adata a 2007. évhez viszonyítva (%)
	Év		
Személyi juttatások	25.385,8	26.164,1	103,1
Munkáltatót terhelő járulékok	6.864,5	7.070,1	103,0
Dologi kiadások	11.746,4	12.557,9	106,9

A személyi juttatásoknál tapasztalható minimális növekedés két részből tevődött össze: egyrészt a 2008. évben központilag finanszírozott illetményemelésből, másrészt, hogy az intézmények a dologi kiadásaik fedezetére inkább a személyi juttatásokon próbálnak csökkenteni esetleges létszámleépítéssel.

A dologi kiadások 6,9%-kal növekedtek az előző évhez hasonlítva, ami jóval meghaladja a megelőző évek (1,5%-os) növekedési ütemét.

6.3. Bevételi előirányzatok teljesítése

6.3.1. A költségvetési támogatás felhasználása

A beszámolási időszakban az Akadémia részére - OTKA Programok és Iroda nélkül - biztosított működési és felújítási célú költségvetési támogatás felhasználásának alakulását a következő mutatószámokkal lehet jellemezni:

Felhasználás iránya	2007.év %	2008.év %
Közvetlen akadémiai kutatási célokra	68,5	70,6
Országos kutatás- és tudós támogatásra	20,4	18,6
Infrastrukturális célokra	1,8	1,8
Igazgatási, kutatásszervezési, területi akadémiai bizottságok, jóléti és egyéb feladatokra	8,2	8,0
Kötelezettségvállalásokkal terhelt fejezeti maradvány	1,1	1,0
Összesen	100,0	100,0

2008. évi megoszlás:

6.3.2. Az intézményi saját bevételeket meghatározó folyamatok bemutatása

Az akadémiai intézmények – *2. számú melléklet* szerinti – saját bevételei 4,5%-kal emelkedtek, emellett azonban az Innovációs Alapból és a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programból biztosított többlet bevételek emelkedtek. A bevételek növekedése 802,6 millió Ft volt, mely összegből 395,0 Ft volt a szolgáltatási és vállalkozási bevételek növekedése. Az intézményi költségvetési támogatás – felújítással és központi beruházással együttes – részaránya az összbevételben 66,9%-os volt.

7.) Vagyoni állapot alakulása

1. Az immateriális javak értékének alakulása

Az immateriális javakkal való gazdálkodás (kivéve a gazdasági társaság alapítása) az intézmények hatáskörében történik. A szellemi termékek esetében az egységes eljárási rend szabályozása folyamatban van.

2. Az ingatlanok értékének alakulása

Ingatlanokkal való gazdálkodást az Akadémia központilag végzi. Az ingatlanok összesített értékét a felújítások növelték. Építési beruházásra nem került sor. Az elmúlt évben került sor a Kálló esperes úti ingatlan (MTA törzsvagyon) értékesítésére, melynek vételára, 157,7 millió Ft a Vagyonkezelő Szervezet számláján jóváírásra került.

7.2 A forgóeszközök állományának alakulása

Az akadémiai intézmények eszközállományának egy részét a forgóeszközök alkotják, melyek értéke 11,4 milliárd Ft volt, mely az előző évhez viszonyítva 41,9 %-kal emelkedett, melynek elsődleges oka, hogy a pénzeszközök esetében az idegen pénzeszközök között kimutatott devizaszámlán lévő pénzek mennyisége 65,7%-kal növekedett. Ez egyértelműen az Európai Unió pályázatokkal van összefüggésben.

Az akadémiai vagyron alakulását a volumen-változáson túlmenően a belső összetétel alapján számított jellemző **mutatókkal** is elemezhetjük, melyek alapján megállapítható, hogy:

- A beszámolási időszakban a *forgóeszközök lekötöttsége* – azaz a készletek és a forgóeszközök aránya – 4,5%-ról 3,8%-ra csökkent az előző időszakhoz viszonyítva. Ezzel egyidejűleg magas a szabad forgóeszközök mutatója.
- A *tőke-feszültségi mutató* - azaz a kötelezettségek és a saját forrás aránya – 21,4%-ról 25,1%-ra emelkedett az előző évhez viszonyítva, amely a kötelezettségek 26,4%-os volumenének növekedésével, a saját tőke 1,4%-os növekedésével, és a tartalékok 44,6%-os növekedésével van összefüggésben.
- Az intézmények likviditási helyzetét a *likviditási ráta* jellemzi, amely szerint a rövid lejáratú kötelezettségeket 2007. évben is 1,4-szeresen, míg 2008. évben 1,7-szeresen lehetett forgóeszközökből finanszírozni. Az intézmények teljes kötelezettség állománya is a mobilizálható forgóeszközökből finanszírozható. Így az akadémiai intézmények likviditási helyzete jónak ítélnél meg, annak ellenére, hogy évközben több intézménynél időlegesen komoly likviditási gondok jelentkeztek.

8.) Az Akadémia előirányzat-maradványának alakulása

Az Akadémia felügyelete alá tartozó intézmények a 2008. évi alaptevékenységével összefüggésben 5.511,2 millió Ft összegű előirányzat-maradvány keletkezett, mely az előző évhez viszonyítva 55,5 %-os növekedést mutat. A maradvány legnagyobb része áthúzódó fizetési kötelezettségekkel és kutatási megbízásokkal, pályázati előlegekkel van összefüggésben. A maradványt 21,2 millió Ft-os önrevíziós kötelezettség terheli.

A maradvány 90,0 %-a a kutatóintézeteknél és a támogatott kutatóhelyeken keletkezett. A 2008. évben rendelkezésre álló alaptevékenységi maradvány intézménycsoportonkénti összetételét a **4. számú melléklet** tartalmazza.

Fejezeti kezelésű előirányzatok maradványának alakulása

Az Akadémia központi feladatainak 2008. évi maradványa 1.042,5 millió Ft volt, illetve 38,8 millió Ft az előző évek fel nem használt maradványa. Az egyes központi feladatok maradványának alakulása a következő:

	<i>millió Ft-ban</i>
Alapkutatások beruházásai	4,5
Magyar Tudomány	3,9
Könyv- és folyóirat kiadás támogatása	40,3
Fiatalkutatók pályázatos támogatása	33,5
Nagy Imre Emlékház működtetésének alapítványi támogatása	1,7
Szakmai feladatok teljesítésének támogatása	474,8
Központi kezelésű felújítások	3,2
Gazdasági és Szociális Tanács Titkársága működtetésének támogatása	26,4
Balaton állapotának javítását szolgáló kutatások	16,0
Európai uniós és hazai kutatóintézeti pályázatok önrészeinek kiegészítése	20,6
<u>OTKA Kutatási témapályázatok</u>	<u>456,4</u>
<u>Összesen:</u>	<u>1.081,3</u>

A központi feladatok maradványai a 2008. évre áthúzódó feladatok finanszírozásához szükségesek.

9.) Az akadémiai intézmények vállalkozási tevékenységének alakulása

Az akadémiai intézmények a 2008. évi gazdálkodásuk során is végeztek vállalkozási tevékenységet, melynek főbb jellemzői a következők voltak:

	<i>millió Ft-ban</i>
- Vállalkozási tevékenység pénzforgalmi eredménye	561,4
- Alaptevékenységre felhasznált előző évek eredménye	- 124,2
- Alaptevékenységre felhasznált tárgyévi eredmény	- 179,3
- Vállalkozási tartalékba helyezhető eredmény	257,9
- Következő évi alaptevékenységre elkülönített eredmény	176,6

10.) *Gazdasági társaságokban való akadémiai részvétel*

Az intézmények kezdeményezésére és eszközeikkel alakult társaságok részesedésével való gazdálkodást Akadémiai döntések alapján részben az intézetek végzik. Közvetlenül Akadémiai részvétellel működő társaságok részesedésével az Akadémia Vagyonkezelő Szervezete gazdálkodik.

10.1. Az Akadémia közvetlen tulajdonosi részvétellel működő gazdasági társaságok 2008. évi helyzetének alakulása

Az Akadémia 2008-ban részesedést szerzett az alábbi társaságokban:

- Fúziótech Műszaki Szolgáltató Kft.-ben	260 ezer Ft
- DEAK Kooperációs Kutatási Zrt.-ben	6.000 ezer Ft
- Delta-Bio Kutatás-fejlesztési és Szolgáltató Kft.-ben	190 ezer Ft
- Planta-Cosmetix Kutatás-fejlesztési és Szolgáltató Kft.-ben	130 ezer Ft
- Kémiai Technológia Transfer Kft.-ben	1.900 ezer Ft
- Prebázis Termelő és Kutatás-Fejlesztési Kft.-ben	2.760 ezer Ft
- Genomikai Innovációs Központ 2005 Kft.-ben	5.000 ezer Ft

értékben.

A Pécs Fejlesztési Kft.-ben való 300 ezer Ft értékű részesedés értékesítésre került.

A Vagyonkezelő Szervezetnél nyilvántartott, közvetlen akadémiai kezelésű társaságoktól realizált osztalékbevételek 167 millió Ft, mely az előző évet 50 %-kal meghaladja. Kiemelkedően eredményesen gazdálkodik az Akadémiai Kiadó Zrt. A korábbi évek eredményes gazdálkodása tette lehetővé a 100 MFt-os osztalék elvonást az Akadimpex Kft.-től. Az elért osztalék bevételek aránya a részesedések állományához viszonyítva 25 %-os.

10.2. Az Akadémia által alapított költségvetési szervek részvétele vállalkozásokban

Az intézmények részesedéseiben az alábbi változások történtek:

- az Izotóp Intézet Kft.-ben, illetve az Izinta Kft.-ben lévő részesedések (44.110 ezer Ft értékben) évközben átkerültek az MTA Vagyonkezelő Szervezet könyveibe,
- a KFKI Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet részesedést szerzett 210 ezer Ft értékben az Adimtech Elektronikai Fejlesztő, Rendszertechnikai és Kereskedelmi Kft.-ben,
- a Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Kutatóintézet további 500 ezer Ft értékben részesedést szerzett a TactoLogic Műszaki Kutató-fejlesztő Kft.-ben,
- a Kémiai Kutatóközpont részesedést szerzett 1.000 ezer Ft értékben a H4sep Kutatási és Tanácsadó Kft.-ben,
- az SZBK Enzimológiai Intézet részesedést szerzett 250 ezer Ft értékben a Cellpharma Orvosi Biotechnológiai és Gyógyszerkutató-Fejlesztő Kft.-ben.

Az intézmények osztalékbevétel címén 16,9 millió Ft-ot realizáltak, mely az előző évhez viszonyítva 17,6 %-kal csökkent. Az elért osztalék bevétel aránya a részesedések állományához viszonyítva, 33,1%-os.

11.) Lakásépítési támogatás

A Központi Lakásépítési Alapból a 2008. évben 30 fő részesült munkáltatói kölcsönben. A kifizetett kölcsön legalacsonyabb összege 150 ezer Ft, míg legmagasabb összege 1.000 ezer Ft volt.

A 30 fő részére folyósított kölcsön összege 16.500 ezer Ft volt. A Központi Lakásépítési Alapból 1971. évtől 2008. december 31-ig 2.219 fő részére folyósított munkáltatói kölcsönt.

A Lakásépítési Alap 2008. december 31-i záró egyenlege: 57.564 ezer Ft volt.

Költségvetési címenkénti indoklás

1.1. cím: MTA Titkársága

Igazgatási ágazat jellemzői

Az igazgatási ágazat kiadásai közé tartozó feladatok a következők:

- Titkárság működtetése,
- Doktori Tanács Titkárságának működtetése,
- Akadémiai Kutatási Pályázatok Titkárságának működtetése,
- Akadémikusok tiszteletdíjának és a hozzátartozói ellátásoknak a folyósítása,
- A Központi Lakásépítési Alap kezelése.

A Titkárság az előzőekben felsorolt feladatai teljesítéséhez 1.252,1 millió Ft működési célú támogatással és 171,5 millió Ft saját bevétellel rendelkezett, melyből 66,3 millió Ft az előző évi maradvány igénybevételéből, 21,2 millió Ft a Központi Lakásépítési Alapot érintő törlesztésekből adódott.

A feladatok teljesítése során 1.320,1 millió Ft kiadás merült fel, melynek 86,7 %-át személyi juttatások és a munkáltatót terhelő járulékok kifizetésére fordítottak.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

1.1. MTA Titkárság

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	1.274,1	1.004,8	1.388,3	1.320,0	103,6	95,1
Ebből:						
személyi juttatás	830,1	728,6	905,8	874,8	105,4	96,6
központi beruházás						
Folyó bevétel	129,9	30,8	70,0	105,2	81,0	150,3
Támogatás	1.159,9	974,0	1.252,0	1.252,0	107,9	100,0
Előirányzat-maradvány	50,6		66,3	66,3	131,0	100,0
Létszám (fő)	148	151	153	149	100,7	97,4

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	1.004,8	30,8	974,0	728,6
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	31,2		31,2	23,6
GSZT Titkárság támogatása	22,8		22,8	12,2
Illetményfejlesztés támogatása	27,0		17,0	20,6
Többletfeladat ellátásának támogatása	190,2		190,2	61,7
Többletbevétel	29,0	29,0		13,8
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	6,8		6,8	5,2
Előző évi működési maradvány átvétel	10,2	10,2		
Előirányzat-maradvány igénybevétele	66,3	66,3		40,1
2008. évi módosított előirányzat	1.388,3	136,3	1.252,0	905,8

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel

Eredeti Módosított Teljesítés előirányzat

Személyi juttatások	728,6	905,8	874,8
Munkaadókat terhelő járulékok	234,0	293,2	269,9
Dologi kiadások	26,4	172,7	158,7
Működési célú pénzeszköz átadások	0,5		
Támogatásértékű működési kiadás	0,3	0,3	0,3
Kölcsönök	15,0	16,3	16,3
Kiadások összesen	1.004,8	1.388,3	1.320,0

Az összes kiadás 3,6%-kal magasabb, mint a 2007. évi tényleges kiadás.

A kiadásból 874,8 millió Ft-ot tett ki a személyi juttatás, mely 5,4 %-kal magasabb, mint az előző évi. A Titkárság előző évi maradvány igénybevétele nélküli bevétele 105,2 millió Ft-ot tett ki. A többletbevételt a kiadások teljesítéséhez használták fel.

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	691,6	147	812,9	145
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	23,5	4	22,0	4
Állományba nem tartozók	13,5		39,9	
Összesen	728,6	151	874,8	149

Létszám alakulása

	2007. év	2008. év	Változás összes
	összes létszám	összes létszám	létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	144	145	100,7
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	4	4	100,0
Összesen	148	149	100,7

Előirányzat-maradvány

A gazdálkodás során keletkezett maradvány 103,5 millió Ft, amely az áthúzódó kötelezettségek teljesítéséhez szükséges.

1.2. cím: Doktori Tanács Titkársága

A Doktori Tanács Titkársága feladatai közé tartozik az MTA doktora cím elnyerése érdekében benyújtott pályázatok elbírálása, gondozása az 1994. évi XL. törvény, valamint az MTA Doktori Szabályzata alapján. A doktori címmel rendelkezőknek tiszteletdíj folyósítása a többször módosított 4/1995. (I. 20.) Korm. rendelet és a tárgyévi költségvetésről szóló törvény alapján történik.

A Tudományos Minősítő Bizottság jogutódjaként a tudomány doktora, illetve kandidátusa fokozatok honosítása az 55/1995. (V. 17.) Kormányrendelet alapján kerül lebonyolításra.

A Vezetői Kollégium 1997. november 12-ei döntése alapján ellátja a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj ügyintézésével és Kuratórium és a szakértői kollégiumok működésével kapcsolatos titkársági feladatokat.

Így feladata a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj kifizetése a 316/2001. (XII. 28.) Korm. rendelettel módosított 156/1997. (IX. 19.) Kormányrendelet, a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Szabályzata és a tárgyévi költségvetésről szóló törvény alapján.

Az MTA Doktori Tanács Titkársága 2008. évi gazdálkodásában az alábbi jogcímenek történtek kifizetések:

- az MTA doktora címmel járó tiszteletdíj, valamint a tudomány kandidátusa fokozat után járó illetmény kiegészítés folyósítása,
- Bolyai János Kutatási Ösztöndíj folyósítása,
- megbízási díj kifizetések a nem akadémikus szakértőknek, bírálóknak, bíráló bizottság tagjainak, a bírálóbizottság tagjainak,
- a bíráló bizottság tagjainak útiköltség kifizetés,
- a Doktori Tanács és a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriuma működéséhez szükséges irodaszerek, nyomtatványok, stb. beszerzése
- a Doktori Tanács és a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj ünnepélyes rendezvényeinek kiadásai,
- üzemeltetéshez szükséges villamos- és hőenergia, posta és egyéb szolgáltatások kiadásai.

Doktori tiszteletdíjak

A doktori tiszteletdíjakat a 19/2001. (II. 12.) és a 350/2006. (XII.23.) Korm. rendelettel módosított 4/1995. (I. 20.) Korm. rendelet alapján kell folyósítani.

A tiszteletdíj mértéke az alábbiak szerint alakult:

Munkaviszonnal rendelkező doktorok, valamint

1995. január 1. után nyugdíjba vonuló doktorok esetén 90.000,- Ft/fő/hó

1994. december 31-én már nyugdíjas doktorok esetén 86.000,- Ft/fő/hó

2007. december 31-én záró létszám: 2.591 fő

2008. december 31-én záró létszám: 2.622 fő

2008. év folyamán 50 fő részére szűnt meg a tiszteletdíj folyósítása halálozás miatt. Az "MTA Doktora" cím 81 főnek lett odaítélve.

Kandidátusi illetménykiegészítés

A tudomány kandidátusa részére az 55/1995. (V. 17.) számú Kormányrendelet értelmében a fokozat megszerzését követő hónap első napjától öt éven keresztül havi 3.000,- Ft illetménykiegészítés jár.

2007. december 31-én záró létszám 20 fő

2008. december 31-én záró létszám 11 fő

Az év folyamán 1 fő részére kandidátusi fokozat odaítélésére került sor, 9 fő részére az illetménykiegészítés folyósítása befejeződött az öt éves időszak letelte miatt. Az öt éves időszak alatt a kandidátusok közül 1 fő doktorrá vált.

Bolyai János Kutatási Ösztöndíj

Az ösztöndíj a 316/2001. (XII. 28.) számú Kormányrendelettel módosított 156/1997. (IX. 19.) Kormányrendelet és a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Szabályzata alapján kerül kifizetésre. Mértéke 2007. évhez képest nem változott, havi 113.200,- Ft/fő/hó.

2007. december 31-i záró létszám 482 fő

2008. december 31-i záró létszám 475 fő

Az ösztöndíj határozott időre 1, 2 vagy 3 évre nyerhető el. A meghatározott időszak letelte, valamint egyéb kilépés miatt 193 fő részére szűnt meg az ösztöndíj folyósítása.

2008. szeptember 1-jétől 186 fő ösztöndíjas került felvételre.

A Doktori Tanács Titkársága az előzőekben felsorolt feladatokkal összefüggésben 4.077,7 millió Ft kiadást teljesített, melyhez 4.091,5 millió Ft támogatás és 139,4 millió Ft saját bevétel kapcsolódott. A saját bevételből 120,7 millió Ft volt az előző évben képződött maradvány.

A 2008. évi gazdálkodás során keletkezett maradvány 153,2 millió Ft, amely az áthúzódó kötelezettségek teljesítéséhez szükséges.

A Doktori Tanács Titkárság kiadásainak alakulása

J o g c í m	adatok millió Ft-ban		
	2007. év	2008. év	A 2008. év adata a 2007. évi %-ában
- Tudományos fokozatosak díja			
= doktorok	2 917,7	2 893,7	99,18%
= kandidátusok	0,8	0,4	50,00%
- Megbízási díj (Bolyai János Kutatási Ösztöndíj után + egyéb)	10,4	7,0	67,31%
- Bolyai János Kutatási Ösztöndíj	632,4	626,5	99,07%
- Munkaadókat terhelő járulékok (Társadalombiztosítási járulék, Egészségügyi hozzájárulás)	492,5	514,1	104,39%
- Dologi kiadások és befizetési kötelezettségek (irodaszer, könyv, telefon, posta, kiküldetés, reprezentáció, üzemeltetési költség, áfa stb.) átadott pénzeszközök	35,5	36,0	101,41%
Költségvetési kiadások összesen:	4 089,3	4 077,7	99,72%

Előirányzatok és teljesítések alakulása

1.2. Doktori Tanács Titkársága

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	4.089,4	4.152,7	4.234,2	4.077,7	99,7	96,3
Ebből:						
személyi juttatás	3.561,5	3.590,1	3.638,7	3.527,6	99,1	96,9
központi beruházás						
Folyó bevétel	26,8	22,0	22,0	18,7	69,8	85,0
Támogatás	4.111,6	4.130,7	4.091,5	4.091,5	99,5	100,0
Előirányzat-maradvány	71,7		120,7	120,7	168,3	100,0
Létszám (fő)						

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	4.152,7	22,0	4.130,7	3.590,1
Módosítások jogcímenként				
Feladatátcsoportosítás	-39,2		-39,2	-29,6
Előirányzat-maradvány igénybevétele	120,7	120,7		78,2
2008. évi módosított előirányzat	4.234,2	142,7	4.091,5	3.638,7

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel

Eredeti Módosított Teljesítés előirányzat

Személyi juttatások	3.590,1	3.638,7	3.527,6
Munkaadókat terhelő járulékok	518,8	555,1	514,1
Dologi kiadások	43,8	40,3	35,9
Támogatásértékű működési kiadás		0,1	0,1
Kiadások összesen	4.152,7	4.234,2	4.077,7

Személyi juttatások

	Tervezett személyi jutt. (M Ft) létszám (fő)	Tényleges Személyi jutt. (M Ft) létszám (fő)
Állományba nem tartozók	3.590,1	3.527,6
Összesen	3.590,1	3.527,6

Előirányzat-maradvány

A gazdálkodás során keletkezett maradvány 153,2 millió Ft, amely az áthúzódó kötelezettségek teljesítéséhez szükséges.

1.3. cím: Akadémikusi tiszteletdíjak és hozzátartozói ellátási díjak

Itt kerülnek elszámolásra az MTA hazai tagjai részére folyósított tiszteletdíjak, valamint az akadémikus elhalálása esetén folyósított hozzátartozói ellátási díjak (özvegyi ellátási díj, árvaellátási díj).

Előirányzatok és teljesítések alakulása

1.3. Akadémikusi tiszteletdíjak és hozzátartozói ellátások

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	2.059,8	2.044,1	2.089,5	2.045,9	99,3	97,9
Ebből:						
személyi juttatás	1.829,8	1.844,0	1.879,3	1.843,1	100,7	98,1
központi beruházás						
Folyó bevétel			0,4	0,4		100,0
Támogatás	2.009,8	2.044,1	2.077,0	2.077,0	103,3	100,0
Előirányzat-maradvány	62,1		12,1	12,0	19,5	99,2
Létszám (fő)						

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	2.044,1		2.044,1	1.844,0
Módosítások jogcímenként				
Feladatátcsoportosítás	32,9		32,9	29,9
Saját hatáskörű átcsoportosítás				-0,1
Többletbevétel	0,4	0,4		0,3
Előirányzat-maradvány igénybevétele	12,1	12,1		5,2
2008. évi módosított előirányzat	2.089,5	12,5	2.077,0	1.879,3

Kiadási előirányzatok*millió Ft-ban, egy tizedessel*

	Eredeti	Módosított	Teljesítés
	Előirányzat		
Személyi juttatások	1.844,0	1.879,3	1.843,1
Munkaadókat terhelő járulékok	198,4	208,7	201,4
Dologi kiadások	1,7	1,5	1,4
Kiadások összesen	2.044,1	2.089,5	2.045,9

Előirányzat-maradvány

A 2008. évben 43,5 millió Ft maradvány keletkezett, amelyre a 2009. évre áthúzódó feladatok teljesítéséhez van szükség.

1/4. cím: MTA Köztisztviselői feladatok

A köztisztviselői feladatok tartoznak:

- Köztisztviselői feladatok ellátása, ideértve a közgyűlésekkel kapcsolatos feladatokat.
- Határon túli magyarok tudományos titkárságának „Kapcsolatok program”-jának teljes körű lebonyolítása pénzügyi és számviteli szempontból.
- Különböző pályadíjak, kegyeleti kiadások, tudóssegélyek számfejtése, kifizetés, folyósítása
- Roma ösztöndíj folyósítása.

A Köztisztviselői feladatok az előzőekben felsorolt feladatai teljesítéséhez 134,6 millió Ft működési célú támogatással és 29,2 millió Ft saját bevétellel rendelkezett, melyből 16,8 millió Ft az előző évi előirányzat-maradvány felhasználásából származott.

A feladatok teljesítése során 138,8 millió Ft kiadás merült fel, melynek 42,1%-át személyi juttatások és a munkáltatót terhelő járulékok kifizetésére fordítottak.

A 2008. évi gazdálkodásból 25,0 millió Ft maradvány keletkezett, amely az áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

1.4. MTA Köztisztviselői feladatok

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	137,0	140,2	163,8	138,8	101,3	84,7
Ebből:						
személyi juttatás	44,0	47,8	51,1	48,0	109,1	93,9
központi beruházás						
Folyó bevétel	2,2		12,4	12,4	563,6	100,0
Támogatás	151,6	140,2	134,6	134,6	88,8	100,0
Előirányzat-maradvány			16,8	16,8		100,0
Létszám (fő)						

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat- módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	140,2		140,2	47,8
Módosítások jogcímenként				
Egyensúlyi tartalék visszarendezeése	4,7		4,7	
Többletfeladat ellátá- sának támogatása	9,9		9,9	0,3
Feladatátcsoportosítás	-20,2		-20,2	-5,9
Többletbevétel	12,4	12,4		8,4
Saját hatáskörű átcsop- ortosítás				-4,9
Előirányzat-maradvány igénybevétele	16,8	16,8		5,4
2008. évi módosított elői- rányzat	163,8	29,2	134,6	51,1

Kiadási előirányzatok*millió Ft-ban, egy tizedessel***Eredeti Módosított Teljesítés
előirányzat**

Személyi juttatások	47,8	51,1	48,0
Munkaadókat terhelő járulékok	9,4	12,1	10,5
Dologi kiadások	77,3	95,8	75,5
Működési célú pénzeszköz átadá- sok	5,7	4,7	4,7
Maradványátadás		0,1	0,1
Kiadások összesen	140,2	163,8	138,8

Személyi juttatások

	Tervezett személyi jutt. (M Ft) létszám (fő)	Tényleges személyi jutt. (M Ft) létszám (fő)
Állományba nem tarto- zók	47,8	48,0
Összesen	47,8	48,0

2. cím: Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia

A Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlése 1992. májusában alapította meg a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiát. A Közgyűlés célja az volt, hogy visszatérjenek az alapító Széchenyi István eredeti gondolatához, és a tudósok mellett ismét jelen legyenek az irodalom és a művészetek képviselői az Akadémián, a mai kor igényeinek megfelelően azonban önálló, társult formában.

A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia 2008. évi főbb szakmai feladatai a következők voltak:

Székhogyaló előadások

- Március 26-án Sorsdöntő szavak. Szlovén – magyar irodalmi kapcsolatok címmel tartott székhogyaló előadást az Akadémia székházában Jože Hradil tiszteleti tag, a magyar irodalom szlovén fordítója, szótárszerkesztő aki szinte az összes jelentős kortárs írónk műveit lefordította szlovén nyelvre.
- Május 20-án Takács Zsuzsa költő Szóra bírni az álmot. Álom és látomás az irodalomban című, vetített képekkel kísért székhogyaló előadása.
- Június 24-én Imre Flóra költő, műfordító Egy tolvaj vallomásai, avagy az intertextualitás című székhogyaló előadása.
- November 24-én Nádasdy Ádám költő, műfordító tartott székhogyaló előadást Dante Divina commediájának tervezett fordításáról címmel.

Irodalmi estek – emlékülések

- Szeptember 11-én rendeztek irodalmi estet Juhász Ferenc költő, a Széchenyi Akadémia alapító tagja 80. születésnapja alkalmából a Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM) dísztermében a PIM-mel, a Magyar Írószövetséggel, a Magyar PEN Clubbal és a Magyar Irodalomtörténeti Társasággal karöltve.
- Szeptember 30-án Lengyel Balázs író, alapító tag tiszteletére rendeztek irodalmi emlékülést az MTA Kistermében a Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen.

Koncertek

- Február 27-én nagy sikerű emlékkoncertet rendeztek a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemmel és a Budapest Music Centerrel (BMC) közösen a 2007

végén elhunyt nagy zeneszerző, Szöllősy András tiszteletére az MTA Dísztermében.

- Április 29-én Tihanyi László zeneszerző tartotta meg székfoglaló hangversenyét az MTA Dísztermében.
- Szeptember 29-én Szöllősy András emlékkoncertet rendezett az Intermoduláció Kamaraegyüttes a Filharmóniával közösen, Tihanyi László vezényletével, az MTA Kongresszusi termében.
- Október 2-án, a Korunk Zenéje sorozatban rendeztek zeneszerzői estet Sály László és fia, Sály Bánk műveiből az MTA Dísztermében, a Filharmóniával közösen.

Kiállítások

- Március 17-től május 4-ig látogathatta a közönség Megyik János képzőművésznek a Raiffeisen Galériában megrendezett székfoglaló tárlatát.
- Július 12-től augusztus 31-ig tartott nyitva az a kamara kiállítás, amelyet Kosáry Domokos, az MTA korábbi elnöke, a Széchenyi Akadémia örökös védnöke tiszteletére rendeztek a Tihanyi Bencés Apátság Galériájában – az MTA 2007-ben elhunyt elnökének a Pest Megyei Levéltárban őrzött grafikáiból. Kosáry Domokosra Marosi Ernő művészettörténész akadémikus emlékezett.
- Ezzel a tárlattal egy időben nyílt meg és tartott nyitva a Bernáth Aurél (1895–1982) műveit bemutató tárlat.

A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia a 2008. évben a szakmai feladatok ellátásához 16,3 millió Ft működési célú és 0,6 millió Ft felhalmozási célú támogatással, valamint 0,5 millió Ft saját bevétellel számolhatott. A 2008. évi szakmai feladatok teljesítéséhez 17,4 millió Ft kiadás merült fel.

A 2008. évi gazdálkodásból maradvány nem keletkezett.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

2. Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	18,1	16,4	19,3	17,4	96,1	90,2
Ebből:						
személyi juttatás	10,1	10,0	10,8	10,0	99,0	92,6
központi beruházás						
Folyó bevétel	2,5	2,4	2,4	0,5	20,0	20,8
Támogatás	15,4	14,0	16,9	16,9	109,7	100,0
Előirányzat-maradvány	0,2					
Létszám (fő)	2	2	2	2	100,0	100,0

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	16,4	2,4	14,0	10,0
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	0,4		0,4	0,3
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	0,5		0,5	
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	0,1		0,1	0,1
Illetményfejlesztés támogatása	0,6		0,6	0,4
Többletfeladatok	1,3		1,3	
2008. évi módosított előirányzat	19,3	2,4	16,9	10,8

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel
Eredeti Módosított Teljesítés
előirányzat

Személyi juttatások	10,0	10,8	10,0
Munkaadókat terhelő járulékok	3,0	3,3	3,1
Dologi kiadások	2,8	4,6	4,3
Intézményi beruházási kiadás	0,6	0,6	
Kiadások összesen	16,4	19,3	17,4

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	Személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	7,6	1	7,6	1
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	1,2	1	1,2	1
Állományba nem tartozók	1,2		1,2	
Összesen	10,0	2	10,0	2

Létszám alakulása

	2007. év összes létszám	2008. év összes létszám	Változás összes létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	1	1	100,0
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	1	1	100,0
Összesen	2	2	100,0

Felújítás

Az intézmény a 2008. évben felújítást nem végzett

Beruházás

Intézményi beruházásra nem került sor.

Előirányzat-maradvány

A 2008. évben a gazdálkodásból maradvány nem keletkezett.

Vállalkozási tevékenység

Az intézmény a 2008. évben vállalkozási tevékenységet nem folytatott.

3. cím: MTA Könyvtára

A Könyvtár 2008. évi kiemelt jelentőségű szakmai feladatai a következők voltak:

Kiemelkedő programok

A kínai magyar évad („Szabadság, szerelem”) alkalmából 2008. március 17. és május 4. között a Keleti Gyűjtemény Hongkong legrangosabb múzeumában (University Museum and Art Gallery) rendezett nagyszabású kiállítást Stein Aurél életéről és munkásságáról, *Fascinated by the Orient: Aurel Stein (1862-1943)* címmel. A kiállítást mintegy ötezer látogató tekintette meg.

Megkezdtek egy tudományos repozitórium kialakítását OTKA támogatással, OTKA-MTA Könyvtára együttműködéssel. Az elektronikus tartalmak archiválásának és hozzáférhetővé tételének biztosítása nemzetközi szabványok alapján, OAI rendszerben történik, a feltöltés és a metaadat-szerkezet kialakítása folyamatos.

A könyvtár stratégiai tervében és a kapcsolódó költségvetési tervben meghatározott mértéket meghaladóan, 8 millió forinttal csökkentették a béreket és járulékokat. Átcsoportosítva így több forrást biztosítottak állománygyarapításra.

Sikeres konzorciumi pályázatot nyújtottak be az Oktatási és Kulturális Minisztérium „Reneszánsz év” pályázatára. A hat kutatóintézzel együtt elnyert közel 19 millió forintot a Magyar Digitális Képkönyvtárhoz való csatlakozásra és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésére fordítjuk.

Személyi és szervezeti változások

Az engedélyezett létszám 2008-ban 108 fő volt, a december 31-i munkajogi létszám teljes munkaidőre vetítve 97 fő volt. A szakmai feladatok színvonalas ellátásához szükséges létszám tovább már nem csökkenthető.

A több fórum által jóváhagyott és elfogadott stratégiai terv alapján megkezdtek a könyvtári munkafolyamatok átszervezését és korszerűsítését. Első lépésben összevonták a korábban három osztályon végzett állománygyarapítást, és Gyűjteményszervezési Osztályként működtek a minden dokumentumtípusra és beszerzési formára kiterjedő állományépítést. Ez maga után vonta azt, hogy a Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály folyóirat részleggel bővült.

Állománygyarapítás

Állománygyarapításra 2008-ban 113.972 E Ft-ot fordítottak. A leltárba vett dokumentumok száma összesen 9.908 könyvtári egység, közel 700 egységgel több, mint az előző évben. A leltárba vett állomány teljes értéke 234.577 E Ft.

A nagy értékkülönbség az ajándékba kapott hagyatékok és könyvek állományba kerülésének köszönhető. Kiemelendő Radnóti Miklós hagyatéka, Gábor Dénes gyermekkori vázlatkönyve és Mérei Ferenc hagyatéka, ami ajándék útján került a könyvtárba.

Hosszú évek óta először többet költhettek könyvek vásárlására, 2.598 db könyvet vásároltak kb. 20 millió forint értékben. Ennek nagyobb része, 1.741 kötet magyar nyelvű kiadvány.

Kurrensnek tekinthető 2.113 folyóirat beszerzésére 27.257 E Ft-ot költöttek, ebből a külföldi folyóiratok ára, a jó árfolyamszámításnak és a közbeszerzési eljárásnak köszönhetően csak 24,8 millió forint volt. A csökkentett árban szerepelnek azok a Springer folyóiratok is, amelyeket un. DDP (deep discount price) konstrukcióban szereztek be.

Nemzetközi cserére könyvekre és zömmel Actákra 45 millió forintot fordítottak. A cserében kapott dokumentumok értéke közel azonos a küldött dokumentumok értékével.

A hagyományos dokumentumok mellett egyre több elektronikus tartalom érhető el olvasóik számára. Konzorciumi formában 100% önrésszel 6.192 E Ft-ot költöttek hat adatbáziscsomag licenc jogának megvásárlására. Ez az utolsó év, amikor az országos rendszerben elérhető adatbázisok (EISZ) eléréséért nem kell fizetni, de a továbbiakban ezek költségeivel is számolni kell.

Első ízben vásároltak e-könyv csomagot, szintén konzorciumi formában, több kutatóintézettel együtt. A könyvtár a környezetvédelmi csomagot vásárolta meg 977 ezer forintért, amely 88 művet tartalmaz. A vásárlási konstrukció értelmében a kutatóintézetek által vásárolt csomagokhoz is van hozzáférési joguk, mint konzorcium-szervező intézménynek.

Feldolgozás

A beszerzett művek visszakereshetővé tétele az ALEPH integrált könyvtári rendszeren keresztül lehetséges. 5.826 újonnan beszerzett dokumentum és 2.550 kölcsönzési forgalomból visszakerült mű került feldolgozásra.

A folyóiratok érkeztetése is átkerült az ALEPH integrált rendszerbe, így az olvasók naprakész információt kaphatnak az állományba frissen bekerülő füzetekről. Ezzel rövidesen kiváltható lesz a manuális nyilvántartási rendszer.

Digitális feldolgozás

Gyűjteményük egyre több féltve őrzött kincse válik minden érdeklődő számára elérhetővé az Interneten keresztül. A digitális gyűjtemények kialakítása, a technikai megoldásokon túl, komoly kutatómunkát és elmélyült tanulmányok készítését teszi szükségessé.

A hongkongi kiállítás alapján készült négy nyelvű (köztük kínai) feldolgozás, melyhez linkkel kapcsolódik korábbi, Stein második expedícióját részletesen is bemutató anyagunk.

A Kaufmann-gyűjtemény vallástörténeti és könyvtörténeti szempontból legkiemelkedőbb kéziratait tartalmazza teljes terjedelmükben, átfogó tanulmánnyal.

Csatlakoztak a nemzetközi Sahname-projekthez, melyet 1999-ben indított el a Cambridge-i Egyetem, s melynek első web-es megjelenítésére 2004-ben került sor. A projekt célja, hogy összegyűjtse és az interneten elérhetővé tegye a világon fellelhető összes Sahname kézirat illusztrációit, ezzel segítve a tudományos munkát.

A Goethe Intézettel és a Magyar Goethe Társasággal közösen az Interneten mutatják be a könyvtár Goethe hagyatékát, tematikus elrendezésben.

Szolgáltatások

Az olvasói létszám enyhe csökkenést mutat, annak ellenére, hogy 2008. november 3-án a Magyar Tudomány Napján díjmentesen iratkozhattak be az olvasók. 400 fő élt is ezzel a lehetőséggel! 5160 beiratkozott olvasó volt, az aktív használók száma 6309 fő. A beiratkozási díjból származó bevétel 3 millió forint.

Az online kölcsönzés elindulásával az év első felében folyamatosan gépre kerültek a kölcsönzési adatok, gyorsabbá, pontosabbá vált a kölcsönzés, az előjegyzések és hosszabbítások követése.

Könyvtárközi kölcsönzésben a küldő könyvtárak között az élen járnak, közel 3000 kérést kaptak, amelynek 93%-át teljesítettük. Saját olvasóik is egyre gyakrabban élnek ezzel a lehetőséggel, kéréseik száma 50%-kal emelkedett.

Térítéses szolgáltatásaik közül a reprográfiai szolgáltatások bevétele jelentős, foto szolgáltatásért 2,2 millió forint bevételük volt. A számítógépes referenz szolgáltatás bevétele 2,1 millió forint volt.

Levéltár

A Levéltár 2008-ban tovább gyarapította állományát, folytatta a begyűjtött anyag feldolgozását és ellátta az MTA Titkárság és a Doktori Tanács irattári feladatait és a levéltári kutatószolgálatot.

Rendezvények, programok

Látogató csoportokat és egyéneket előzetes bejelentés alapján fogadnak és igény szerint bemutatót, ismertetést, használati útmutatást nyújtanak. Három alkalommal tartottak használóképzést összesen 46 fő részére.

A Goethe Intézettel kialakult jó kapcsolat folytatásaként közös projektet készítettek, a digitális Goethe kalendáriumot.

Rendezvényeik, programjaik a könyvtár munkatársainak tudományos tevékenységéhez kapcsolódnak sok esetben. Példa erre a Vigyázó Ferenc kiállításra előkészített anyagok és előadások sora, a Magyar László emlékülésre való felkészülés, forráskutatás, a Goethe kalendárium előkészítése, valamint a Kégl projekt, Stein projekt vagy a TIMA (Iszlám Kézirattársaság) projektje.

Összesen 13 kiállítást, emlékülést, bemutatót szervezett a könyvtár, 5800 látogató részvételével.

Takarékosabb gazdálkodást folytattak: jelentősen csökkentették az őrző-védő funkcióval járó költségeket, műszaki fejlesztés eredményeként visszaszorították az energiafogyasztást, bevezették a szelektív hulladékgyűjtést, az év végén pedig eladták a gépkocsit és külső szállító-céggel kötöttek szerződést a szükséges szállítási feladatok ellátása érdekében.

Az év elején kapott 50 millió forint többlettámogatás nagymértékben segíti a stratégiai tervben meghatározott célok elérését. Ezt az összeget 2008-ban állománygyarapításra fordították.

A 2008. évi gazdálkodási feladatainak teljesítése érdekében 622,6 millió Ft kiadást teljesítettek, a kiadás 54,8 %-át a személyi juttatások és járulékok tették ki.

A kiadás teljesítéséhez 555,5 millió Ft működési célú és 17,9 millió Ft felhalmozási célú támogatás állt rendelkezésre, ezt az összeget 99,7 millió Ft összegű saját bevétel egészítette ki. A saját bevételből 13,7 millió Ft volt az előző évben keletkezett maradvány.

A beszámolási időszakban 50,5 millió Ft maradvány keletkezett, mely áthúzódó kötelezettségek teljesítéséhez szükséges.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

3. MTA Könyvtára

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	566,1	446,3	672,7	622,5	110,0	92,6
Ebből:						
személyi juttatás	248,6	252,0	260,4	260,0	104,6	99,8
központi beruházás						
Folyó bevétel	88,5	24,2	85,6	85,9	97,1	100,4
Támogatás	482,8	422,1	573,4	573,4	118,8	100,0
Előirányzat-maradvány	8,5		13,7	13,7	161,2	100,0
Létszám (fő)	98	108	108	97	99,0	89,8

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	446,3	24,2	422,1	252,0
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	10,2		10,2	7,8
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	14,0		14,0	
Többletbevétel	61,4	61,4		
Illetményfejlesztés támogatása	13,2		13,2	10,0
Többletfeladat támogatása	109,3		109,3	0,5
Saját hatáskörű átcsoportosítás				-13,4
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	4,6		4,6	3,5
Előirányzat-maradvány igénybevétele	13,7	13,7		
2008. évi módosított előirányzat	672,7	99,3	573,4	260,4

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel
Eredeti Módosított Teljesítés
előirányzat

Személyi juttatások	252,0	260,4	260,0
Munkaadókat terhelő járulékok	81,4	81,6	81,5
Dologi kiadások	111,9	301,9	269,7
Működési célú pénzeszköz átadások		0,2	0,2
Társadalom- és szociálpolitikai kiadás		0,1	0,1
Előző évi maradványátadás		0,4	0,4
Intézményi beruházási kiadás	1,0	25,1	7,6
Felújítás		3,0	3,0
Kiadások összesen	446,3	672,7	622,5

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	209,2	86	209,8	76
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	37,8	22	37,6	21
Állományba nem tartozók	5,0		12,6	
Összesen	252,0	108	260,0	97

Létszám alakulása

	2007. év összes létszám	2008. év összes létszám	Változás összes létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	76	76	100,0
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	22	21	95,5
Összesen	98	97	98,9

Felújítás

Felújításra 3,0 millió Ft-ot fordítottak, melyet saját bevételből finanszíroztak.

Beruházás

Intézményi beruházásra 7,6 millió Ft-ot fordítottak.

Előirányzati maradvány

A beszámolási időszakban 50,5 millió Ft maradvány keletkezett, mely áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges.

KUTATÓINTÉZETEK

A 2008. év a gazdasági nehézségek közepette is eredményes esztendeje volt az akadémiai kutatóhálózatnak. Intézeteink jelentős erőfeszítéseket tettek a tudományos kutatás feltételeinek biztosítására, kihasználták a nemzetközi pályázati lehetőségeket, hogy részben ezekből pótolják a csökkenő egyéb kutatási forrásokat. Az intézetek kutatói, kutatócsoportjai a nehezedő körülmények között is megőrizték hazai és nemzetközi elismertségüket tudományterületükön. Ezt igazolja a publikációk száma, idézettsége és a nemzetközi tudományos bizottságokban, folyóiratok szerkesztőbizottságában betöltött számos tisztség és elismerés. Az elmúlt években a kutatóhálózat – a jelzett gondok ellenére is – sikeresen tudott versenyezni az elsősorban alkalmazott kutatási feltételeket támogató hazai és nemzetközi pályázatokban. A kutatóhálózat megőrizte működőképességét.

Kutatóintézeteink átlagléttszáma alig változott. 2007-ben 4286 fő, 2008-ban pedig 4320, ez mintegy 1 %-os növekedés. Ezen belül a kutatók átlagléttszáma viszont 3%-kal csökkent, főleg a tudományos fokozattal nem rendelkezők kötelező átsorolása miatt. Ez a csökkenés egyes intézeteknél szembeötlő, másoknál elhanyagolható. Az összes kutatónak mintegy 33%-a 35 év alatti. Ez az évről évre tovább javuló mutató kiválóan jelzi az Akadémia tudatos tudománypolitikáját, a fiatal kutatói rendszer eredményességét: a hazai K+F hálózatban a legfiatalabb kutatók itt dolgoznak.

Az összes tudományos publikáció száma 2008-ban 6741 volt. Ez erősen fluktuál a publikációk megjelenésének ütemében, de már két egymás utáni évben mintegy 4,5%-os növekedést mutat az előző évihez képest. Az összes tudományos publikáció 19%-a nemzetközi együttműködés keretében készült.

A referált nemzetközi folyóiratokban megjelent cikkek száma 2008-ban összességében mintegy 4%-kal csökkent. Az egy kutatóra eső publikációk száma 2008-ban 2,8 (élet-tudományoknál 1,77; matematika és természettudományoknál 1,95; társadalomtudományoknál 5,02). 2008-ban a természettudományi területen 2%-al növekedett a publikációk összesített impakt-faktora és mintegy 10%-kal több volt a hivatkozások száma is. Ez utóbbi mutató a három tudományterületre átlag 9 %-kal nőtt.

A tudományos eredmények bemutatásának egyik általánosan elfogadott módja a konferenciákon való előadás. Nemzetközi rendezvényeken 2008-ban 2544 előadásban és 971 poszteren számoltak be kutatóink tudományos eredményeikről. Megjegyzendő, hogy ez utóbbi adat nyilvántartása nem teljes körű. A nemzetközi rendezvényeken tartott előadások száma 2,5%-

kal csökkent az előző évhez viszonyítva. Nemzetközi elismerésünket bizonyítja, hogy a kutatók mintegy 22%-a tagja valamilyen nemzetközi tudományos bizottságnak, és 20%-a nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának is.

2008-ban változás történt mind a hazai, mind a külföldi pályázatokból elnyerhető támogatások összegében. Jóllehet a nemzetközi pályázati sikeresség az élettudományok, a matematika és természettudományok területén jelentősen növekedett, a hazai pályázati források beszűkülése markánsan megmutatkozott. Megváltoztak a hazai források belső arányai: az OTKA-témáknál átlagosan 12%-kal növekedett a támogatás nagysága. Az NKTH-pályázatok esetében azonban mind az új témák száma, mind a támogatás mértéke jelentős csökkenést mutat. Az NFT-pályázatok esetében igen jelentős a csökkenés. A külföldi pályázati források között meghatározóak voltak az EU FP-7-es pályázatok. Ezek számottevő forrást képeznek intézeteink számára. Jelentős növekedést mutat az előző évihez képest az intézetek nem pályázati bevételeinek alakulása is (67%-os növekedés).

Az elmúlt évben az akadémiai kutatóintézetekben 1123 PhD vagy kandidátusi tudományos fokozattal, 387 MTA doktora címmel rendelkező kutató, 20 MTA levelező tag és 48 MTA rendes tag dolgozott. Bár a kutatóintézetekben dolgozó kutatók közül 4,5%-kal kevesebben végeztek rendszeres felsőfokú oktatási tevékenységet, mint az előző évben, a felsőfokú graduálisan és posztgraduálisan oktatott órák száma 2%-kal nőtt.

A kutatóintézetek teljesítményének részletes elemzését az AKT kuratóriumai a 2007-ben kidolgozott, és az AKT által megvitatott, új értékelési rendszer segítségével végzik el. Az értékeléshez rendelkezésre állnak a Közgyűlésre megjelenő, a tudományos kutatások eredményeiről szóló intézeti írásos beszámolók, kiadványok is.

Az alábbiakban a kutatóintézetek jelentősebb eredményei kerülnek összefoglalásra.

A kutatóintézetek szakmai feladatai teljesítését a gazdálkodás szemszögéből a következőkkel lehet jellemezni:

- A kutatási és egyéb, az alaptevékenységi körbe tartozó feladatok teljesítéséhez 22.128,4 millió Ft működési célú és 1333,8 millió Ft felhalmozási célú támogatást vettek igénybe, melyet 14.220,7 millió Ft saját bevétellel egészítettek ki, 3.497,5 millió Ft az előző évek tartalékainak felhasználásából származott.

- A vállalászási tevékenység szakfeladaton elszámolt és az alaptevékenységre történő visszaforgatás utáni bevétele 1.515,2 millió Ft volt, melyből 427,8 millió Ft a korábbi időszakban keletkezett tartalék felhasználásából eredt. A tárgyévi eredményből 175,2 millió Ft visszaforgatás történt. A realizált vállalászási eredmény 257,9 millió Ft volt, melyből 176,6 millió Ft-ot 2009. évben az alaptevékenység ellátására kívánnak a kutatóintézetek fordítani.
- A teljesített kiadások 35.734,7 millió Ft-ot tettek ki, mely összeg közel 5,1%-kal magasabb az előző évihez képest. A teljesített kiadások 61,6%-a személyi juttatási és járulék jogcímenen keletkezett.

Gazdálkodással kapcsolatos tapasztalatok

A kutatóintézetek a beszámolási időszakban szerzett pozitív, illetve negatív tapasztalataikat az éves beszámoló szöveges indoklásában megfogalmazták.

Pozitív tapasztalatok

- Pozitívumként értékelték az intézetek, hogy a 2008. január 1-jei hatállyal történő közalkalmazotti illetmény és pótlékalap emeléséhez a költségvetés központi forrást biztosított.
- A kötelező maradványképzésnek az eltörlése nagy könnyebbséget jelentett az intézeteknek.
- Az EU-s és hazai kutatóintézeti pályázatok önrészenek kiegészítő forrását nagyon pozitívnak értékelték az intézetek, mivel ezzel ellensúlyozni tudták azt, hogy egyes pályázatok terhére a valós kiadások egy része számolható csak el. A támogatás nagyban javította mind a szakmai, mind a pénzügyi stabilitást, tervezhetőséget.
- Az elnöki beruházási pályázat lehetőséget biztosított az európai geofizikai kutatások terén az elvárt szintre visszakerülni.
- Pozitív hatásként értékelték az intézetek az év elején visszatartott egyensúlyi tartalék összegének folyamatos felszabadítását.
- A különféle pályázatokon elnyert források a 2008. évben is elősegítették a tudományos tevékenységek bővítését és a tárgyi feltételek fejlesztését. A kutatók hazai és nemzetközi elismertségét mutatja, hogy egyre több hazai és külföldi pályázó kéri együttműködésre közreműködőként, illetve konzorciumi tagként az intézeteket.
- Az előző évekhez hasonlóan a Mezőgazdasági Kutatóintézetben a nemesített és honosított vetőmagok forgalmazásában közreműködő gazdasági társaságok a fokozatosan nehezedő

külső körülmények között is érvényesíteni tudták a fajtajutalék beszédését és ezzel eredményesen közreműködtek az intézeti saját bevételek realizálásában.

- A Mezőgazdasági Kutatóintézetben működik Európa egyik legnagyobb fitotronja. Az itt végzett kísérletek eredményeire alapozva az intézet közel két évtizede foglalkozik a klímaváltozás várható hatásainak alap- és alkalmazott kutatásával, azok mértékének meghatározásával. Az eredményeket az Európai Unió Magyarországon elsőként ismerte el a benyújtott pályázati program elfogadásával, melyben az intézet arra vállalkozott, hogy e témában Közép-Európára kiterjedő regionális szintű képzési és kutatási központtá válik. A központ feladata, hogy elősegítse a mezőgazdaságban a kutatók, nemesítők, innovációs szakemberek, mezőgazdászok képzésén keresztül a klímaváltozás hatásainak következményeire történő felkészülést.
- A Növényvédelmi Kutatóintézet számára nagy segítség volt az Akadémia felújítási támogatása, melyből lehetőség nyílt a teljes tetőfelújításra, valamint a rendkívüli időjárás miatt életveszélyessé vált melléképület használhatóvá tételére. Nemi saját forrás felhasználásával pedig olyan korszerű burkolatú, szigetelésű helyiségeket lehetett kialakítani, amelyek az eddiginél jobban szolgálhatják a tudományos alaptevékenységet.
- Az Ökológiai és Botanikai Kutatóintézetben befejeződött az üvegház építésének I. üteme, melynek átadása 2008. áprilisban megtörtént. Az új üvegházba betelepítésre került mintegy 1800 kaktusz illetve pozsgás taxon. A növényanyag nagy része Magyarországon csak itt található meg, génalap tartalék, értékük felbecsülhetetlen. Az üvegházi gyűjtemények a szakmai és közoktatás fontos helyszínei.
- A Talajtani Kutatóintézetben az Akadémia által meghirdetett infrastrukturális pályázat kapcsán lehetőség nyílt egy mobil laboratórium kialakítására.
- Együttműködési megállapodás előkészítése céljából kapcsolat felvételre került sor a Kínai Társadalomtudományi Akadémiával.
- Jelentős nemzetközi rendezvények szervezésére került sor „A francia elnökség és az Európai Unió Francia-magyar találkozási pontok” címmel.
- Kutatási pályázatokhoz kapcsolódóan megrendezésre került a „Konzervativizmus a XXI. század elején” című konferencia. Az „Európai pártcsaládok és ideológiák a XXI. század elején” címmel pedig előadássorozat készült.
- Az Irodalomtudományi Intézet elismeréssel szól az Illyés Gyula Archívum és Műhely részére biztosított akadémiai támogatásról.

Negatív tapasztalatok, hatások

- A kincstári körben való gazdálkodással nagymértékben növekedett a gazdasági adminisztráció, melyből a korábbi évek létszámcsökkentése miatt csak a határidős feladatok ellátását tudja megoldani. A jelenlegi gazdasági adminisztráció, a szakmai előírások, rendeletek, törvények változásának nyomán követésére alig marad idő.
- A számítástechnikai rendszer fenntartása és üzemeltetése nehéz a pénzügyi feltételek hiánya miatt. Pl.: a diplomás számítástechnikusok bérhelyzete nem megfelelő, szerver szobák felújítására nincs pénzügyi keret.
- Negatív hatásként értékelhető az NKTH-nak a GVOP pályázatokhoz kapcsolódó pénzügyi elszámolási rendje. A pályázatok pénzügyi elszámolása bonyolult. Az okleveles könyvvizsgáló teljes körű pénzügyi vizsgálatának ellenére a bizonylatokat másolatban csatolni kell az elszámoláshoz. Az elszámoláshoz kapcsolódó szabályozás bonyolult és felesleges munkaráfordítást igényel.
- Komoly probléma, hogy az NKTH az elszámolt és befejezett pályázatok forrását, valamint az új pályázatok előlegét, ami már az év első negyedében esedékes lett volna ismét csak december hónap végén utalta.
- Külső gazdasági környezet tekintetében újabb negatív hatás, hogy a Kémiai Kutatóközpont már nem pályázhat önállóan új pályázati kiírásokon, hanem csak egy működő vállalkozás mellett, annak résztvevőjeként.
- A központi felújítási keret elmaradása több intézetnél is problémát jelentett. Az Állatorvostudományi Kutatóintézetnél ismételten elmaradt a már 4 éve halogatott és minden évre be tervezett állatházi fűtési rendszer felújítása. A Balatoni Limnológiai Kutatóintézet a szükséges karbantartásokat, kisebb felújításokat saját forrásból ugyan el tudta végezni, de fontos lenne az intézeti főépületek nyílászáróinak festése, javítása, a külső vakolat javítása, a szolgálati lakások külső hőszigetelő vakolása, a nyílászárók cseréje, javítása, festése, a fűtéskorszerűsítés továbbfejlesztése. A Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézetben is egyre nagyobb problémát jelent az épület öregedéséből származó szinten tartási munkák finanszírozása. A Szegedi Biológiai Központ infrastruktúrájának jelentős része közel 40 éve lett üzembe helyezve. Ez idő alatt mind az épületgépészeti berendezések, mind az épületrészek bizonyos elemei technikai és erkölcsi értelemben is elavultak.
- A forint árfolyam hullámozása, majd év végi zuhanása az FP6 programok elszámolásánál gondot okozott.

- Az eredeti, elemi költségvetési támogatás az intézetek többségénél alig több, mint a tervezett személyi juttatások és munkaadókat terhelő járulékok összege, a működtetést az intézeteknek saját bevételeik terhére, illetve a megtakarításaikból kell tudniuk megoldani. Az intézetek bevételfüggősége változatlanul fennáll. Az intézeteknek a működőképesség érdekében rendkívül takarékos gazdálkodást kellett folytatniuk.
- Az intézeti gazdálkodás szempontjából problémát jelent a pályázati előlegek kiszámíthatatlansága, a Támogató részéről az előlegek kifizetése több hónapos késéssel is történhet.
- Általános panasz az intézetek részéről, hogy a 2008. évben a pályázati lehetőségek erősen beszűkültek.
- Az EU-hoz tartozó több tagországban megoldott a köztermesztésben felhasznált kalászos növények vetőmagjai után – a visszavetett vetőmagok esetében is – a fajtatulajdonost megillető fajtajutalék érvényesítése. Magyarországon a jelenlegi jogi környezetben ez nem megoldott, ezért a kalászos növények fajtatulajdonosainak jelentős összegű árbevétel kiesést kell elviselni.
- A Mezőgazdasági Kutatóintézetben továbbra sem megoldott a székhelyükön található jelentős kiterjedésű tó állagának megóvása. A szakhatóság büntetés kiszabását helyezte kilátásba a megoldás elodázása esetén. A rekonstrukció becslések szerint közel 100 millió Ft ráfordítást igényelne.
- A költségvetés az inflációt nem követi, az üzemeltetés- fenntartás növekvő kiadásai nehezen biztosíthatók
- A folyóiratok beszerzése forráshiány miatt egyre nehezkesebb.
- Több intézet nem tudja segédmunkatársi besorolásból előresorolni több doktori diplomával rendelkező kutatóját, mivel nincs hozzá forrása.

4. cím: Matematikai- és természettudományi kutatóintézetek

Az Akadémia intézményeiből 13 kutatóintézet alkotja ezt a címet. Az alábbiakban ezeknek a kutatóintézeteknek a 2008. évi szakmai feladatai kerülnek összefoglalóan bemutatásra.

Atommagkutató Intézet

Paleoklíma-kutatásaik során arra a felismerésre jutottak, hogy a jégkorszakot követő hőmérsékletemelkedés a Dél-Alföldön mintegy $9,1 \pm 0,5^\circ\text{C}$ volt, szemben az Európára általában jellemző $6 - 7,5^\circ\text{C}$ értékkel. A vizsgálatokat a Szegedi Tudományegyetem munkatársaival közösen végezték. A fenti eredmény eléréséhez nélkülözhetelen eszköz volt a 2008 elején elkészült hűtőrendszer. A műszerrel a vízminták 8 K-re hűthetők, és a vízben oldott nemesgázok koncentrációja nagy pontossággal mérhető. A hűtő az Atomki és a heidelbergi Institute of Environmental Physics munkatársainak együttműködésével épült.

A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség orvosi és ipari alkalmazások szempontjából nagy jelentőségű nukleáris adatbázisával kapcsolatos programban az elmúlt évben befejezték a terápiás izotópok előállítására használt magreakciók adatbázisának létrehozását. Az adatbázis közzététele WEB-en megtörtént, kézikönyvének Technical Report formában való megjelentése folyamatban van.

Al_2O_3 anyagú nanokapillárisokban létrejövő ionterelődés mechanizmusát vizsgálták helyzetérzékeny detektorral az intézet ECR laboratóriumában. A kísérlet a kapillárisok új típusú alkalmazásának lehetőségét igazolta ionnyalábok fókuszálásában, valamint az ionok és szerves molekuláritegek kölcsönhatásainak vizsgálatában.

Egy új kezelési módszer felfedezésével és az eljárás kidolgozásával megnövelték a CR-39 típusú maratottonyom-részecskedetektorok érzékenységét. A kezelés paramétereinek optimalizálásával új előhívási módszert dolgoztak ki, amelyet bevezettek a detektornak a radonkoncentráció mérésére való rutinszerű alkalmazásában is.

A gyógyászati képalkotó eljárások egyik fontos módszere a pozitronemissziós tomográfia (PET), amely radioaktív izotópok felhasználásával ad háromdimenziós képet az ember szerveinek működéséről. Tudományos vagy gyógyszeripari kísérletek során egyre fontosabb a laboratóriumi állatok, rágcsálók mind pontosabb PET-es vizsgálata. Az emberi gyógyászatban alkalmazott eszközök a kisállatok vizsgálatához nem minden esetben adnak elegendően jó térbeli felbontást. Egy sokéves fejlesztési munka jelentős állomásaként kifejlesztették a kisállat-PET újabb verzióját (miniPET-II), amellyel a humán felhasználásnál elérhető pontosság közel négyszerese, 1,2–1,4 mm felbontás érhető el.

Szekunder semleges részecskéket felhasználó tömegspektrométerrel mért mélységi profilokból meghatározták az antimon diffúziós együtthatóját amorf szilícium vékonyrétegekben. Mivel az antimon széleskörűen használt adalékanyag a félvezetőiparban, az eredmény nemcsak tudományos, hanem félvezetőipari alkalmazások, új generációs napelemek gyártása szempontjából is fontos.

Az intézet ECR Laboratóriuma, a Debreceni Egyetem Kísérleti Fizikai Tanszéke és Fogpótlástani Tanszéke közötti együttműködés keretében titán implantátumokat fedtek be vékony fullerén (C60) rétegekkel alacsony energiájú C60 nyalábbal történő besugárzás során. A kísérlet célja közbenső réteget képezni az élettelen Ti és az élő csontsejt anyaga között. A mintákon az első csontsejtnövesztések sikeresen megtörténtek.

Konkoly Thege Miklós Csillagászati Kutatóintézet

Egy cefeida pontos (és fontos) távolsága

A csillagászat tudományának egyik sajátossága, és egyben izgalmas vonása, hogy a vizsgált égitestek távolságát innen, a földi nézőpontból kell meghatározni, ami az univerzum roppant nagy méreteit figyelembe véve korántsem egyszerű feladat. A szabályosan pulzáló cefeida változócsillagok lényeges szerepet töltenek be az univerzum távolságskálájának megalkotásában, mert szuperóriás csillagok lévén az extragalaxisokban is kimutathatók, távolságuk megállapításához pedig szinte csak a fényváltozási periódusukat kell ismerni. A pulzáció periódusa ugyanis szoros kapcsolatban van a cefeida luminozitásával (fényteljesítményével). A cefeidák periódusa és luminozitása közötti összefüggés kalibrálása viszont korántsem egyszerű, mert egyetlen cefeida sincs a közelünkben, amelynek távolságát közvetlenül, a hétköznapi háromszögelésen alapuló parallaxis alapján, meg lehetne állapítani. Most viszont különleges környezetét kihasználva alig 1,5 %-os hibával sikerült meghatározni az egyik tejútrendszerbeli cefeida, az RS Puppis távolságát: 6500 +/- 90 fényév. A meglepő pontosságot azáltal sikerült elérni, hogy az RS Puppis körül feltűnő felhő van. A csillagkörüli anyag porszemcséi pedig visszaverik ill. szórják a csillagról rájuk eső fényt. Az RS Puppis 41,4 napos periódusú, szabályos fényváltozását nyomon lehet követni a ködösség ugyanilyen ütemű fényességváltozásaként, igaz, némi fáziskéséssel, hiszen a ködöt megvilágító és fénysebességgel terjedő fotonok később érik el a cefeidát beágyazó köd távolabbi részeit, mint a fényforráshoz közelebbieket. Lényegében ugyanolyan jelenségről van szó, mint a visszhang a hang esetében, csak itt elektromágneses hullám (fény) terjed hanghullámok helyett. Találónan fényechónak is nevezik ezt a jelenséget. Nem kellett tehát mást tenni, mint gondosan megmérni, hogy mekkora fáziskéséssel követi a ködben jól azonosítható csomók fényességváltozása a cefeida fényességében periodikusan bekövetkező változásokat. Mivel az RS Puppis leghalványabb állapotában ötször kevesebb fényt bocsát ki, mint amikor a legfényesebb, a köd megvilágításában bekövetkező változás igen feltűnő. A fáziskésés idejét a fény terjedési sebességével megszorozva megkapni, hogy milyen távol van a ködben vizsgált fényes csomó a központi csillagtól, s ebből a fényechót produkáló csomó és a cefeida közötti látószög ismeretében kiszámítható a csillag valódi távolsága. A pontos távolságmeghatározáshoz szükséges felvételek az Európai Déli Obszervatórium (ESO) 3,6 méter átmérőjű NTT (New Technology Telescope) távcsővére szerelt EMMI (ESO Multi-Mode Instrument) kamerájával készültek. A kutatócsoport magyar tagja az MTA Konkoly Thege Miklós Csillagászati Kutatóintézete tudományos tanácsadója.

Földrajztudományi Kutatóintézet

Az intézet kutatóinak a *globális klímaváltozásokhoz kapcsolódó* vizsgálati eredményei egyértelműen igazolták az utóbbi 3 millió év változásairól elképzelt feltételezéseket. A kontinentális üledéksorokra és az óceáni üledékekre vonatkozó paleogeográfiai elemzéseik során rámutattak, hogy mindkét üledéksorra vonatkozó paraméterek hasonló értékeket mutatnak, vagyis azok azonos klímaváltozások eredményei. A szárazföldi ciklusok tehát párhuzamosíthatók a mélytengeri kutatások alapján felállított klímátörténeti adatokkal. Az éghajlat- és ökoszféra változásokra vonatkozó kutatási eredményeiket különböző szelvényeken végzett üledékvizsgálataik is igazolták. Ennek során egyértelműen kimutatták a mintegy 3 millió évvel ezelőtt elkezdődött utolsó nagy lehülési időszak eljegesedési (glaciális) és felmelegedési (interglaciális) periódusait, valamint az azokon belüli változásokat (hideg- és melegmaximumok). Vizsgálataik során pontosan elhatárolták a rétegeket, és meghatározták, hogy az adott

réteg milyen magasságában következett be a hőmérsékleti maximum, ill. minimum. Mindebből következtetni lehet az ősdomborzatra, az őséghajlatra, az adott szélirányokra, valamint az adott üledék származási helyére, szállítási jellegére, az üledék helyben képződött, vagy áttelepített voltára, továbbá az esetleges üledékhiátusokra.

A *Duna menti tájak geomorfológiai kutatása* során a folyó hazai 410 km-es szakaszára vonatkozóan végeztek komplex vizsgálatokat. Ennek során feltárták a felszínfejlődést befolyásoló szerkezeti-tektonikai tényezőket, a rétegtani jellegzetességeket, a mindenkori víz- ill. völgyhálózat fejlődésének irányítottságát, az erózióbázisok és a mederirányváltások összefüggéseit. A kutatási téma kiemelt jelentőségű, mert a Duna magaspartjainak domborzati adottságai alapvetően befolyásolják a folyópart-menti közúti közlekedést, a hajózási útvonalakat, a műszaki létesítményeket, továbbá a part mentén fekvő települések fejlesztési és belterületrendezési döntéseit (pl. Dunaszekcső, Paks, Dunaujváros és más magasparttal rendelkező településen). Az évről-évre bekövetkező károk elhárítása jelentős költségterhet jelent az önkormányzatoknak, a vonalas létesítmények üzemeltetőinek, összességében a károk a nemzetgazdaság költségvetését terhelik. A dunaszekcsői, dunaujvárosi, rácalmás-ófalui stb. partmozgásokkal kapcsolatos felszín dinamikai kutatások eredményei közvetlenül hasznosultak az önkormányzatok partfal-helyreállítási munkáiban.

A *Searching for neighbours: dynamics of physical and mental borders in the New Europe*” (SEFONE) című EU projekt keretében átfogó felmérést végeztek a Schengeni határőrizeti és vízumrendszer fogadtatásáról és a magyar-ukrán-román határvidék településeire, illetve az interetnikus viszonyokra gyakorolt hatásáról. Ukrán-magyar viszonylatban kimutatták, hogy a megváltozott határátkelési helyzetben a sokszor létfenntartást szolgáló gazdasági jellegű határforgalom nehezebbé vált, mely kiegészülve a korábban jól fizető magyarországi alkalmi munkavállalás kereteinek beszűkülésével, a kárpátaljai határvidéki népesség jelentős része életstratégiájának – belső-ukrán területek felé orientálódó – váltására kényszerült. A román-magyar határszakasz mentén egyrészt feltárták a magyar-román-cigány együttélés, másrészt a különböző etnikumok térhasználatának sajátosságait. Különös hangsúlyt kapott még a szimbolikus etnikai térfoglalás és a mentális terek kutatása is. Kutatási eredményeikkel kiemelkedően hozzájárultak a magyar-ukrán-román határ menti térségek gazdasági fejlődéséhez, a határ régió interetnikus kapcsolatainak szélesedéséhez, és az etnikai feszültségek oldásához.

Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézet

A 2008. évi geodéziai, geofizikai és szeizmológiai alapkutatásaikat, obszervatóriumi, elméleti és módszerfejlesztési eredményeiket a következők érzékeltetik:

Továbbfejlesztették a korábbi extenzométer kalibráló berendezést, amely így alkalmassá vált huzal-extenzométerek kalibrálására is. Jelenleg a világon ez az egyedüli nagy pontosságú módszer rúd- és huzal-extenzométerek hitelesítésére.

GPS technika és nagy pontosságú fűrőlyuk-dőlésmérők segítségével folyamatosan nyomon követik a dunaföldvári és dunaszekcsői partfalmozgások során fellépő deformációkat egy korai riasztórendszer kifejlesztése céljából. Elemezték a Dunaföldváron 2002 és 2007 között mért dőlésmérési és hidrológiai (csapadék, talajvízszint, Duna vízállás) adatsorokat és egyértelmű összefüggést találtak közöttük. A dőlésmérési adatok és műhold felvételek segítségével kimutatták, hogy az egyes hidrológiai folyamatok hatása összegződik. A dunaszekcsői partfalon a dőlésmérők a mozgások időbeli lefolyásáról igen részletes, a hidrológiai adatsorokkal jól korrelálható adatokat szolgáltatnak. Kimutatták, hogy a gyors csuszamlás előtti jellegzetes

mozgások más földtani paraméterekkel együtt alapul szolgálhatnak egy korai riasztórendszer kifejlesztéséhez.

Geo-elektromágneses obszervatóriumi és terepi eredményeik, valamint kialakított adatbázisaik a környezeti elemek védelme, a hírközlés, az űrkutatás, a katasztrófavédelem és a nyersanyagkutatás terén is kínálják a hasznosítás lehetőségét. A földi éghajlatkutatáshoz kötődő egyik legújabb eredményük az, hogy a mintegy másfél évtizednyi obszervatóriumi Schumann-rezonancia adatsorban a világ zivatar-tevékenységének globális átrendeződésére utaló hatást találtak.

Felkészültek a szakterület négyévenként sorra kerülő tudományos világkonferenciájának, egy várhatóan kb. 1000 fős rendezvénynek soproni megszervezésére (11th IAGA Scientific Assembly, 2009. augusztus 23-30.).

Az ún. „A Föld Bolygó Nemzetközi Éve” (2008-ban ENSZ-év) keretében országos és nemzetközi jelentőségű földtudományi ismeretterjesztő tevékenységet folytattak: pl. az intézet adta ki a nemzetközi Földév-füzetek magyar változatát.

Budapest belváros földrengés-veszélyeztetettségét a szeizmológiában használt determinisztikus földrengés kockázati (DSHA) eljárás segítségével vizsgálták. A számított szintetikus szeizmogramok spektrumaiból meghatározták a kutatási területen a földrengéshullámok által keltett vízszintes gyorsulások csúcserőit és azok frekvenciáit. Több helyen (Tabán, Mészáros utca és Hegyalja út találkozási pontja, Vérmező, Szilágyi Dezső tér környéke a budai, Martinelli tér környéke a pesti oldalon) kimutatható az altalaj két-, vagy háromszoros gyorsulásváltozó hatása a helyi földtani viszonyok következtében. Ez az adott helyeken megnövekedett földrengéskockázatot jelent. A kutatási területen lévő épületek sajátfrekvenciájának meghatározására Budapest belvárosának több épületében különböző szinteken mikroszeizmikus méréseket végeztek. Méréseik alapján tapasztalati összefüggést kaptak az épület szintjeinek száma és a rezonanciafrekvencia között, ami lehetővé tette a területen található összes épület rezonanciafrekvenciájának számítását. A DSHA eljárás eredményeként előálló válaszspektrum és a Budapest belvárosában álló épületek rezonanciafrekvenciái összehasonlítása lehetővé tette a rezonanciaeffektus által veszélyeztetett területek kijelölését. A legveszélyeztetettebb épületek a Budai Vár északi részén, a Tigris utca – Naphegy-tér környékén, a Dózsa György-tér – Apórod utca közötti területen, továbbá a pesti oldalon a Városháza és környékén találhatók.

Geokémiai Kutatóintézet

Az intézet feladatainak megfelelően két nagy témakörben végzett kutatásokat: a széleskörű szakmai elismertséggel rendelkező klasszikus kőzetan-geokémia, valamint a környezetünk védelmét és az életminőség javítását célzó környezetgeokémia terén.

A *metamorf ásvány-kőzettani* kutatásaik keretében kidolgozták a dioktaéderes szerkezetű világos csillámok rétegek közötti kation tartalmának eloszlására, rendeződési mechanizmusára vonatkozó ún. domén modellt. A modell értelmezi a világos csillámok növekvő hőmérséklettel végbemenő diagenetikus és kezdeti metamorf fejlődését és több, eddig nem megfelelően értelmezhető jelenség magyarázatául szolgálhat.

Magmás kőzetan-geokémiai kutatásaik körében meghatározták egy kanadai karbonatit-kimberlit összlet gyémántpotenciálját, valamint vizsgálták a szén eredetét a képződésben. Az elsősorban ipari hasznosítású, ún. karbonado gyémántok esetében az eddigiekhez képest újszerű genetikai modellt állítottak fel. A gyémántkristályosodás körülményeinek megismeré-

sére nagynyomású kísérletek termékeinek elemzését is elvégezték. Ezek az eredmények elsősorban alapkutatás jellegűek, a gyémántkutatás közvetlen gazdasági haszna egyelőre még nem állapítható meg.

Folytatták a *radioaktív hulladékok elhelyezésére* kiválasztott földtani képződmények komplex ásványtani-geokémiai vizsgálatát. Genetikai és környezetgeokémiai szempontból értékelték a bátaapátiban épülő Nemzeti Radioaktív hulladék-tároló természetes agyagos összetételű zárózónáit. Agyagásványtani szempontból négy különböző típusú zónát különítettek el. Eredményeik szerint egy esetleges radionuklid kiszökés és migráció alkalmával az agyagos-karbonátos átalakulási zónák mint gátak működhetnek, mert megkötik a radionuklidokat. Különösen jó adszorbens az egyes zónákban nagy mennyiségben jelen lévő corrensit és a montorillonit. Az eredmények a kis és közepes radioaktivitású hulladékok földtani környezetben történő elhelyezésének biztonságát növelik, új alapadatokat szolgáltatva a tervezéshez.

A *Kárpát-medencebeli klímarekonstrukció* újabb módszerekkel történő kiegészítésével jelentős mértékben hozzájárultak a tudományos alapokra épülő, egyre pontosabb klímaváltozási forgatókönyvek megalkotásához. A téma által a társadalom körében kiváltott érdeklődést jelzi, hogy az intézet nagy sikerű ismeretterjesztő rendezvényt szervezett a Magyar Természettudományi Múzeumban „Jégkorszaki Búcsú” címmel.

A *kulturális örökség vizsgálata* témakörben módszertani fejlesztést végeztek egyrészt a műemléki építőanyagok szilárdítására használt kovasavészter típusú kőszilárdítószer vizuális kimutatására, másrészt a fosszilis csontanyagok DNS vizsgálatának optimalizálására. Az intézetben folyó archeometriai kutatás elismerésének könyvelhető el, hogy az MTA X. Osztálya Geokémiai, Ásvány-közzettani Tudományos Bizottsága engedélyezte az Archeometriai Munkabizottság megalakítását.

Izotópkutató Intézet

Az MTA Izotópkutató Intézet tevékenysége elsősorban nukleáris analitikai módszerek alkalmazására, a nukleáris és egyéb anyagok, valamint sugárzások hatásainak és katalitikus folyamatoknak a vizsgálatára irányul.

Tevékenységének egyik hangsúlyos területe vizsgálati és analitikai módszerek kidolgozása nukleáris biztosítéki vonatkozásokban. E téren 2008-ban új, igen érzékeny, roncsolásmentes vizsgálati módszert dolgoztak ki az intézetben, mellyel pl. lefoglalt (csempészett) nukleáris anyagok eredete határozható meg. A módszert validálták és sikerrel alkalmazták.

Az intézet munkatársai 2008-ban fejezték be a Paksi Atomerőmű 2-es blokkjában bekövetkezett üzemzavar felszámolásával kapcsolatban korábban megkezdett munkájukat. Sikerrel alkalmazták az előző években kidolgozott mérési módszert, amellyel az üzemzavar során megsérült nukleáris üzemanyag tokokban maradt, ill. a környezetükben szétszóródott nukleáris anyag tartalmát lehet meghatározni. A feladat elvégzése tette lehetővé, hogy a nemzetközi szerződések által előírt, és az ország által vállalt teljes körű nukleárisanyag nyilvántartás elkészülhessen.

Az intézet az Országos Atomenergia Hivatal (OAH) egyik hazai szakmai háttérintézménye, elsősorban nukleáris biztosítéki területen. Az OAH felkérésére esetenként célfeladatokat old meg, továbbá az intézetben működik a sugárzó izotópok országos nyilvántartásának rendszere (RADON). Az intézet kutatótevékenységében is alkalmaz alapvetően nukleáris módszereket. Nemzetközileg elismert egyik európai bázisintézete a hidegneutron-nyalábos PGAA módszer

fejlesztésének és alkalmazásának – számos vendégkutatót fogad EU és egyéb nemzetközi együttműködések keretében ilyen mérések végzésére.

Az intézet katalitikus folyamatok vizsgálatában is kiváló eredményeket ért el 2008-ban. Fém-katalizátorok szerkezetének reakció közben lejátszódó változásaival kapcsolatos, a berlini Fritz Haber Intézet kutatóival együttműködésben végzett kutatások eredményeit elismert szakmai folyóiratokban (pl. Science) jelentették meg.

Az intézet számos egyéb területen is végez nemzetközileg elismert kutatásokat, EU FP6-os és FP7-es projektek, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség által koordinált közös kutatások, és egyéb kétoldalú nemzetközi szerződések keretei között. Az eredményes együttműködések az is mutatja, hogy az intézet munkatársai közreműködésével megjelentetett tudományos közlemények több mint felének van külföldi társszerzője.

Kémiai Kutatóközpont Biomolekuláris Kémiai Intézet

A szerves szintetikus kémiai gyakorlatban – ipari és laboratóriumi méretekben egyaránt – a sikeres reakció végrehajtásának elkerülhetetlen lépése a reakcióelegy feldolgozása, azaz a rendszerint sokkomponensű reakcióelegyekből a kívánt vegyület kinyerése tiszta állapotban. Ez a művelet a legtöbb esetben nagy időráfordítással, jelentős segédanyag-felhasználással és sok esetben csak alacsony hozammal, azaz veszteséggel hajtható végre. A KK Biomolekuláris Kémiai Intézetben olyan különleges szerkezetű atomcsoportokat (ún. fázisjelölő csoportokat) ismertek fel és építettek be a célmolekulákba, amelyek révén a képződő vegyület lényegesen egyszerűbben és olcsóbban állítható elő. A fázisjelölő csoportoknak köszönhetően egyszerűbbé vált kémiai elválasztáshoz új extrakciós módszereket fejlesztettek ki, és egy új, folyadék-membránnal ellátott, folyamatos üzemű extrakciós berendezést is létrehoztak. Az új módszert sikerrel terjesztették ki számos laboratóriumi és ipari – elsősorban gyógyszeripari – kémiai eljárásra. E könnyen méretnövelhető berendezés révén jelentősen csökkenthető az extrakciós folyamatoknál alkalmazott oldószerek mennyisége, ami környezetvédelmi szempontból is kiemelt fontosságú. Az eredményeknek mind a gyógyszeriparban, mind a finomkémiai iparokban fontos gazdasági jelentősége van. A munka két nemzetközi szabadalom beadását tette lehetővé, és egy „spin off” vállalkozás elindítását alapozta meg.

Kémiai Kutatóközpont Anyag- és Környezetkémiai Intézet

Az MTA Kémiai Kutatóközpont Anyag- és Környezetkémiai Intézetében folyó tudományos kutatások két nagy terület, az anyagtudomány és a környezettudomány kémiai kérdéseinek tanulmányozására irányultak

Kémiai indíttatású anyagtudományi kutatásaik célja olyan új ismeretek szerzése volt, amelyek elősegítik egyes korszerű anyagok kifejlesztését és megismerését, valamint az előállításukra szolgáló eljárások megalapozását. Ennek érdekében célszerűen választott funkcionális és szerkezeti anyagokon, mint modelleken, tanulmányozták a kémiai összetétel, az anyagszerkezet, a tulajdonságok, valamint az előállítási módszerek közötti összefüggések kémiai részleteit. Nagy hangsúlyt kaptak az intézetben a nanoméretű és nanoszerkezetű anyagokkal kapcsolatos kutatások.

Környezetkémiai kutatásaikban olyan új kémiai törvényszerűségeket tártak fel és olyan módszertani és technológiai fejlesztéseket végeztek, melyekre alapozva csökkenteni lehet a környezet terhelését mind az anyagok előállítása és felhasználása, mind az energiatermelés és felhasználás során. Ez irányú kutatásaik különösen fontosak voltak amiatt, hogy a természeti

környezetben lejátszódó folyamatok nagyjából kémiai átalakulásokon alapulnak, következésképp a környezetvédelemben a kémiai ismeretek és módszerek kitüntetett szerepet játszanak.

Mindkét kutatási terület alapvetően interdiszciplináris jellegű, és mind tematikai, mind módszertani szempontból szervesen kapcsolódik egymáshoz. A különféle anyagi rendszerek előállítására és vizsgálata mindkét terület kiemelt fontosságú eleme. Több esetben ugyanazokat a rendszereket vizsgálták anyagtudományi és környezeti kémiai szempontból, melyek az alkalmazott kísérleti és anyagvizsgáló módszereket tekintve is több ponton átfedték egymást, így a kérdések komplex kezelését tették lehetővé.

Kémiai Kutatóközpont Nanokémiai és Katalízis Intézet

A korrózió a gazdaság minden területén folyamatosan komoly károkat okoz. A KK Nanokémiai és Katalízis Intézet kutatásainak egyik fontos területe a korrózió valamennyi formájának minél kevesebb anyag felhasználásával, és minél hatékonyabban történő gátlása. Előnyös hatást sikerült elérniük amfifil, azaz hidrofíll és lipofíll részt egyaránt tartalmazó molekulákból fémfelületeken kialakított molekuláris nanorétegekkel. A korróziógátlás alkalmas kémiai és fizikai paramétereinek megválasztását a Langmuir-Blodgett (LB) rétegek kutatásával, a nagy kiterjedésű nanorétegek kialakítását pedig a molekuláris önszerveződés vizsgálata révén elért eredmények tették lehetővé. Megállapították, hogy a vas és a réz felszínén az amfifil foszfonsavból vagy hidroxámsavból $[RP(O)(OH)_2]$, illetve $R-CO-NH-OH$, ahol R jelentése szerves molekuláris, például szénhidrogén-csoport] kialakított nanofilm mind a kémiai, mind az elektrokémiai korróziót hatékonyan gátolja, ugyanakkor a mikrobiológiai korrózió gátlására elsősorban az amfifil hidroxámsavból kialakított nanoréteg bizonyult alkalmasnak.

Különleges tulajdonságaik révén a szén nanocsövek új kompozit anyagok kedvező tulajdonságokat biztosító komponensei lehetnek. A kutatások célja olyan eljárás kidolgozása volt, amely elősegíti a szén nanocsövek diszpergálhatóságát különféle készítményekben, elsősorban polimerekben, a szén felületének egyszerű módosításával. A szén nanocsövek erősen apoláris jellegű anyagok, mivel felületük nem hordoz funkcionális csoportokat. Ahhoz, hogy megfelelő kölcsönhatást érjünk el a szén nanocső és a kompozit fő tömegét adó anyag között, a nanocsövek felületén funkcionális csoportokat kell kialakítani. A kompozit homogenitása elsősorban a módosító funkcionális csoportokon múlik. Apoláris közegben a hidrofób csoportokkal módosított szén nanocsövet lehet jól eloszlatni, poláris szerkezeti anyagba pedig a hidrofíllé tett szén nanocsövet célszerű bekeverni. Polimeradalékként a szén nanocsövek, amellyel hogy javíthatják a polimer mechanikai tulajdonságait, elektromos vezetővé is tehetik a polimert. A kísérleteket egy, az EU által támogatott konzorcium tagjaként végezték. A módosított nanocsöveket szerkezeti polimerbe dolgozták be. A fejlesztés eredményeként termékmintákat állítottak elő.

Kémiai Kutatóközpont Szerkezeti Kémiai Intézet

Új mágneses magrezonanciás módszerek bevezetése

Az orvosi diagnosztikából is ismert mágneses magrezonancia (NMR) mérés technika napjainkban az egyik leghatékonyabb és legsokoldalúbb módszer, aminek segítségével a molekulák szerkezetére és dinamikai sajátságaira következtethetünk.

Az MTA Kémiai Kutatóközpont Szerkezeti Kémiai Intézetében működő két nagy mágneses térerejű, nagy felbontóképességű NMR-spektrométer lehetővé tette a legmodernebb szerkezetvizsgáló mérési módszerek bevezetését, illetve továbbfejlesztését. Ezek a mérések a kémiai-, az anyag- és a biológiai tudományok számos területén atomi felbontású szerkezeti és dinamikai információt szolgáltatnak. Az atomi távolságokból a testünket felépítő biomolekulák (fehérjék, szénhidrátok, nukleinsavak), valamint a gyógyszermolekulák háromdimenziós szerkezetének meghatározása vált lehetővé. Szilárd mintákon végzett mérésekkel a szervesetlen nanoszerkezetű anyagokról, szerves minták esetében pedig gyógyszerkészítményekről (pl. tabletták) végeztek roncsolásmentes összetétel-vizsgálatokat. A bevezetett, illetve továbbfejlesztett vizsgálati módszerekkel a kutatók évtizedes lemaradást pótoltak.

Fontos eredményeket értek el az iparban hasznosításra kerülő homogén és heterogén katalizátorok fejlesztésében, jellemezték számos, a gyógyszertervezésben jelentős szintetikus szerves vegyület térkémi és reakciókinetikai sajátosságait, valamint bekapcsolódtak a nemzetközi együttműködésben folyó peptidek, fehérjék és más biomolekulák szerkezeti és dinamikai vizsgálatába.

Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Kutatóintézet

Biokompatibilis mikro- és nanoszál as morfológiájú hidroxipatit kompozitokat állítottak elő ún. elektrofonás segítségével. A jól diszpergált nanoszemcsés hidroxipatit elősegítheti a csontosodást.

A nanorészecskés maszkolást és a nedves kémiai növesztést ötvözve sikerült ZnO nanoszálak szintézise esetében az eddigi legnagyobb hossz/átmérő arányt ($\sim 30 \mu\text{m}/30\text{nm}$) elérniük, és a nanoszál felületén sikerült flagellin fehérjét rögzíteni nagy érzékenységgű kémiai vagy biológiai szenzorok számára.

CMOS kompatibilis mikrogépészeti technológiájuk alkalmazásával újszerű anizotróp marási műveletekkel *in vivo* kísérletben már sikeresen tesztelt agyi elektródahálózatot, és új termoelektromos elven működő kontaktusmentes hőmérsékletérzékelő mikrochipet fejlesztettek ki.

Vékonyréteg napelemstruktúrák előállításához optimalizált Al-adalékolt ZnO átlátszó elektródaszerkezetet dolgoztak ki.

Elkészítették a pontforrásból pin-hole kamerába, 320 nm-es alsó hullámhossz mérési határig leképező szélesszögű ellipszométer spektrális változatát, amit több *in situ* alkalmazáshoz adaptáltak és nemzetközi szabadalmaztatás alapján várhatóan amerikai piacon hasznosítanak.

A mágneses hiszterézis alhurkok kiértékelésére alapozva kiemelkedő érzékenységgű roncsolásmentes mérési módszert fejlesztettek ki a különböző módon hőkezelt erőművi acélokban fellépő degradáció nyomon követésére.

Vízfelszínen úszó szénhidrogén-szennyezést mérő szabadalmuk hasznosítása alapján fejlesztett robbanásbiztos műszer sorozatgyártásba került (WESZTA-T Kft.), sikeres próbaüzeme folyamatban van a szajoli MOL tározó megfigyelőkútjaiban.

Módszert dolgoztak ki a mikroelektronikai ipar nagy ígéretének tartott egyetlen atom vastag grafitkristály, a grafén hártáinak kontrollált átvitelére különböző felületek között és elsőként

mutatták meg, hogy a grafén rétegek elektronszerkezete tervezett módon alakítható ionbesugárzás segítségével.

A szerkezet által meghatározott színű struktúrát találtak és írtak le egy bogár szárnyában, majd anyagtudományi módszerekkel létrehozták az ehhez hasonlóan viselkedő mesterséges fotonikus kristályt.

A statisztikus fizika elméleti módszereivel és numerikus szimulációkkal leírták az ionbombázás hatására a szilárdtestek felületén kialakuló mintázatokat, melyeket kísérletileg igazoltak.

Evolúciós játékelméleti modellekben vizsgálták társadalmi dilemmahelyzetekben a befolyásos egyének szerepét, mivel ők sokkal nagyobb hatékonysággal bírják rá szomszédaikat példáuljuk követésére. Egyértelműen kimutatható, hogy a közösségi haszon maximálására törekvő, tisztességes, befolyásos egyének kerülnek előnyös helyzetbe és válnak az egész társadalom számára követendő példává.

A Cu-Ag modellrendszerben feltárták a deformálható hordozókon kopásálló bevonatként, integrált áramkörökben összekötő vezeték és kontaktus réteggént is alkalmazható nanokompozitok szerkezetét, kialakulásának folyamatait az összetétel függvényében. Eredményeik az Intel figyelmét is felkeltették.

Új számítógépes módszert dolgoztak ki és oktattak nemzetközi iskolákon nanokristályos anyagok fázisösszetételének, valamint textúráltságának elektron diffrakción alapuló, lokális, mennyiségi analizisére, amit az Európai Mikroszkópos Egyesület felvett a javasolt analitikai módszerek közé.

KFKI Atomenergia Kutatóintézet

A Generation IV reaktorok kutatásának jelentős része a hazai, NKTH által támogatott NAP és a HPLWR EU-6 projektek keretében folytatódott. Ezek a projektek az elmúlt évben kimondottan egy típussal, a szuperkritikus vízzel hűtött reaktorokkal foglalkoztak. 2008-ban a zónatervezéshez és az üzemzavar-elemzésekhez szükséges, előző években kidolgozott csatolt reaktorfizikai-termohidraulikai számítógépes programok segítségével megtervezték a szuperkritikus hűtésű reaktorok egyik speciális típusának – a HPLWR (High Performance Light Water Reactor) – aktív zónáját, és elvégezték a reaktivitás üzemzavarok biztonsági elemzéseit. A kapott elemzési eredmények, valamint irodalmi adatok felhasználásával értékelték az adott reaktortípus biztonságát.

Az atomerőmű új gadolíniumos fűtőelemeinek behozatali engedélyéhez számos biztonsági elemzés készült. Megvizsgálták a nagy primerköri hűtőközegvesztés több esetét, a gőzvezeték-i izoláló szelepek egyidejű bezárását, a primerköri szivattyúk elvesztésének limitáló eseteit. Csatolt termohidraulikai-neutronikai számítást végeztek az ATHLET/KIKO-3D kódok segítségével a teljes keresztmetszetű gőzvezeték-törés következményeinek vizsgálatára. Az eredmények azt mutatják, hogy az új fűtőelem hatása a biztonsági elemzések eredményeire elhanyagolható mértékű.

2008-ban új kísérleti berendezés létesült, amellyel vizsgálni lehet a hűtőközegvesztéses üzemzavarok során felfűvódott VVER típusú kazetták hűthetőségét. Hasonló berendezést eddig sehol nem hoztak létre hatszög elrendezésű fűtőelemkötegek vizsgálatára. A hazai berendezés egyik fontos sajátossága, hogy képes modellezni a felfűvódott szakaszban összegyűlő tablettatörmelék hatására kialakuló lokális teljesítménycúcsot is. Az első kísérletsorozat bizonyított

ta, hogy a VVER köteg hűthetősége nincs veszélyben üzemzavari körülmények között sem, de a felfűvódott kazetta lehűtése több időt igényel, mint a normál kazettáé.

A Paksi Atomerőmű blokkjain működő VERONA zónaellenőrző rendszer felújításának első fázisa a 2. blokkon fejeződött be, miután a 2008. évi főjavítás alatt a 2. blokkon is üzembe helyezték az új rendszert (az 1., 3. és 4. blokkon már az új rendszer működik). A próbaüzem október végén sikeresen befejeződött, a rendszert ekkor üzemi rendszerré nyilvánították. Ezután a 2. blokkon is megnövelték a teljesítményét 108%-ra. Az 1485 MW zónateljesítmény elérése több lépcsőben, néhány hét alatt történt, eközben már az új rendszer szolgálta ki operatív információval a blokkvezénylőt. Jelenleg már a Paksi Atomerőmű összes blokkja emelt teljesítményen működik: az 1., 2. és 4. blokk 108%-on, míg a 3. blokk 104%-on üzemel (a 3. blokk a 2009-es főjavítás után éri el a 108%-ot).

Magas hőmérsékletű oxidációs kísérletekben tanulmányozták egyes szerkezeti anyagok (rozsdamentes acélok, titán ötvözet) korróziós viselkedését szuperkritikus nyomású és hőmérsékletű vízben. Az eredményekből következtettek arra, hogy a króm ötvöző hatása kedvezően befolyásolja a korróziós ellenállást. Az eredmény hozzájárul a negyedik generációs atomerőművek fejlesztésének megalapozásához.

KFKI Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet

A KFKI RMKI kutatói által folytatott nagyenergiájú részecske- és nehézion fizikai kísérleti kutatások döntő része CERN együttműködésekben folyt, így érthetően nagy várakozás előzte meg az LHC gyorsító elindítását. Bár a kísérleti üzemeltetés során fellépő technikai problémák miatt a berendezés tényleges üzembe állítását 2009-re halasztották, az RMKI tevékenységének jelentős részét tette ki a folyamatos mérési üzemmódra való sikeres felkészülés. Az LHC próbaüzeme során részt vettek az ALICE detektorkomplexum beüzemelésében, elkészítették a HMPID detektor on-line figyelését, és az adatok off-line analízisét biztosító számítógépes programokat. Részt vettek a detektor kozmikus sugarakkal végzett tesztméréseiben. Megépítették a VHMPID (Very High Momentum Particle Identification Detector) trigger-egységeként működő TGEM alapú teszt-detektort, melyet a CERN-ben 7 GeV/c impulzusú pion-nyalábban sikeresen ki is próbáltak. Továbbfejlesztették a LHC CMS és ALICE mérések és a HunGrid virtuális szervezet felhasználói számára is fontos BUDAPEST Tier-2 GRID állomást és az előírt teljesítményszintet 2008 végére 90% feletti megbízhatóság mellett mind a processzorkapacitás, mind a tárolókapacitás vonatkozásában is sikerült túlteljesíteni.

A nukleáris anyagszerkezet-vizsgálat egyik kiemelkedő eredményeként röntgenemissziós spektroszkópiával kimérték a Föld köpenyének fő alkotója, a $(\text{Mg,Fe})\text{SiO}_3$ perovszkit vasionjainak köpenybéli hőmérséklet- és nyomásviszonyok között lejátszódó spinállapot-változását. Ezzel az eredménnyel a Fe^{II} köpenybéli viselkedését lényegében sikerült megérteni. Az újonnan feltárt tulajdonságokra épülő dinamikai modellek a korábbi, mindenütt nagyspinű ($S=2$) vasat tartalmazó ásványok tulajdonságaival számoló, a földkéreg dinamikájának (lassú és gyors tektonikai jelenségek, földrengés, stb.) gyakorlati okokból is fontos leírására szolgáló modelleknél mindenképpen megbízhatóbb eredményeket kell, hogy szolgáltatassanak.

Az űrfizika területén az RMKI kutatói a Napból kiáramló ionizált gáz, a napszél és a Szaturnusz magnetoszféráját alkotó, szintén ionizált gáz kölcsönhatása révén kialakuló határfelület, a magnetopauza vizsgálatában értek el látványos eredményeket. A Cassini űrszonda Titán megközelítése során megfigyelték, hogy amikor a Titán a Szaturnusz magnetoszférájából kikerült a magnetoszférát körbeáramló, napszél eredetű magnetoszféra burokkba, nem vette fel a napszél eredetű környezet mágnesestér-szerkezetét, hanem legalább 20 percig megőrizte a

Szturnusz eredetű teret. Ez a meglepő megfigyelés a két tartomány közötti véges vastagságú határretegére utalt.

Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézet

Szilárdtestelméleti kutatások

A szilárdtestek elektronszerkezetének kutatása során befejezték az ún. exact muffin-tin orbitals (EMTO) elméleten alapuló módszer kidolgozását. Az új módszerrel első alkalommal nyílt lehetőség a két- vagy többkomponensű rendezetlen ötvözetek tömbi (pl. állapotegyenlet, kristályszerkezet, rugalmas állandók, rácshibák) és felületi (pl. felületi szegregáció, felületi energia, felületi feszültség) tulajdonságainak első elvekből kiinduló tanulmányozására

Kvantumoptika és kvantuminformatika

A kvantumoptikai kutatások tárgya a fény-anyag kölcsönhatás mikroszkopikus szintjén az erős csatolás tartománya, amelyet kisméretű optikai eszközökbe, például rezonátorba vagy szűk keresztmetszetű hullámvezetőbe helyezett atomok valósítanak meg. Kidolgozták a „rezonátoros hűtés” módszerét, ami tetszőleges polarizálható részecske, például összetett molekulák termikus mozgásának hatékony csillapítására szolgál. Megadták egy rezonátor terében mozgó polarizálható részecske kvantumelméletét. A kutatómunka másik fő vonala az erősen csatolt rezonátor-módus által közvetített atom-atom kölcsönhatásból származó kollektív hatások vizsgálatát célozta meg.

A polikristályos megszilárdulás térelméleti modellezése

A környezetünkben előforduló szilárd anyagok jelentős része polikristályos, azaz nagyszámú kristályszemcséből épül fel, melyek az olvadék hűlése során jönnek létre. A polikristályos megszilárdulás modellezésére a fázismező-elmélet olyan speciális változatát dolgozták ki, mely alkalmas a különböző kristálytani orientációval homogén, ill. heterogén módon létrejövő kristálycsírák képződésének és növekedésének leírására 2 és 3 dimenzióban. Az elmélet segítségével elsőként sikerült modellezni olyan komplex, gyakorlati szempontból is fontos polikristályos megszilárdulási formák kialakulását, mint a számos anyagcsaládban előforduló szferolitoké, a rendezetlen dendriteké, ill. a fraktálszerű polikristályos alakzatoké.

Komplex folyadékok kutatása

Előállítottak számos új kémiai szerkezetű (pl. banán alakú és/vagy deuterizált) folyadék-kristály vegyületet. A „banán” nematikus fázisában óriás flexoelektromos effektust találtak. Optikai módszerekkel tanulmányozták a folyadékkristályok határfelületi kölcsönhatásait (direktorcsúszás) és mintázatképző folyamatait (viszkózus ujjasodás, elektrokonvekció). A kísérleti eredményeket az elméleti számításokkal egybevetve rámutattak arra, hogy milyen fontos a flexoelektromosság szerepe az elektrokonvekcióban.

Fémes rétegszerkezetek előállítása elektrokémiai módszerekkel

E kutatási irányon belül az elsődleges cél olyan fémes rétegszerkezetek előállítása volt, amelyekben mágneses és nem-mágneses rétegek váltakoznak egymással, és az egyes rétegek vastagsága csupán néhány atomi réteg, azaz nanométeres skálájú. A rétegszerkezetek elektrokémiai úton történő előállítására olyan módszert dolgoztak ki, amelynek segítségével egyetlen fürdőből mindkét típusú réteget optimális módon tudják létrehozni. Az elektrokémiai leválasztással kapott multirétegek mélységi komponenseloszlásának mérése útján a mágneses fémek együttleválási folyamatainak részleteiről is pontos kép kapható.

Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet

A Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet megalakulása óta a matematika több területén a magyarországi kutatások központja és fő szervezője, sőt világviszonylatban is az egyik legjelentősebb – a „Kiválósági Központ” címért folyó versengésben a közép- és kelet-európai matematikai centrumok között a legmagasabbra rangsorolt – központ, mindenekelőtt a diszkrét matematika területén.

Az intézet kutatói 2008-ban is számos kimagasló matematikai eredményt értek el, különösen a diszkrét matematika, a számelmélet, az algebrai geometria és a sztochasztika területén. Ugyanakkor a szakmai elismerésen túl, gazdasági haszonnal is kecsegtetnek az intézet munkájában egyre fokozódó jelentőségű alkalmazott kutatások.

Az intézet évek óta eredményesen szerepel az európai uniós és hazai pályázatokon, az intézet pályázati támogatása 2007-hez képest 21%-kal nőtt. Különösen értékes, hogy a European Research Council legnagyobb presztízsű Advanced Grants kategóriájában a matematika területén egész Európában odaítélt összesen 14 projekt támogatás közül az egyiket az intézet számelméleti kutatásai nyerték el, és általában a hazai matematikai kutatás magas színvonalát mutatja, hogy még egy magyar pályázat (ELTE) került a 14 támogatott közé.

A nagy hálózatok jelentősége és vizsgálata a világháló, a hatalmas kommunikációs hálózatok vagy a parányi mikrochipeken található – szintén óriási méretű – gráfok elmélete betört a tudomány más területeire is, elég csak a Mindentudás Egyeteme korábbi előadásaira utalni, ahol a biofizika, illetve elméleti fizika kiválóságai is teljes előadásukkal erre a kérdésre irányították a figyelmet. A téma kutatásában a Microsoft és az ELTE matematikusaival karöltve a Rényi Intézet munkatársai egyre növekvő számban vesznek részt, és újabb alapvető fontosságú tételeket bizonyítottak.

Az intézetben folyó bioinformatikai kutatások többek közt a genom-átrendeződések tanulmányozására, szekvencia-illesztések és evolúciós törzsfák kapcsolatának vizsgálatára irányultak, új statisztikai módszereket dolgoztak ki, amelyek nemcsak filogenetikai, hanem biológiai szempontból is fontosak.

A Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet magas színvonalon megfelel az alapításkor megfogalmazott követelményeknek: falai közt a világ élvonalához tartozó kutatás folyik, háttérrel biztosít az egyeteméről és más országokból érkező vendégkutatóknak, és aktívan közreműködik a gyakorlati élet által felvetett elméleti matematikai problémák megoldásában.

Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet

Az *MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézete (MTA SZTAKI)* 2008-ban is sikeres évet tudhat maga mögött. Folytatják a határokon átnyúló virtuális intézetek, laboratóriumok kialakítását. A pályázatok és vállalkezési szerződések keretében olyan nagyvállalatokkal működnek együtt, mint a GE, Audi, IBM, T-Com, MOL, Knorr-Bremse, Paksi Atomerőmű Zrt Bosch. Az intézet az erős alapkutatási tevékenységéhez kapcsolódva jelentősen alkalmazás-orientált, fontosnak tartja eredményei hasznosítását.

Folytatják a RICOH japán nagyvállalattal 2007-ben megkezdett kutatás-fejlesztési projektet, és hasonlóan kötöttek a Hitachi Production Engineering Research Laboratory (PERL) kutatóközpontjával. Mindkét projektet teljes egészében a japán fél finanszírozza.

A *GE Hungary Nagykanizsai Lámpagyárában* – mely a világ egyik legnagyobbika – átfogó termelésinformatikai rekonstrukció részeként, már két éve működik a *több mint 100 gyártósor ütemezését végző*, a SZTAKI által kifejlesztett termelésütemező rendszer. Ehhez kapcsolódnak a *napon belül jelentkező változások és zavarok* kezelését támogató, valamint a *beszállító láncok átfogó, a teljes értékteremtő folyamat költségminimalizálását* célzó, megoldások. Egy újabb szerződés keretében több száz beszállító kezelését támogató programrendszer készült el.

Az intézet munkatársai rendszeres oktatási tevékenységet folytatnak hazai felsőoktatási intézményekben, és mintegy 30 PhD hallgató munkáját irányítják témavezetőként. A *Regionális Egyetemi Tudásközpontok* keretében, a SZTAKI részt vesz a BME által vezetett *Mobil kommunikációs kutatás-fejlesztési központ és innovációs centrum* és az *Elektronikus jármű és járműirányítási tudásközpont* projektben is. Az utóbbiban a korszerű járműfedélzeti irányítórendszerek hibátűrő kialakításának tervezési kérdései, a jármű flották felügyelete és koordinált irányítása, az intelligens vezető nélküli járműirányítási problémák, a szenzorfüziós módszerek alkalmazása (pozíció, mozgásadat és videó információk kombinálása), az elektronikus fék, kormány és menetstabilizátor alkalmazásának kombinált módszerei adják a kutatás fő irányait.

Szervezeti változások

A matematikai és természettudományi kutatóintézeteken belüli átalakítások, szervezeti intézkedések a következők voltak:

- A *Szilárdtest-fizikai és Optikai Kutatóintézetben* a Kristálytechnológiai és Kristályfizikai Osztály összeolvadása történt. A változást a két Osztály kezdeményezte, mivel már a jelenleg folyó tevékenységek nem indokolták a külön osztályt.
- A *Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézetben* az Információelméleti Osztály létszámának lecsökkenése miatt beolvadt a Valószínűség-számítási és Statisztikai Osztályba, így a tudományos osztályok száma 9-re csökkent.
- A *Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Kutatóintézet* igazgatója teljesen új szervezeti felépítést alakított ki. Megszüntette a főosztály-struktúrát és a legmagasabb modulnak az osztályokat jelölte meg.
- Az *Atommagkutató Intézetben* az Alkalmazott Fizikai Főosztály szervezeti keretei között végzi további feladatait a Ciklotron Osztály, a Környezet- és földtudományi Osztály, az Elektronikai Osztály és a Mechanikai műhely.
- A *Kémiai Kutatóközpontban* az alábbi változások történtek: A Felületkémiai és Katalízis Intézet neve Nanokémiai és Katalízis Intézetre módosult. A Nanoszerkezeti Laboratóriumok alá kerültek beintegrálásra a Nukleáris Kémiai Laboratórium, a Reakciókinetikai Laboratórium és a Pordiffrakciós Laboratórium. Molekuláris Laboratóriumok néven egy új egység jött létre, mely két laboratóriumot foglal magába a Folyadékszerkezet Laboratóri-

umot és a Szupramolekuláris Laboratóriumot. Az Akadémia Elnöke által kiírta beruházási pályázatból elnyert támogatás segítségével a Fehérje Laboratórium került kialakításra.

- A Földrajztudományi Kutatóintézetnél a két tudományos osztály mellé egy geomorfológiai csoport alakult. A Geokémiai Kutatóintézet belsőellenőrzését és pénztárosi teendőit a Földrajztudományi Kutatóintézet látja el.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

4. Matematikai- és természettudományi kutatóintézetek

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	17.015,9	12.687,3	19.498,8	17.856,0	104,9	91,6
Ebből:						
személyi juttatás	8.023,6	7.335,2	8.892,4	8.406,4	104,8	94,5
központi beruházás	90,1					
Folyó bevétel	7.306,8	4.661,0	7.337,5	7.636,8	104,5	104,1
Támogatás	9.593,7	8.026,3	11.105,8	11.105,8	115,8	100,0
Előirányzat-maradvány	1.249,0		1.055,5	1.659,8	132,9	157,3
Létszám (fő)	1.996	2.011	2.037	1.962	98,3	96,3

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	12.687,3	4.661,0	8.026,3	7.335,2
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	268,2		268,2	203,2
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	249,2		249,2	
Fiatal kutatók támogatása	45,2		45,2	29,4
Felújítási támogatás	10,0		10,0	
Többletfeladat támogatása	1.492,5		1.492,5	205,5

Illetményemelés támogatása	292,8		292,8	221,9
OTKA kutatás támogatása	631,4		631,4	119,5
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	90,2		90,2	68,3
Átcsoportosítás				-90,2
Többletbevétel	2585,4	2585,4		558,2
Maradványátvétel	91,1	91,1		11,0
Előirányzat-maradvány igénybevétele	1.055,5	1.055,5		230,4
2008. évi módosított előirányzat	19.498,8	8.393,0	11.105,8	8.8892,4

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel

Eredeti Módosított Teljesítés Előirányzat

Személyi juttatások	7.335,2	8.892,4	8.406,4
Munkaadókat terhelő járulékok	2.249,8	2.663,7	2.551,5
Dologi kiadások	2.479,3	5.877,2	5.195,3
Kamatkiadások		0,3	0,3
Működési célú pénzeszköz átadások	2,6	113,0	92,2
Támogatásértékű működési kiadás	11,9		
Társadalom- és szociálpolitikai juttatások			4,9
Előző évi maradványátadás		107,5	107,5
Intézményi beruházási kiadás	376,2	1.311,7	1.066,9
Felújítás	232,3	378,8	279,2
Pénzügyi befektetések kiadásai		0,2	2,2
Egyéb felhalmozási célú kiadások		0,7	0,8
Kölcsönök	9,8	14,1	15,1
Kiadások összesen	7.153,2	19.498,8	17.856,0

Teljesítések

Bevételek megoszlása forrásonként

2008. évi tényadat megoszlása (%)	
OTKA	1,5
Nemzeti kutatási alap-programok	17,3
Innovációs alaptól átvett pályázati tevékenység	2,4
Vállalkozástól	32,2
Külföldi forrás	19,4
Egyéb forrás	13,6
Előirányzat-maradvány igénybevétele	13,5
Bevételek összesen	100,0 (alvállalkozói teljesítések és áfa nélkül)

A költségvetési címbe tartozó bevételek legnagyobb része a vállalkozói, illetve külföldi forrás és az ún. egyéb források körébe tartozott.

Az egyéb források körébe a következő bevételi jogcímek kerültek besorolásra:

- önkormányzatoktól átvett pénzek;
- bérleti díj bevétel;
- kamatbevétel;
- fejezeti kezelésű előirányzattól támogatásértékű bevételek;
- non-profit szervezetektől átvett pénzek stb.

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	6.852,6	1.866	7.690,4	1.819
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	273,6	129	312,9	141
Állományba nem tartozók	209,0	3	403,1	2
Összesen	7.335,2	1.998	8.406,4	1.962

Létszám alakulása

	2007. év		2008. év		Változás	Változás
	összes létszám	kutatói létszám	összes létszám	kutatói létszám	összes létszám (%)	kutatói létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	1.848	1.098	1.819	1.014	98,4	92,3
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	146	59	141	44	96,6	74,6
Állományba nem tartozók	2	20	2	23	100,0	115,0
Összesen	1.996	1.177	1.962	1.081	98,3	91,8

Felújítás

Felújításra az intézetek – áfa nélkül – 237,4 millió Ft-ot fordítottak, amelyből

- 184,4 millió Ft (77,7 %) az ingatlanok,
- 53,0 millió Ft (22,3 %) a gépek felújítása.

A felújításokra az Akadémia központi forrásból 92,4 millió Ft költségvetési támogatást biztosított.

Beruházás

Intézményi beruházásként – áfa nélkül - 900,9 millió Ft-ot fordítottak ingatlanok, gépek, berendezések és felszerelések, járművek és immateriális javak beruházására.

Előirányzat-maradvány

A költségvetési címhez tartozó kutatóintézeteknél a beszámolási időszakban 4.122,0 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben visszaforgatás nélkül.

	millió Ft
Az előirányzat-maradvány megoszlása	
- kiadási megtakarítás:	1.404,6
- bevételi túlteljesítés/lemaradás:	17,4

A felhasználható előirányzat-maradványt módosítja:

- korábbi évekből származó előirányzat-maradvány	0
- vállalkozási eredményből történő igénybevétel	284,3
Felhasználására javasolt előirányzat-maradvány	1.706,3

A vállalkozási tevékenység alakulása az előző évihez képest

	2007. év	2008. év	Változás
	millió Ft		%
Vállalkozási bevételek	1.092,1	1.433,6	131,3
Vállalkozási kiadások	796,5	911,4	114,4
Vállalkozási eredmény	295,6	522,2	176,7
A vállalkozási bevétel az összes bevétel:	18,8 %-a		
A vállalkozási kiadás az összes kiadás:	5,0 %-a		
Az eredmény a vállalkozási bevétel:	36,4 %-a		
Az eredmény a vállalkozási kiadás:	57,3 %-a		

A vállalkozási eredményből alaptevékenységre 284,3 millió Ft-ot fordítottak.

5. cím: Élettudományi kutatóintézetek

Az Akadémia intézményeiből 9 kutatóintézet alkotja ezt a címet. Az alábbiakban ezeknek a kutatóintézeteknek kerül bemutatásra a 2008. évi szakmai tevékenysége, összefoglalva.

Állatorvos-tudományi Kutatóintézet

Az Állatorvos-tudományi Kutatóintézet erre szakosodott csoportja a természetes vizek, elsősorban a Balaton és vízrendszere, a Duna, valamint tógazdaságok halainak rendszeres vizsgálatát végezte a paraziták által okozott károsodások felmérésére. Különös figyelmet szenteltek a nyálkaspórások tanulmányozására, amelyek az édesvízi és tengeri halak fajokban rendkívül gazdag élősködői, és a tenyésztett halakban gyakran okoznak betegségeket és jelentős elhullásokat. Az intézet kutatói a magyarországi tenyésztett és természetes vízi halakban, valamint más országok halaiban élősködő nyálkaspórások tanulmányozása során megállapították, hogy a csoport legismertebb és kórtani szempontból legjelentősebb neméhez (*Myxobolus*-genus) tartozó fajok száma lényegesen nagyobb, mint azt korábban gondolták, és egy-egy halat több, különböző gazdához adaptálódott, illetve eltérő szöveti és szerv-specifikussággal rendelkező élősködő is fertőzhet. A halparazitákon végzett kutatások elsősorban alapkutatás jellegűek, azonban a Balatonban és egyéb természetes vizekben, a különféle élősködők vonatkozásában elvégzett monitoring jellegű vizsgálatok hozzájárulnak ahhoz, hogy időben felhívják a figyelmet egyes parazitafajok veszélyes mértékű elszaporodására vagy új parazitás fertőzések megjelenésére. Így a döntéshozó szerveknek lehetősége nyílik a kárelhárítás időben való megszervezésére, mellyel elkerülhető az olyan helyzetek kialakulása, mint az 1991-es balatoni angolnapusztulás miatt az idegenforgalomban tapasztalt jelentős visszaesés.

Balatoni Limnológiai Kutatóintézet

Az *algológiai témacsoport* megkezdte a pikoeukarióta algák, a heterotróf piko- és nanoflagelláták és a fitoplankton parazita gombák évszakos dinamikájának, diverzitásának és szerepének megismerését különböző trofitású sekély tavakban. A mikroszkópi eljárások mellett a molekuláris genetika módszereit (FISH, DGGE, 18S rRNS gén klónozása és szekvenálása) is alkalmazták a természetes együttesek és az izolált törzsek jellemzésére. A *tápelemforgalmi témacsoport* vizsgálta az ultraibolya sugárzást és megállapították, hogy a fotolízis meghatározó szereppel bír az oldott szervesanyagok biológiai hozzáférhetőségének alakításában hazai sekély tavainkban. Kísérletesen megállapították, hogy foszfor jelenlétében a fonalas heterocisztás cianobaktériumok 2 nap alatt megháromszorozták N₂-kötésüket.

A *makrofiton témacsoport* a balatoni hínárok fotoszintézisének fény- és hőmérsékletfüggését vizsgálva megállapította, hogy a kora tavaszi időszakban a *Potamogeton perfoliatus* és a *Myriophyllum spicatum* elterjedésének elsősorban a sötétlégzés emelkedésén keresztül az alacsony hőmérséklet szab határt. A nádasok genetikai diverzitásának vizsgálata során RAPD-PCR technikával a Fertő tóból és a Kis-Balatonból vett nádmintákat elemezték. Megállapították, hogy a Fertőben a víz felőli területeken nagyobb a diverzitás, mint a part felőli részen. A Kis-Balaton nádasainak genetikai diverzitása pedig még a Fertő-tóénál is sokkal nagyobb, amit a nádasok későbbi kialakulása magyarázhat.

A balatoni zooplankton és élőbevonat szezonális vizsgálata során megállapították a kerekese férgek és a planktonrákok faj- és korösszetételét, az egyes fajok, a fajokon belüli lárva stádiumok, a fajcsoportok és nagyobb rendszertani egységek egyedsűrűségének szezonális változásait és a nőstények termékenységét. A zooplankton biomasszája száraz tömegben az egész

Balatonra kifejezve 2008-ban 750 – 1000 tonna, nettó produkciója 25 – 35 tonna volt naponta. A Zala vízrendszerében és a balatoni befolyókban összesen 312 makroszkopikus vízi gerinctelen taxont azonosítottak. A ritka fajok nagy aránya a patakok sokféleségére, és a kisvízfolyások rendkívül nagy élőhelyi heterogenitására utal.

Részletesen vizsgálták a halak egyedfejlődése során bekövetkező táplálékváltásokat és azok növekedést, illetve táplálékbázis-felosztást érintő hatásait balatoni halakon. A Balatonban 15 halfajnál fajonként 1-4 életszakaszt különítettek el. Gazdaságilag fontos halfajok növekedésének és vándorlásának nyomon követése a Balatonban haljelölésekkel történt. A felmérések során a Balaton vízgyűjtőjére új halfajt találtak, az amurgébet (*Perccottus glenii*). 43 vízfolyás 80 mintavételi szakaszán végeztek gyűjtéseket és 35 faj jelenlétét mutatták ki. A tápláléklánc és a trofitás kapcsolata sekélyvízi ökoszisztémában a Kis-balatoni kutatások fő területe volt. A tó trofitálásában beállott változások tovább módosultak (kaskád-hatás) a másodlagos fogyasztók, a halak szintjéig.

Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet

A Celluláris és Hálózat-neurobiológiai Osztályon végzett kutatások egyik célpontja az endokannabinoid rendszer feltárása, mely számos kórélettani folyamatban szerepet játszik, s molekuláris alkotóelemei sok betegségben potenciális gyógyszercélpontot jelentenek. Az OITI idegsebészeivel együttműködésben kimutatták, hogy ez a szinaptikus biztosíték károsodik emberi epilepsziás idegszövetben. Az eredmények alapján az endocannabinoid rendszer elemeit célzó racionális gyógyszertervezés indult meg.

A Gyógyszerkutató Osztályon új gyógyszeres felfedezéseket tettek a nikotin, glutamát és alfa2-adrenerg receptorok kutatása terén. Feltárták a noradrenalin finom szabályzó működésének részleteit a kérgi piramissejtek dendritjeiben. Rávilágítottak a nikotin receptorok sokrétű dendritikus serkentő hatásaira a hippokampuszban. A kutatások a nemszinaptikus transzmisszió különböző területein számos új információt hoztak, és tovább erősítették az idegsejtek közötti kommunikációs lehetőségek jobb megismerésének az orvosi terápiában játszott szerepét. Ezek az ismeretek hosszabb távon új gyógyszercélpontok felismerését eredményezhetik.

Az Endokrin Neurobiológiai Kutatócsoport korszerű gén-chip technológiai módszerekkel feltérképezte a szaporodást szabályozó, ún. GnRH idegsejtek ösztrogén hormon által szabályozott génjeit. Taglalták a neuroendokrin sejtekben leírt glutamát jelentőségét. Ipari partnerrel karöltve, közös vizsgálatokat végeztek és új eredményeket értek el az ösztrogénhiány okozta központi idegrendszeri folyamatok mechanizmusainak feltárásában. Feltárták a pajzsmirigyhormon metabolizmust szabályozó enzimes család tagjainak felépítését és összegezték a pajzsmirigyormon metabolizmus szabályozásának új mechanizmusait. Leírták az endokannabinoid rendszer szerepét a ghrelin táplálkozást serkentő hatásában.

A Molekuláris Neuroendokrinológia Kutatócsoportban megállapították, hogy az addiktív drogok használatához való visszatérés drogmegvonás után legtöbbször annak a stresszhatásnak tudható be, amivel a drog megvonása jár. Felfedeztek egy olyan önerősítő neurobiológiai folyamatot, amelynek gyógyszeres gátlásával csökkenteni lehet a morfiúm megvonását kísérő stresszhatást, és ezzel a visszaesés valószínűségét.

A Géntechnológiai és Fejlődésneurobiológiai Osztályon az előállított transzgenikus egérmolekulák felhasználásával elsőként írták le, hogy az idegrendszer nagyon fontos jelátvivő molekulája, a GABA szerepet játszik a szemlence fejlődésének szabályozásában is, és feltehetően a rendszer hibás működése összefüggésbe hozható a vakságot okozó szürkehályog kialakulá-

sával is. Egy olyan, egérben in utero elvégezhető génbeviteli eljárást vezettek be az országban elsőként, amelynek segítségével az agykéreg fejlődése és működése nagy hatásfokkal tanulmányozható.

Az ELTE-MTA Peptidkémiai Kutatócsoportjával együttműködve szelektív sejtadhéziós fel-
színeket, és ezek megfelelő kombinálásával sejtek felszíni pozícionálására alkalmas eljárást
dolgoztak ki.

A Magatartás Neurobiológiai Osztály feladata a stresszválasz és a magatartás neurobiológiai
hátterének vizsgálata volt, különös tekintettel a vazopresszin stresszben játszott szerepére, az
agresszív magatartásra, és a szorongásra, ezen belül pedig a poszttraumás stressz zavarra.
Mindezekben a vizsgálatokban a cannabinooid jelátvitel szerepének vizsgálata különös fontos-
ságú volt. Az osztály kutatásainak kiemelt területe egy új szorongásoldó gyógyszer fejleszté-
se.

Mezőgazdasági Kutatóintézet

A várható klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak egyik leginkább kitett nemzetgazdasági ága-
zat a mezőgazdaság. A növénytermesztés eredményessége alapvetően befolyásolja az egész
élelmiszerellátás biztonságát. Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete – Európa egyik legna-
gyobb fitotronjában végzett kísérletek eredményeire alapozva – közel két évtizede foglalkozik
a klímaváltozás várható hatásainak alap és alkalmazott kutatásával, azok mértékének megha-
tározásával. Az intézet megbízást kapott, hogy e témában Közép-Európára kiterjedő regioná-
lis szintű képzési és kutatási központtá váljon. A központ feladata, hogy elősegítse a mező-
gazdaságban – hazai és külföldi (elsősorban az unió országaiból érkező) – kutatók, nemesítők,
innovációs szakemberek, mezőgazdászok képzésén keresztül a klímaváltozás hatásainak kö-
vetkezményeire történő felkészülést.

Napjainkban egyre nagyobb a piaci igény a biotermékek iránt, ezért a martonvásári organikus
növény-nemesítési programban vadon élő gabonafajokból – a *Triticum monococcum*-ból, és a
Triticum dicoccum-ból – előállítottak két biotermesztésre alkalmas, speciális beltartalmi minő-
ségű fajtát, az Mv Alkort és az Mv Hegyest. Ez az első alkalom Magyarországon, hogy két
biotermesztésre alkalmas organikus nemesítési módszerekkel szelektált növényfajtát hivatalo-
san minősített az Állami Fajtaminősítő Tanács. Az organikus fajták iránt nagy a kereslet kül-
földön is. A martonvásári kutatóintézet hasznosítási szerződést kötött angliai partnerekkel az
Mv Alkor ottani forgalmazására és a biotermékekben történő felhasználásra.

A magyar kukoricatermesztésre nagy veszélyt jelent az amerikai kukoricabogár (*Diabrotica
virgifera virgifera*) epidémiaszerű terjedése. A hatékony védelem egyik legfontosabb eszköze
a genetikailag módosított kukorica nemesítése. A rezisztencia kialakításáért felelős gének
átvitele szántóföldi nemesítési programban történik. A munka során a *Bacillus thuringiensis*
ssp. *kurmamotoensis* baktérium Cry3Bb1 delta-endotoxin fehérjét kódoló génjét juttatták be
martonvásári kukoricavonalakba, ami lehetővé teszi egy specifikus toxinféhrje termelődését
a növényi sejtekben. Ez a fehérje a kukoricabogár lárváját és imágóját egyaránt elpusztítja.

Szabadföldi nagyüzemi kísérletekben vizsgálták az első magyar genetikailag módosított
kukoricahibridet Spanyolországban, amely bekerült az Európai Unió közös katalógusába is. A
hibrid egyik szülőtrzsébe beépítették a kukoricamoly (*Ostrinia nubilalis*) elleni rezisztencia-
gént. Az Mv 500 Bt megőrizte kiváló agronómiai értékét, a standardoknál 5%-al nagyobb
terméshozamot ért el alacsonyabb szemnedvesség-tartalom mellett. A kukoricamoly elleni
rezisztencia jól kifejeződött a nem transzgénikus kontrollokhoz képest.

Növényvédelmi Kutatóintézet

Az intézet Növénykórtani Osztálya Magyarországon, más európai országokban, ill. a világ különböző tájain felbukkanó új növénykórokozó gombafajok bizonyos csoportjainak azonosítása terén nemzetközileg elismert kutatóközpontnak számít. E tevékenység a klímaváltozással összefüggésben egyre nagyobb jelentőséggel bír. Az elmúlt évben több új – Magyarországon, valamint az Európai Unió más területein fellépett, és gazdasági károkat okozó – növénykórokozó pontos, molekuláris diagnosztikai módszerekkel is megerősített azonosítására került sor. Emellett új felismerések kerültek közlésre jól ismert növénykórokozó gombafajok járványdinamikai tulajdonságaival, valamint ezek alapján e kórokozók elleni precíz növényvédelmi eljárások kidolgozásával kapcsolatban. Egy Európai Uniós kutatás-fejlesztési projekt keretében folyamatban van egy biológiai növényvédőszer kidolgozása, amely a szőlőliszt-harmat elleni környezetkímélő növényvédelmi technológiák részeként kerülhet alkalmazásra.

A hazai meggytermesztést veszélyeztető, Európában és különösen hazánkban néhány éve megjelent új kártevő az Amerikából származó amerikai keleti cseresznyelégység (*Rhagoletis cingulata*). Kulcsfontosságú az új kártevő jelenlétének minél korábbi észlelése egy adott gyümölcsösben. Az Állattani Osztály kutatói által korábban az európai cseresznyelégység (*R. cerasi*) csalogatására kifejlesztett táplálkozási attraktáns csalétek a keleti cseresznyelégységre még erősebb hatású, mint az európai cseresznyelégységre, az új kártevő megbízhatóan csak olyan zöldes-sárga színcsapdákkal jelezhető megfelelően, amelyek csalétket is tartalmaznak. A világszerte használt, csalétek nélküli sárga színcsapdák nem adnak kielégítő eredményt.

Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet

Az Ökológiai és Botanikai Kutatóintézetben folyó kutatásokban mind fontosabbá vált az ökológiai folyamatok és az emberi tevékenység közötti kapcsolatok vizsgálata. Ennek része a biodiverzitás és a tájgazdálkodás közötti összefüggések elemzése, a természeti értékek meghatározása, az ökológiai szolgáltatások felmérése. Nemzetközi kooperáció eredménye, hogy több ezer éve lakott, intenzíven használt tájban gazdag ökológiai rendszerek maradhatnak fenn, amennyiben az emberi használat okozta zavarások hasonlítanak azokhoz a természetes zavarásokhoz, amelyekhez a fajok evolúciójuk során adaptálódtak. Korunk egyik legjelentősebb problémája a biológiai invázió, mert az új jövevényekhez a honos élőlényközösségek nem adaptálódtak. Alföldi vizsgálatok során kimutatták, hogy a fragmentált tájban gyakorlatilag nincs olyan élőhely, amelyik mentes lenne a növényi inváziótól. Kiemelkedő az idegen-honos fajok borítása az akácosokban, valamint a fiatal parlagokon. A parlagfű elsősorban a művelt és felhagyott agrárterületeken dominál, az idős parlagokon már ritka, ezért kívánatos lenne a parlagok differenciált megítélése. A restaurációs kísérletek eredménye szerint az özönnövények visszaszorításához aktív beavatkozás is szükséges. Térképezéssel bizonyították, hogy az Alföldön az utóbbi évtizedben csökkent a táj természeti értéke, részben mezőgazdasági művelésbe vonás, részben faültetvények telepítése miatt.

A Duna több évtizedes hidrobiológiai kutatása egyes kiemelt régiókban fontos új eredményeket hozott. A szigetközi vízterekben elemezték a Duna elterelése és a mitigációs beavatkozások hatásait az élővilágra. Javaslatot tettek az EU Víz Keretirányelv (VKI) alkalmazásának lehetőségeire a szigetközi monitorozásban. A Karlsruhe-i Egyetemmel együtt végzik a Duna-Dráva Nemzeti Park európai szinten unikális természeti értékű gemenci és béda-karapancsai hullámterének hidrológiai állapotfeltárását, természetvédelmi kezelésének, restaurációs lehetőségeinek megalapozására. Új eredmények születtek a Duna mederfenék ökológiai folyamatainak feltárásában: tisztázták a makroszkópikus gerinctelen társulások tér-időbeli el-

oszlását, az inváziós halfajok terjedését, és a táplálék forrásfelosztásban betöltött szerepüket. Az EU VKI elveinek megfelelő ökológiai állapotértékelésre alkalmas adatbázist hoztak létre 50 hazai víztest halállományának felmérésével. Az élőhelyvédelmi irányelvnek megfelelő országos halmonitorozási eljárást dolgoztak ki.

Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet

Az intézet a talajtan-agrokémia-talajbiológia-agroökológia szakterület központi kutatási intézménye, elismert hazai és nemzetközi tudományos központja. Az alap és alkalmazott kutatásokon túlmenően munkatársai jelentős szerepet játszanak a szakterület fejlesztési tevékenységében, a különböző szintű magyar és idegen nyelvű oktatásában, a szakmai és tudományos továbbképzésben. Képviselek az intézetben művelt tudományterületeiket mind a hazai, mind a nemzetközi tudományos szervezetekben.

Módszertant dolgoztak ki a klímaváltozás, valamint a szélsőséges vízgazdálkodási helyzetek talajvízforgalomra gyakorolt hatásának kistérségi vagy rész-vízgyűjtő szintű értékelésére. A módszer alkalmazásával nyert eredményeik arra engednek következtetni, hogy a Felső-Tisza árterein az évszázad végére még a jelenleginél is szélsőségesebb és kevésbé kiszámítható víz-háztartási helyzetek alakulhatnak ki. Emellett számolni kell az ártéri talajok aszályérzékenységének növekedésével is.

A kockázatközpontú környezetmenedzsmentet megalapozó MOKKA Döntéstámogatási Rendszer (DST) projekt keretében kémiai- és fitostabilizációs technológiát dolgoztak ki, amely az innovatív, költséghatékony biológiai kockázatcsökkentő eljárás részeként nagy kiterjedésű, diffúz talajszennyezések in situ remediációjára (káros hatásainak csökkentésére, megszüntetésére) alkalmas.

A nitrátérzékeny területeken bevezetendő támogatási rendszer megalapozására, a mezőgazdasági termelésből adódó környezeti terhelés minimalizálására szolgáló komplex, gyakorlati szaktanácsadási rendszert dolgoztak ki.

Az OECD országokban kialakult gyakorlatnak és metodikának megfelelően becsülték a magyar mezőgazdaság NPK tápelemmértékét a 2007. évre.

Továbbfejlesztették környezetkímélő tápanyag-utánpótlási szaktanácsadási rendszerüket, mellyel megnyerték a 2007. évi Magyar Innovációs Nagydíjat.

Szegedi Biológiai Központ Központi Laboratóriumok

Az SZBK Központi Laboratóriumok kutatói a globális génexpressziós és genomi eltérések kimutatására és tanulmányozására alkalmas DNS-chip technológia optimalizálása után leukémia, agytumor, májtumor sejtvonalak genomikai elemzését és pontyra jellemző génmarkerek azonosítását végezték el. A tömegspektrometria módszerének felhasználásával, különböző eljárásokkal tisztított fehérjéket azonosítottak és analizáltak, valamint egyes fehérjék poszttranszlációs módosításait határozták meg. Kollaboratív projektek keretében számos hazai és külföldi kutatócsoportnak biztosítottak szakértő analitikai háttérrel. Kiemelten foglalkoztak újszerű adatmodellek, például hálózati és gépi tanulási módszerek fejlesztésével és a komplex rendszerek evolúciójának kérdéseivel. Lézerpásztázó fluoreszcens mikroszkóp segítségével meghatározták új, daganatellenes fluoreszcens vegyületek és különböző fehérjék sejten belüli lokalizációját és szöveti eloszlását.

Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézet

Az intézetben kifejlesztett lézerindukált kétfotonos polimerizáción alapuló mikrostruktúra-építési eljárás alkalmazásával több alaptudományos és gyakorlati kutatásban értek el új eredményeket. Előállítottak olyan mikroméretű eszközöket, melyek optikaicsipesz-rendszerben használva alkalmasak sejtek közvetlen mechanikai manipulálására. Elvégezték a mikroeszközök anyagául szolgáló SU8 polimer felületi funkcionálizálását is, amivel az eszközök alkalmassá válhatnak sejtek felületén lokalizált kémiai, biológiai reakciók előidézésére.

Igen nagy, femtoszekundumos időfelbontású spektroszkópiai vizsgálatokban a fényenergia hasznosító bakteriorodopszin molekula mozgását (10 vibrációs módusát) részletesen jellemezték az idő- és frekvenciatartományban, és megállapították, hogy ezek elsősorban a retinál molekula gerjesztett állapotából származnak. Kísérletileg demonstrálták a bakteriorodopszin fehérjén alapuló, annak nemlineáris optikai tulajdonságait kihasználó nanoszekundumnál gyorsabb integrált optikai kapcsolás megvalósíthatóságát.

A kiemelt élettani jelentőséggel bíró és több betegségben szerepet játszó vakuoláris proton-ATPáz (V-ATPáz) szerkezet-funkció kapcsolatának vizsgálata során tanulmányozták spinjelzett szintetikus gátlóanyagok és a fehérje membránt átívelő, azaz proton szállító doménjének kölcsönhatását. Tanulmányozták, hogy a V-ATPáznak a funkció és feltehetőleg a szelektív gátlás szempontjából, így gyógyászati szempontból is fontos, a membránban található két alegységének bizonyos alfa-hélix szakaszai hogyan hatnak kölcsön egymással és a gátlóanyagokkal. Kiderült, hogy a polipeptid szakaszok mesterséges membránban alfa-hélix másodlagos szerkezetet vesznek fel és a lipideknél rendezettebb módon nyálábokba szerveződnek. A gátlóanyagok hatással vannak a nyálábok szerkezetére.

Az alapvetően szerkezet nélküli fehérjék számos fontos területen játszott szerepére derül mostanában fény. E területen azt vizsgálták, hogy lehet-e olyan, pár tíz nanométer vastagságú filmet felépíteni kazein szerkezet nélküli fehérjéből, ami nukleációs pontokat kínálhat apatit kristályok (csont kezdemény) növekedéséhez. Ilyen bevonatokkal készített orvosi implantátumokkal fel lehetne gyorsítani a szervezet befogadási folyamatát, illetve le lehetne csökkenteni a kilökődések számát. Sikerült olyan kazein filmeket készíteni, amelyek nagy mennyiségben tartalmaznak kalcium foszfátot. Bizonyításra vár, hogy ez a kalcium foszfát a későbbi kristálynövekedésnek kiindulópontja lehet-e.

Gyógyszer hatóanyagoknak a központi idegrendszerbe történő juttatása napjainkban is kihívást jelent, mivel a vér-agy gát hatékonyan gátolja az 500 Da-nál nagyobb hidrophil molekulák, köztük bioterapeutikumok, peptidek, fehérjék, ellenanyagok agyba irányuló transzportját. Orron keresztül alkalmazás esetén azonban a szaglóhám egyedülálló anatómiai tulajdonságai következtében a hatóanyag a vér-agy gát megkerülésével a központi idegrendszerbe juthat. Az SZTE Gyógyszer-technológiai Intézetével együttműködésben sikerült új formulálásokat előállítaniuk, amelyekkel a nazális úton fokozni lehetett peptid nagyságú jelzőmolekula, a 4 kDa FITC-dextrán bejutását az agyszövetbe.

Szegedi Biológiai Központ Biokémiai Intézet

Az SZBK Biokémiai Intézetben a 2009. év folyamán létrehoztak egy olyan, genetikailag megváltoztatott egértörzset, amely az Alzheimer-kór kutatásában alkalmazható. Az adatok szerint az Alzheimer-kórban szenvedők száma Magyarországon 160 ezerre tehető. A kór genetikai, életmód- és környezeti tényezők együttes hatására alakul ki, de létrejöttének pontos oka még mindig nem ismert. Az erőfeszítések ellenére a betegség gyógykezelése még nem

megoldott. Korábbi tanulmányok összefüggést mutattak ki a vérszérum egy fehérjéjének (apoB-100) emelkedett szintje és az Alzheimer-kór kialakulása között. Sikertelenül létrehozni egy olyan egértörzset, amelyben ez a molekula szintén emelkedett szinten termelődik. Bizonyítást nyert, hogy ennek, az egér agyában is súlyos idegrendszeri degeneráció a következménye. A kutatás során kifejlesztett egérmodell egyrészt lehetőséget nyújt a jelenség további részletes vizsgálatára, másrészt további eszközt biztosít új gyógyszermolekulák tesztelésére és a betegség elleni hatékony terápia kidolgozására. További jelentős – tudományos cikkek sorában megnyilvánuló – alapkutatási eredmény bizonyos fehérjemolekulák szerepének tisztázása az epigenetikai folyamatokban. A mindinkább előtérbe kerülő epigenetikai kutatások olyan öröklődési folyamatokat vizsgálnak, melyek közvetítője nem a genetikai örökítő anyag (DNS), hanem annak speciális mintázatú fehérjeburka. Az adatok arra utalnak, hogy a környezeti ártalmak befolyásolhatják ezeket a speciális öröklődési folyamatokat, és így változatos betegségeket (pl. daganatos betegségek, allergia) okozhatnak. Az intézetben folyó kutatások a bonyolult epigenetikai folyamatok újabb láncszemeit derítették fel. Ezek a munkák szükségesek ahhoz, hogy a jövőben a kóros epigenetikai öröklődési folyamatokat gyógyszerekkel lehessen korrigálni.

Szegedi Biológiai Központ Enzimológiai Intézet

Az ezredforduló tájékán a rendezetlen fehérjék felismerése egyfajta paradigmaváltást idézett elő a fehérjék működéséről alkotott elképzelésben: míg korábban egy fehérje biológiai aktivitását pontosan meghatározott térszerkezethez kötötték, addig a rendezetlen fehérjéknél a funkció közvetlenül a rendezetlenségből, illetve a kötődés során bekövetkező rendeződésből következik. Intézetünkben nemzetközi összevetésben is az elsők között kezdődött ezen fehérjék szisztematikus kutatása 2002-ben biokémiai és biofizikai módszerekkel. Új proteomikai eljárást dolgoztak ki ezen fehérjék azonosítására. NMR spektroszkópia segítségével számos rendezetlen fehérjének vagy ezek komplexeinek szerkezetvizsgálatát végezték el. Ezek között szerepel pl. a kiemelkedő biológiai jelentőséggel bíró szekurin-szeparáz komplex. Az új koncepció számos eredeti felismeréshez vezetett, mint pl. a rendezetlen fehérjék chaperon hatásának és funkcionális promiskuitásának felismerése, kölcsönhatási szabályszerűségeinek jellemzése. Feltárták a rendezetlenség termodinamikai hátterének alapjait és kidolgoztak egy módszert a rendezetlen fehérjék és fehérjeszegmensek szekvenciából való jóslására. Bioinformatikai analízisekkel rámutattak a rendezetlenség kölcsönhatási hálózatokban, transzkripciós szabályozásban és fehérje szekrécióban lévő kitüntetett szerepére.

A jelenlegi génpredikciós módszerek megbízhatósága nem kielégítő: becslések szerint pl. az emberi genomban azonosított gének többségének a bioinformatikai módszerekkel megjósolt szerkezete téves. Ez a bizonytalanság komoly problémákat okoz a (tévesen) megjósolt fehérjék további vizsgálatánál és az információk gyakorlati hasznosításánál. Ennek a súlyos problémának megoldása érdekében, a világon elsőként és mindeztideig egyedülként, intézetünkben hatékony bioinformatikai módszert dolgoztak ki a tévesen megjósolt szerkezetű gének/fehérjék azonosítására és a hibák kijavítására. A MisPred vizsgálatok részletes eredményeit weboldalon tették hozzáférhetővé. A MisPred módszer nemcsak téves predikciók, hanem abnormális fehérjeformák azonosítására is alkalmas: e módszer felhasználásával kimutatták, hogy – az általánosan elterjedt felfogással ellentétben – a fehérjekódoló génekről alternatív splicing révén keletkező mRNS izoformák jelentős hányada “életképtelen” fehérjét kódol, így ezeknek a fehérje-izoformáknak nincs fiziológiai szerepe.

Szegedi Biológiai Központ Genetikai Intézet

Az MTA SZBK Genetikai Intézet kutatói 2008-ban olyan jelentős alapkutatói eredményeket értek el, amelyeknek fontos felhasználása lehet a rákos folyamatok kivédésében, illetve hatékonyabb gyógyításában. Azonosítottak egy olyan gént, amely a kialakult vastagbélrákokban nem fejeződik ki, ezért feltételezhető, hogy egészségesekben védelmet nyújt a rákos folyamatok kialakulásával szemben. Megállapították, hogy egy emberi fehérje nagyobb mértékben termelődik a rákos sejtekben, és a fehérje részt vesz a rákos folyamatokban kialakult csökkent immunrendszer működés fenntartásában. A fehérje megjelenése a rákos folyamatok rossz prognózisát mutatja.

Szegedi Biológiai Központ Növénybiológiai Intézet

Az SZBK Növénybiológiai Intézet fő kutatási feladata 2008-ban a növények, algák és cianobaktériumok környezeti stresszhatásokra adott válaszait, fényérzékelését, fényenergia hasznosítását, valamint egyedfejlődését meghatározó gének és molekuláris mechanizmusok azonosítása és jellemzése, valamint fokozott stressztűréssel rendelkező növények előállítására volt.

A búza szárazságtűrését meghatározó mechanizmusok megismerése érdekében olyan általuk kifejlesztett DNS-chipeket alkalmaztak, amelyek lehetővé teszik a búzanövények stresszválaszainak, valamint magfejlődésének vizsgálatát. A korábban kifejlesztett EcoTILLING módszer alkalmazásával 12 szárazságtűrésben potenciálisan szerepet játszó gént vizsgáltak 95 genotípust tartalmazó árpa populációban. A különböző búzavonalak szárazságtűrésének kvantitatív jellemzésére folytatták a komplex stresszmonitorozó rendszer kiépítését, ami távérzékelési módszerek alkalmazásával teszi lehetővé a növények fejlődésének és stresszválaszainak kontrollált körülmények között történő követését. Ehhez kapcsolódóan létrehoztak egy internet alapú mérésvezérlési és adattárolási rendszert, ami lehetővé teszi egymástól nagy távolságban levő stresszdiagnosztikai állomások közös rendszerbe történő kapcsolását. Egy új típusú cDNS expressziós és transzfer rendszer kidolgozásával több olyan gént azonosítottak, amelyek a sóstressz, vagy abszcizinsav jelátvitel szabályozásában vesznek részt, és alkalmasak lehetnek fokozott szárazság- és ozmotikus stressztűréssel rendelkező növények előállítására. A hasznosítás érdekében tárgyalásokat kezdtek egy biotechnológiai vállalattal.

A növényi cirkadián óra molekuláris szintű vizsgálatának során kapott eredményeik azt mutatják, hogy a cirkadián rendszer fontos szerepet tölthet be bizonyos stressz-indukált, illetve alapvető sejtbiológiai folyamatok finomhangolásában. Kimutatták két növényi fehérje (uvr8 és cop1) fontos szerepét az UV-B fény érzékelésében és az általa indukált jelátviteli folyamatokban.

A fotoszintetikus apparátus szerkezeti vonatkozásainak tekintetében jelentős eredményt értek el a gránumos kloroplasztiszok 3 dimenziós membránszerkezetének elektrontomográfia segítségével történő vizsgálatával. Kidolgozták a fotoszintézis 2. fotokémiai rendszerét érő fénykárosítás egy új modelljét, amely figyelembe veszi a sugárzás nélküli töltés rekombinációs folyamatok károsító és védő hatásait is. A cianobaktériumok nehézfém toleranciájával kapcsolatos munkájuk során azonosítottak egy gént, ami króm és arzén toleranciával egyaránt kapcsolatban áll. Előállítottak továbbá nikkelt és cinket kimutatására alkalmas cianobaktérium bioszenzorokat.

Szervezeti változások

Az élettudományi kutatóintézeteken belüli átalakítások, szervezeti intézkedések a következők voltak:

- Az *Állatorvos-tudományi Kutatóintézetben* 2008. április 15-ével igazgatóváltás történt. A szervezeti felépítés annyiban változott, hogy létrejött egy új témacsoport, így az intézetben összesen 9 témacsoport működik.
- A *Mezőgazdasági Kutatóintézetben* a szervezeti struktúra 2008. április 1-i hatállyal változott. Az intézet graduális és posztgraduális oktatási tevékenységével kapcsolatos feladatok koordinálására, a hazai és nemzetközi felsőfokú oktatási intézményekkel, kutatóintézetekkel folytatott képzési tevékenységének felügyeletére „Oktatási igazgatóhelyettes” került kinevezésre. A speciális nemesítési feladatok ellátására, a Kutatóintézet igazgatójának közvetlen felügyelete alatt „Génmegőrzési és Organikus Nemesítési Osztály” létesült. Az ügyvezető igazgatóhelyettes felügyelete alá tartozó szervezeti egységek köre bővült a „tudományos titkár” kinevezésével, akinek kiemelt feladata a hazai és külföldi pályázatok figyelése, a nyertes pályázatok menedzselése.
- A *Növényvédelmi Kutatóintézetben* korábban kialakított Ökotoxikológiai és Környezetanalitikai Osztály sikeresen integrálódott az intézet szervezetébe, a belső gazdálkodási rendbe, létszám-helyzete stabilizálódott, szakmai teljesítménye rendkívül eredményes volt. A korábban megszüntetett Gyomnövény-kutatási Osztály felállítására változatlanul nem volt lehetőség. Szervezeti változást ugyan nem jelentett, de a beszámolási időszakban már érezhetővé vált az agrár- és ökológiai kutató hálózat működése.
- A *Szegedi Biológiai Központ* Biokémiai Intézetében új témacsoport kezdte meg működését.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

5. Élettudományi kutatóintézetek

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	10.001,4	7.153,2	11.964,9	10.447,6	104,5	87,3
Ebből:						
személyi juttatás	4.499,8	4.202,5	4.888,4	4.654,3	103,4	95,2

központi beruházás	64,7					
Folyó bevétel	4.487,0	2.630,4	4.125,8	4.450,3	99,2	107,9
Támogatás	5.842,3	4.522,8	6.578,1	6.578,1	112,6	100,0
Előirányzat-maradvány	929,8		1.261,0	1.261,0	135,6	100,0
Létszám (fő)	1.322	1.411	1.417	1.318	99,7	93,0

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	7.153,2	2.630,4	4.522,8	4.202,5
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	123,7		123,7	93,7
Illetményfejlesztés támogatása	179,5		179,5	136,0
Egyszeri keresetkiegészítés	59,6		59,6	45,1
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	138,1		138,1	
Fiatalkutatók támogatása	20,1		20,1	17,3
Felújítási támogatás	6,5		6,5	
Többletfeladat támogatása	892,5		892,5	28,3
OTKA kutatás támogatása	634,6		634,6	128,3
Könyv- és folyóiratkiadás támogatása	0,7		0,7	0,1
Többletbevétel	1.278,8	1.278,8		11,5
Előző évi működési maradvány átvétel	216,6	216,6		46,9
Előirányzat-maradvány igénybevétele	1,261,0	1,261,0		178,7
2008. évi módosított előirányzat	11.964,9	5.386,8	6.578,1	4.888,4

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel
Eredeti Módosított Teljesítés
előirányzat

Személyi juttatások	4.202,5	4.888,4	4.654,3
Munkaadókat terhelő járulékok	1.327,7	1.535,5	1.413,0
Dologi kiadások	1.288,7	3.745,5	3.170,0
Működési célú pénzeszköz átadások			
Támogatásértékű működési kiadás	1,5	109,0	106,7
Előző évi maradványátadás		12,0	12,0
Intézményi beruházási kiadás	213,1	1.478,9	929,0
Felújítás	109,9	183,1	152,9
Egyéb felhalmozási célú kiadások		0,3	0,3
Kölcsönök	9,8	12,2	9,4
Kiadások összesen	7.153,2	11.964,9	10.447,6

Teljesítések**Bevételek megoszlása forrásonként**

2008. évi tényadat megoszlása (%)

OTKA	3,9	
Nemzeti kutatási alap-programok	7,0	
Innovációs alaptól átvett pályázati tevékenység	15,3	
Feladatfinanszírozás keretében más tárcáktól átvéve	0,1	
Vállalkozástól	6,3	
Külföldi forrás	24,9	
Egyéb forrás	18,0	
Előirányzat-maradvány igénybevétele	24,5	
Bevételek összesen	100,0	(alvállalkozói teljesítések és áfa nélkül)

A költségvetési címbe tartozó bevételek legnagyobb része a külföldi forrás és az ún. egyéb források körébe tartozott.

Az egyéb források körébe a következő bevételi jogcímek kerültek besorolásra:

- más fejezetektől átvett pénzek;
- bérleti díj bevétel;
- szolgáltatási bevétel;
- kamatbevétel;

- fejezeti kezelésű előirányzattól és Vagyonkezelő Szervezettől átvett támogatásértékű bevételek;
- non-profit szervezetektől átvett pénzek stb.

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	3.883,4	1.299	4.207,6	1.215
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	220,1	85	259,4	100
Állományba nem tartozók	99,0		187,3	3
Összesen	4.202,5	1.384	4.654,3	1.318

Létszám alakulása

	2007. év		2008. év		Változás összes létszám (%)	Változás kutatói létszám (%)
	összes létszám	kutatói létszám	összes létszám	kutatói létszám		
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	1.222	567	1.215	560	99,4	98,8
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	100	34	100	38	100,0	111,8
Állományba nem tartozók			3	3		
Összesen	1.322	601	1.318	601	99,7	100,0

Felújítás

Felújításra az intézetek – áfa nélkül – 128,3 millió Ft-ot fordítottak, amelyből

- 119,0 millió Ft (92,8 %) az ingatlanok,
- 9,3 millió Ft (7,2 %) a gépek felújítása.

A felújításokra az Akadémia központi forrásból 78,5 millió Ft költségvetési támogatást biztosított.

Beruházás

Intézményi beruházásként 929,0 millió Ft-ot fordítottak ingatlanok, gépek, berendezések és felszerelések, járművek és immateriális javak beruházására.

Előirányzat-maradvány

A költségvetési címhez tartozó kutatóintézeteknél a beszámolási időszakban 1.806,8 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben visszaforgatás nélkül.

	millió Ft
Az előirányzat-maradvány megoszlása	
- kiadási megtakarítás:	1.522,1
- bevételi túlteljesítés/lemaradás:	284,7
A keletkezett előirányzat-maradványt növeli még:	
- vállalozási eredményből történő igénybevétel	15,0
Felhasználásra javasolt előirányzat-maradvány	1.821,9

A vállalozási tevékenység alakulása az előző évihez képest

	2007. év	2008. év	Változás
	millió Ft		
Vállalozási bevételek	63,2	81,6	129,1
Vállalozási kiadások	37,1	46,6	125,6
Vállalozási eredmény	26,1	35,0	134,1

A vállalozási bevétel az összes bevétel:	1,8 %-a
A vállalozási kiadás az összes kiadás:	0,4 %-a
Az eredmény a vállalozási bevétel:	42,9 %-a
Az eredmény a vállalozási kiadás:	75,1 %-a

A vállalozási eredményből alaptevékenységre 15,0 millió Ft-ot fordítottak.

6. cím: Társadalomtudományi kutatóintézetek

Az Akadémia intézményeiből 17 kutatóintézet alkotja ezt a címet. Az alábbiakban ezeknek a kutatóintézeteknek a 2008. évi szakmai feladatai kerülnek összefoglaló bemutatásra.

Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet

Több évi előmunkálatok alapján, az érintett magyar kisebbségek kutatóival való széleskörű összefogással elkészült a *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században* című összefoglaló történeti munka. A kézikönyv jellegű kiadvány legfontosabb célja olyan átfogó magyar kisebbségtörténeti összegzés elkészítése volt, amely a 20. századi magyar történelmi összefoglalásokból jórészt kimaradt, másrészt az egyetemi, középfokú oktatási anyagokban sem szerepelt. A Magyarország határain kívül élő magyar kisebbségek mellett külön fejezetek foglalkoznak a magyar diaszpóra-közösségek, a moldvai, bukovinai csángók történetével, illetve a magyar zsidóságnak és a szomszéd államok magyar anyanyelvű cigánységének 20. századi fejlődésével.

Az intézet konzorciumi tagként, koordinátorként és konkrét feladatok felelőseként három FP6-os kutatásban vett részt. *Az európai szabadság és biztonság változó arcai (CHALLENGE)* című kutatási program eredményeit nemzetközi konferencia keretében összegezték. Az intézet az EU bővítésének hatását, valamint az újonnan csatlakozó tagállamok biztonságpolitikáját vizsgáló kutatásban vett részt, amelynek eredményei nyilvános adatbázisban is elérhetőek. Ez elemzéseket és értékeléseket tartalmaz a szabadság és a biztonság változó európai kapcsolatát illetően. *A multikulturális demokrácia és a bevándorlók társadalmi tőkéje Európában. Részvétel, szervezeti hálózatok, közpolitika lokális szinten (LOCALMULTIDEM)* című kutatásban átfogó országjelentés készült.

A Kútforrások – héber és jiddis történeti források Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez című kutatás keretében 2008-ban egy forráskiadvány jelent meg, és több kézirat kiadását készítették elő. A lezárult intézeti kutatások eredményeit monográfiákban, összefoglaló tanulmánykötetekben publikálták. *A másik szemé. Zsidók és antiszemiták a háború utáni Magyarországon* című monográfia a magyarországi zsidóság legújabb kori történetének, helyzetének kulcskérdéseit vizsgálja. A székelyföldi magyar autonómia első alapkutatásokon nyugvó történeti elemzése *Sztálin a székelyeknél. A Magyar Autonóm Tartomány Története (1952-1960)* címmel jelent meg. Az 1946–1948 között Magyarországról elüldözött, majd visszatért svábok helyzetét *oral history* módszerekkel feltáró kutatás eredményeit *Hazatértek. A németországi kitelepítésből visszatért magyarországi németek megpróbáltatásainak emlékezete* címmel adták közre. A Kárpát-medencei kisebbségi magyar közösségek identitásának történeti, kulturális rétegeit a *Bennünk élő múltjaink. Történelmi tudat – kulturális emlékezet* címmel megjelent tanulmánykötet elemzi.

Filozófiai Kutatóintézet

Az MTA Filozófiai Kutatóintézete olyan filozófiai témákat kutat, amelyek az értelmiség aktuális érdeklődésével találkoznak, azaz főként nem olyanokat, amelyek alapvetően a filozófia-oktatás céljait szolgálják, vagy a szakma kanonizált fejezeteit igyekeznének továbbfejleszteni, de ezekre is kiterjed figyelme. Megpróbálja kiválasztani és megragadni a korszakot leginkább foglalkoztató elméleti témákat. Ilyen például a kommunikációfilozófia, amelynek területéről az egyik intézeti kutató angol nyelvű könyvet publikált. Ez a munka összekapcsolja a gondolkodás pszichológiai és kognitív tudományi megközelítését a nyelvfilozófiaival és ismeretel-

méletivel. Ennek következtében a múlt században élt, illetőleg a mai elméleti szakemberek megállapításai új színben tűnnek fel, új kapcsolatrendszerben jelennek meg. A kommunikáció elemzésével valamelyest összefügg a gondolkodás, a filozófia és a pszichológia határait fészegető könyv, mely alaposan bejárja a köznapi gondolkodás és a tudományos megközelítés eltérő terepét, és választ keres arra, miért is tér el oly nagyon a két gondolkodásmód egymástól a mindennapi gyakorlatban, és lehet-e egyiknek igazat adni a másik ellenében. Ugyancsak kiemelésre méltó a vallásfilozófia területén elért néhány eredmény. Ezek azért is fontosak, mert igyekeznek megvizsgálni annak a széles körben tapasztalt jelenségnek az elméleti hátterét, hogy a vallások hatása az utóbbi időben váratlanul erősödik. Mintha a hosszú ideje tartó szekularizációs folyamat megfordult volna. Jóllehet a folyamatnak főként politikai jelentőségét észleljük, nagyon is fontos megtudnunk, milyen gondolati, filozófiai, teológiai tartalmat rejt.

Irodalomtudományi Intézet

Az MTA Irodalomtudományi Intézete 2008 folyamán a korábbi terveknek megfelelően végezte a már elkezdett munkáit, s mellette elindította legfontosabb új, hosszú távú vállalkozásának, *A magyarországi irodalmak története* című, 3+1 kötetes irodalomtörténeti szintézisének alapozó munkálatait: kijelölte az egyes kötetek szerzőit és elkezdte a próbafejzetek megírását, illetve az elkészült szövegek megvitatását.

Az év során természetesen folytatódott az intézet három kulcsfontosságú alaptervékenysége, *a textológia, a kritikátörténet és az irodalomelmélet* terén.

Nemzeti klasszikus íróink művei kritikai igényű kiadásának sorozatai olyan műveket foglalnak magukba, mint a Weöres Sándor *Psychéjéből* ismertté vált 18. század végi költő, Ungvárnémeti Tóth László több nyelven készült versei, Kölcsey Ferenc híres *Parainesisét* is tartalmazó *Erkölcsei beszédei és írásai*, Petőfi Sándor költeményeinek 5. kötete, amely az igen fontos 1847-es év termését közli új tudományos apparátussal. Megjelent még Mikszáth Kálmán életműkiadásából az 1898-as év publicisztikája, *Cikkek, tárcák* címmel, illetve Krúdy Gyula több, ez idáig ismeretlen írását is felgyűjtő *Publicisztikai írások 2.*, és az *Elbeszélések* 1. kötete.

Az írói életrajzok utóbbi időkben eljelentéktelenedni látszó, de újra divatba jött műfaját képviseli a két költőfenomén, Balassi Bálint és Petőfi Sándor életének ismert és kevésbé ismert eseményeit új szempontok szerint, a modern irodalomtudományi és kommunikációtörténeti követelményeknek megfelelő, ugyanakkor a nagyközönség számára is érdekesen és izgalmasan feldolgozó monográfia.

Portré-monográfiát kapott az első magyar Nobel-díjas író, Kertész Imre is, akinek életműve szintén új megvilágításba került, s elfoglalta helyét a modern magyar irodalom történetében.

A középiskolai irodalomoktatás és irodalomtörténet-tanítás megkönnyítése, az adatok elsajátításának és az összefüggések szemléletes megláttatásának vizuális segédeszközöként kiadásra került *A magyar irodalom képes atlasza* című, látványos munka. Az 1956-os forradalom és az irodalom kapcsolatáról pedig a két évvel korábban, az 50. évforduló alkalmából rendezett konferencia előadásai láttak napvilágot *Irodalom a forradalomban* cím alatt.

A régi magyar irodalmi tematikájú kutatások és konferenciák a *Reneszánsz Éve*, illetve a *Mátyás-évforduló* jegyében szerveződtek. Kiteljesedett és kötetekben is megmutatkozott a magyar avantgárd korszakának és műveinek vizsgálata; új kutatási terepként jelentkezett a mű-

fordítások elméletének, történetének és módszertanának feltárása. E téma vitáinak eredményeként több kötet is megjelent. Sikerült a *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon* kiadásának folytonosságát is biztosítani, már a VIII. kötet került az olvasók kezébe.

Az intézeti munkatársak ez évben is jelentős szerepet vállaltak a felsőfokú oktatásban, a doktoriskolák működtetésében és a tudományos minősítés folyamatában, illetve a nemzetközi együttműködésben végzett kutatásokban és közös konferenciák rendezésében. A félszáz tudományos munkatársból 22-en tanítottak különféle felsőoktatási intézményben, 13-an vettek részt doktori programokban, 17-en voltak PhD- és akadémiai doktori disszertációk opponensei, 34-en PhD-dolgozat témavezetői.

Az igényes tudományos ismeretterjesztésre az intézet kutatói számára a *Reneszánsz Év* mellett a *Nyugat* c. folyóirat születésének 100. évfordulója, a külföldi és hazai rendezésű Mátyás-kiállítások és -konferenciák, a *Biblia éve*, a *Babits Mihály-év* rendezvényei, valamint a reneszánsz költő-püspök-diplomata, Janus Pannonius pécsi újratemetésének alkalma nyújtott kitűnő lehetőséget.

Jogtudományi Intézet

Az Európai Unió büntetőjoga című kutatás

A kutatás az európai integráció és a büntetőjog összefüggésének tudományos problémái mellett az európai büntetőjog alkalmazásának gyakorlati, jogalkotási és jogalkalmazási kérdéseit taglalja. Az európai büntetőjog négy területére terjedtek ki a vizsgálódások, az uniós tagállamok közötti bűnügyi együttműködésre, a szupranacionális punitív szankciókra, a tagállamok büntető anyagi- és eljárásjogi rendelkezéseinek harmonizációjára, valamint az európai alapjogvédelmi rendszerre, külön kitérve az Európai Bíróságnak az európai büntetőjog fejlődésében betöltött szerepére.

A tagállamok közötti bűnügyi együttműködés elnevezésű résztéma az intézményi keretek bemutatása és a nemzetközi bűnügyi együttműködés általános feltételeinek vizsgálata mellett az egyes klasszikus együttműködési formákkal, az együttműködést megvalósító adatkapcsolatokkal, valamint az ezekkel összefüggő adatvédelmi garanciákkal is foglalkozott.

A tagállami büntető anyagi- és eljárásjogi rendelkezések harmonizációjával foglalkozó vizsgálódások célja a büntetőjogi jogharmonizáció általános elveinek bemutatásán túl, a már harmonizált anyagi jogi tényállások és eljárásjogi rendelkezések ismertetése és elemzése volt.

A kutatási eredmények részben az *Európai büntetőjog kézikönyve* című kiadványban jelentek meg, mely kötet az európai büntetőjog fejlődését, céljait és szabályozási területeit mutatja be. A kézikönyv célja, hogy segítse az új büntetőjogi szemlélet kialakulását és a hazai szakmai közönség tájékozódását az európai büntetőjogban.

Közigazgatás és közérdek című kutatás

A kutatás részletesen vizsgálta, hogy a közigazgatás, mint szervezetrendszer mennyiben képes a társadalomban szervező erőként fellépni, eredményesen működni. Megállapításra került, hogy a közigazgatásnak a közérdek érvényesítésében betöltött szerepe átalakulóban van, és ennek konzekvenciáit a tudománynak érzékelnie kell, továbbá újfajta követelményeket is meg kell fogalmaznia a tételes jog számára.

A vonatkozó magyar jogi szabályozás és a jogszabályok tényleges érvényesülésének gyakorlata elmarad ugyan a nevesített céloktól, de jelentős eredménynek tekinthető, hogy a közigazgatási jogalkotás során, illetve egyes közigazgatási döntések meghozatalakor a köz érdekei előtérbe kerülnek.

A kutatás megállapította, hogy létezik egy társadalmilag változó és a mindenkori követelményekhez igazodó közérdek-érvényesítési törekvés (annak ellenére, hogy a „közérdek” egységes és pontos definíciója még nem alakult ki), amely a közigazgatás működéséhez nélkülözhetetlen, amennyiben annak jogi feltételei adottak, illetve megteremthetők.

Közgazdaságtudományi Intézet

A *szolgáltatóváltás feltételei és tényezőinek* vizsgálata során a váltást akadályozó költségek kimutatására vállalati szinten aggregált panel adatok esetében alkalmazható módszertant fejlesztettek ki. A személyi hitelek piacán a régi fogyasztók becsült reakciója 70%-kal alacsonyabb, mint az újaké, amely jelentős váltási költségekre és jelentős banki piaci erőre utal.

A *gázolajpiacon* vizsgálták, hogy versenyeznek-e az európai kormányok a gázolaj jövedéki adókulccsal a nagyobb adóbevételekért, és ha igen, befolyásolja-e az országok mérete kormányaik adóztatási stratégiáját. Az európai országok szomszédjaik adóváltoztatásának hatására változtattak saját adókulcsaikon, a nagyobb vagy gazdagabb országok intenzívebben reagáltak szomszédjaik adóváltoztatására, mint a kisebbek. Az elemzés magyarázatot ad arra, hogy miért nem sikerült minimum adószintek előírásával az Európai Uniónak az egységes adóztatás megvalósításában előbbre lépnie.

A közoktatás támogatási rendszere kevés eredményt ért el a kiadási egyenlőtlenségek csökkentésében és a közoktatási ráfordítások és a települési önkormányzatok jövedelemtermelő képessége közötti erős kapcsolat enyhítésében. A hátrányos helyzetű tanulók támogatására nyújtott többlettámogatások csekély eredményt értek el e csoport minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek segítségével. A tanárok foglalkoztatásának és bérezésének szabályai negatív szelektációs folyamatokat erősítettek fel a tanári pályát választók körében, sok tanárt alacsony bérszinten foglalkoztat a közoktatási rendszer. A kevésbé jó képességű, felkészültségű tanárok nagyobb valószínűséggel tanítják a hátrányos helyzetű gyerekeket.

A munkapiaci *diszkrimináció* elemzése során kiderült, hogy a verseny erősödése rákényszeríti a munkaadókat arra, hogy csökkentsék a bérkülönbségeket a férfiak és nők között.

A nyugdíjrendszerrel foglalkozó kutatás az elért eredmények alapján a jelenlegi rendszer óvatos és folyamatos parametrikus reformja mellett érvel. Ezek szerint a kötelező magánnyugdíjrendszer súlyának további növelése semmivel sem erősítené meg a részvételi érdekeltséget, viszont tovább növelné a kimutatott költségvetési hiányt és az államadósságot.

A modern gazdaságok fontos jellemzője a *szolgáltatások külkereskedelmének* térnyerése. A gyorsuló ütemben globalizálódó világgazdaságban ez jelentős részben a multinacionális vállalatok szolgáltató tevékenységének más országokba való kihelyezésével, és az így létrehozott egység nemzetközi szolgáltató központtá szervezésével valósul meg. A szolgáltatások kihelyezésénél a telephelyválasztásban a telekommunikációs infrastruktúra fejlettsége, a humán erőforrások, azon belül egyes speciális szakmák és a nyelvtudás nagy súllyal esik latba. A tőkevonzás szempontjából meghatározó a fogadó gazdaság stabilitása, az általános üzleti környezet milyensége, a megfelelő minőségű és mennyiségű munkavállaló elérhetősége, a számukra kiemelten fontos infrastrukturális elemekhez való hozzáférés.

A tudásintenzív társadalom erősítése során kulcskérdés, hogy az egyetemek, a tudás termelésének és validálásának hagyományos letéteményesei milyen jövő elé néznek Európában. Az *európai egyetemek jövőképét* az előretekintés módszerét alkalmazó kutatás rámutat, hogy az egyetemek ma már a fejlett országokban, így az EU-ban a kutatásnak nem az egyedüli letéteményesei. Az új kutatóhelyek és kutatási tényezők, az új finanszírozási modellek valamint a

korábbinál kiélezettebb verseny miatt fel kell adni az egyetemek humboldti modelljét. Javasolják, hogy a jövőkép felvázolásához az érdekelt szereplők három, egymás alatti szinten derítsék fel a lehetséges fejlődési teret: az európai unió fejlődésének alternatív útjai szerint; az Európai Kutatási és Innovációs Térség lehetséges fejlődési irányait vizsgálva; valamint az egyetemek, mint intézmények lehetséges jövőbeli szerepét átgondolva.

Művészettörténeti Kutatóintézet

A Művészettörténeti Kutatóintézet – közhasznú kötelezettségvállalásra irányuló szándékait komolyan véve – kezelésbe vette át a megszüntetett Országos Pszichológiai és Neurológiai Intézet páratlan fontosságú, európai rangú művészeti gyűjteményét. A jogutód híján addig bizonytalan sorsú anyag szakszerű csomagolás után került átszállításra, s az OKM engedélye után *MTA Pszichiátriai Gyűjtemény* címen kapott muzeális besorolást. Megalakult a gyűjtemény nemzetközi tudományos tanácsadó testülete, és elkezdődött annak a tudományos normák szerinti feldolgozása. A gyűjtemény 2009 folyamán történő bemutathatóvá és kutathatóvá tételével a magyar nemzeti kultúra egy fontos szegmensét sikerült megőrizni s nyilvánossá tételével a nemzetközi tudományos élet vérkeringésébe bekapcsolni.

Az intézet – egyéb tudományos feladatainak teljesítése mellett – tevékeny részt vállalt a *Reneszánsz év* programjainak, kiállításainak, konferenciáinak megvalósításában. Ezen felül, szakmai integráló szerepkörének megfelelően vállalta a létrejövő tudományos eredmények, valamint a programok indikálta kulturális-társadalmi hatások felmérését, elemzését. E tárgyban nagy szakmai sikerű konferenciát szervezett és rendezett. Az ott elhangzó értékelésekből és vitákból levonható tanulságok nélkülözhetetlenek lesznek a tervezett hasonló jellegű projektek kidolgozásakor, közvetlen s közvetett módon járulhatnak hozzá egy sikeres kulturális stratégia megvalósításához.

Néprajzi Kutatóintézet

A kutatóhely feladatvállalásai és legfontosabb kutatási eredményei a beszámolási évben:

- Lokális társadalmak jelenkori komplex vizsgálata
- Szórványgondozás, regionalitás. Néprajzi kutatás az amerikai magyarság körében
- Modernizációs konfliktusok Szibériában és Belső-Ázsiában

Az MTA Néprajzi Kutatóintézete társadalom-néprajzi kutatásainak célja a lokális társadalmak jelenkori komplex vizsgálatának elmélyítése. Az intézet kutatói elemzik az egyének és a helyi közösségek élet- és alkalmazkodási stratégiáit, a közösségszerveződés új formáit, a lokális és etnikai identitás kérdéseit, a helyi politika és a hatalom viszonyát. A földrajzilag és típusaiban eltérő helyi társadalmak a gazdasági és társadalmi változások különböző modelljeit képviselik, ezt reprezentálja a *Paraszti közösségek átalakulása. Értékrend-változás falun a 20. század második felében* című OTKA-program keretében végzett kutatás.

Az MTA Néprajzi Kutatóintézete nem csak az intézményen belül folyó társadalom-néprajzi kutatásokat kívánja összehangolni: 2008-ban a MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetével és az Anyanyelvi Konferenciával együttműködve szervezte meg a *Tudományközi párbeszéd az amerikai magyar közösségekről* című konferenciáját. A 19–20. század fordulóján a magyarországi agrárnyomor miatt az Egyesült Államokba kivándorolni kényszerültek felépi-

tették saját intézményrendszerüket, a magukat magyar származásúaknak vallók többsége ma már nem beszél magyarul, ezzel párhuzamosan az egykor hatalmas intézményhálózatuk is töredékes, de éppen a gyorsuló térvesztés és visszaszorulás figyelmeztet arra, hogy égető szükség van a meglévő kulturális kincsek számbavételére, egy mindent átfogó tudományos összegzésre. A konferencia tudományközi párbeszédet kezdeményezett az ó- és az új haza kutatói, az amerikai magyarság egyházi és kulturális életében jelentős szerepet játszó közművelődési-, egyházi- és egyesületi vezetők között, amely alapja lehet a további kulturális és tudományos együttműködések túl, egy kulturális értékmentő cselekvési stratégiának is. A szervezőknek az is a célja volt, hogy a különböző szaktudományok eredményeit, illetve ajánlásait szélesebb szakmai-közéleti, döntéshozói körben is megismertessék. A rendezvényt a Magyar Köztársaság washingtoni nagykövete nyitotta meg. A jelentős médiavisszhangot kapó konferencia felhívta a figyelmet az amerikai magyarság kérdésének társadalmi súlyára: az óhazában kevéssé tudott, hogy milyen kulturális és gazdasági potenciált jelent az Amerikai Egyesült Államokban élő – a 2000. évi népszámlálás adatai szerint – mintegy egymilliónégyszázezer magyar származású ember.

Az intézet *Modernizációs konfliktusok Szibériában és Belső-Ázsiában* című kutatási projektje, amely 2008 decemberében elnyerte az MTA elnökének műszerfejlesztési támogatását, a térség társadalmában, kultúráiban jelenleg zajló modernizációs folyamatokat, a globalizáció hatását vizsgálja, amely elsősorban két, lélekszámát és gazdasági erejét tekintve is jelentős állam, Kína és Oroszország révén jut el ezekre a területekre. Az intézet etnológusai vizsgálják a poszt-szovjet időszakban a térségben kialakult új társadalmi-, kulturális- és gazdasági rendszereket és a modernizáció generálta konfliktusokat. Kutatásaikat egy olyan területen végzik, amely mindig is a magyar etnológiai kutatás középpontjában állt, ugyanakkor a térség a nemzetközi gazdaság számára is folyamatosan felértékelődik. Publikációik nyomán jobban megismerhető az az értékrend, kultúra, gondolkodásmód, amely az itt élő, a globalizált világhoz most kapcsolódó társadalmak – a burjátok, evenkik, kazakok, kirgizek, mongolok –, illetve Kína, Vietnam e területen élő kisebbségeinek sajátja. A megismerés segítséget nyújthat a velük való sikeresebb kommunikációban, feltárhatja a poszt-szovjet időszakban itt kialakult új társadalmi-, kulturális- és gazdasági rendszereket, így a kutatás eredményei akár közvetlenül is hasznosulhatnak a nemzetközi gazdasági kapcsolatokban.

Nyelvtudományi Intézet

A magyar nyelv rendszerének leírása: a szótár szerkezete

A magyar nyelvtudomány nagy vállalkozásának, a *Strukturális magyar nyelvtan* sorozatnak megjelent a negyedik kötete: *A szótár szerkezete*. Ez úgy írja le a magyar nyelvtan szótári összetevőjét, mint egy strukturált adatbázist, a szókategóriákat, azok hangalakbeli, mondattani, jelentéstani, szövegbeli sajátosságait, valamint a pszicholingvisztikai és a számítógépes szótárakat építő, nyelvtechnológiai alkalmazásokat. A magyar nyelv szótárának rendszeréről ez az első, átfogó kötet. A 20 szerző közül 13 intézeti munkatárs. Az alapkutatás eredményei kiválóan alkalmazhatók: gépi fordításban, számítógépes tartalomelemzésben, dialógusrendszerekben, beszéd-szintézisben, tudás-reprezentáció-építésben és nyelvoktatásban.

Neurolingvisztikai és pszicholingvisztikai vizsgálatok

A 4 és 7 éves kor közötti nyelvi fejlődés zavarait írták le és diagnosztikus tesztek készítették a nyelvfejlődési zavar kisiskoláskori észlelésére, előrejelzésére. Kimutatták, hogy az ilyen zavar nem csak a beszédben, hanem az iskolai tanulási folyamatokban is zavarokat okoz. A kutatások társadalmi hasznossága: az eredmények jól alkalmazhatók a nyelvi zavarok diagnosztikájában és terápiájában, továbbá az óvodai és az iskolai nyelvi fejlesztés gyakorlatában, az iskolában mutatkozó nyelvi hátrányok megértésében és enyhítésében.

A kétnyelvűség és a kisebbségi nyelvek kutatása

Sikeresen lezárultak a *Diversity of Linguistic Otherness* (DILING) EU FP6 projekt munkálatai. Elkészült nyolc közép-kelet-európai ország (Csehország, Szlovákia, Románia, Szlovénia, Szerbia, Ukrajna, Moldávia, Magyarország) nyelvi kisebbségei helyzetéről szóló kötet kézírata, mely nemzetközi szakértők elméleti tanulmányait is tartalmazza, s amely a brit *Palgrave* kiadásában jelenik meg. A kutatási eredményekből a gyakorlatban jól használható kiadványok is készültek, melyek tartalmazzák a nyelvi kisebbségekre vonatkozó tudományos nézeteket, illetve egy praktikus összefoglalót a nyelvi kisebbségek jogi kérdéseit illetően.

Hangtani kutatások

Nemzetközi tekintetben is jelentős a spontánbeszéd-adatbázis fejlesztése. A korpusz alapján meghatározhatók az egyén beszédsajátosságai, melyek kizárólagosan vagy nagy valószínűséggel azonosítják a személyt, ezért a kriminalisztikai gyakorlatban, a beléptető és információs rendszerekben, a pszichiátriai, a klinikai pszichológiai és a neurológiai gyakorlatban van jelentősége, haszna. A beszédhibás iskolások teljesítményének kutatása azt mutatta, hogy az szignifikánsan elmarad a tipikus fejlődésű, ép beszédűekétől, s ez kihat a tanulásukra is; ez az új felismerés a gyakorlati pedagógia számára rendkívül fontos tény.

Közhasznú tudományos szolgáltatások

Az intézet *NyelvészInfo* elektronikus levelezőrendszere 583 külső címre továbbít információt tudományos programokról, pályázatokról és más témákról. A könyvtár bővítette elektronikus szolgáltatásai körét, a katalógus 5941 rekorddal bővült. Az év során közel 6000 online és több mint 3000 személyes látogatót regisztráltak. Az intézeti honlap a publikációk mellett közhasznú, írott és hangos (beszélő) adatbázisokat, szoftvereket, népszerű olvasmányokat, és más közérdekű információkat tartalmaz. A *Fonetika* honlapot és a neurolingvisztikai témákban szolgáltató *Neuroinfo* honlapot rendszeresen frissítik. A honlap közli a *Miért uráli (finn-ugor) nyelv a magyar?* című anyagot, amely a nyelvrokonság sokakat érdeklő témájával foglalkozik. Az intézet *A magyar kísérleti beszédkutatás története* címmel állandó kiállítást tart fenn és fejleszt tovább.

Politikai Tudományok Intézete

A demokrácia és kormányzás témakörében 2008-ban végzett kutatások a politikai és társadalmi élet jellemző zavarait tárták fel. A magyar társadalom mára a térség legelégedetlenebb társadalma lett. A magyarok önértékelése viszontagságos évtizedek után a Kádár-korszak második felének hosszú békeéveiben jutott a csúcára, és a rendszerváltozás a versengő többpártrendszer és a piacgazdaság bevezetésével a jóléti várakozásokat csak fokozta. Miután ezek nem teljesültek, a közvélemény nem becsüli valóságos értékén a Nyugathoz való közeledést. Az alkotmányosság helyreállításának kiegyezéssel megoldható módjával érzelmileg sokan nehezen azonosulnak, a pártok versengésére, a fékek és ellensúlyok rendszerére alapozott parlamentarizmus értéke csökkent a választók szemében, erősödnek a „valódi” rendszerváltást és új alkotmányt követelő nézetek. A korai tömegdemokráciák csaknem minden gyermekbetegsége előjött Magyarországon, s újra felerősödnek társadalmunk és politikai kultúránk kelet-európai vonásai.

A pártpolitikában negatív tendencia, hogy a politikusok a tematizációs versenyben egymást licitálják túl ígéretekben. Az állandó túlzások aláássák a pártok hitelességét, és korlátozzák cselekvőképességüket. A politikai ellenfelek ellenségképet rajzolnak egymásról, a vetélytársak megállítását közérdeknek tüntetve fel. Az intézet egy konferenciasorozattal és tanulmánykötettel igyekezett elősegíteni, hogy az egyes pártcsaládok ideológiai és értéktartománya világosabban kifejeződhessen.

A pártverseny területén tovább folytatódik a mezőny koncentrációja, a kis parlamenti pártok támogatottsága folyamatosan gyengült, az SZDSZ és az MDF támogatottsága veszélyezteteti parlamentbe jutásukat, miközben a radikalizálódási tendenciák erősödésével a JOBBIK támogatottsága elérheti a parlamenti küszöböt. Ugyanakkor a felmérések szerint mind a kormány, mind az ellenzék teljesítményével kapcsolatban rendkívül kritikusak a válaszadók.

A népszavazás intézménye döntő jelentőséghez jutott a magyar politikai életben a 2008. március 9-i népszavazással. Politikai konzekvenciájaként felbomlott a szocialista-liberális koalíció, s kisebbségi kormány alakult. A népszavazás szerepére vonatkozó kutatás megmutatta, hogy a népszavazásnak a rendszerváltás nyomán kialakult intézménye ellentmondásokkal terhes. A közvetlen népakarat ilyen megnyilvánulása politikailag könnyen manipulálható, s ez gyengíti a magyar parlamentarizmust. Ennyiben a népszavazási kezdeményezések elszaporodása valójában a demokratikus deficit egyik megnyilvánulása, nem pedig a nagyobb részvételi demokrácia irányába mutat.

Összegző tanulmány készült a lobbizásról és érdekképviseltről a vidék- és az agrárfejlesztés területén. Az Európai Unió összetett és többszintű fejlesztéspolitikai rendszereiben az érdekérvényesítés és lobbizás csak az intézményi és informális európai és nemzeti/tagállami szintér, valamint a szereplők érdekeinek ismeretében vezethet eredményre. Az intézetben folyó EU-lobbi kutatás ezt a tudáshiányt igyekszik csökkenteni az érdekérvényesítés számos területén.

Pszichológiai Kutatóintézet

Kognitív pszichológiai és pszichofiziológiai kutatások

Kognitív és érzelmi folyamatokkal együttjáró elektrofiziológiai jellemzőket vizsgáltak az agyi elektromos tevékenység elemzésével. Megállapították, hogy Alzheimer-betegségben jól értékelhető agyi elektromos eltérések tapasztalhatók. Egyes rendellenes mutatók az interneuronális kapcsolatok károsodására utalnak.

További pszichofiziológiai kísérletek eredményei szerint, kis adag alkohol fogyasztásának következményeit elemezve számolási feladat végzésekor megfigyelték, hogy míg a magatartási mutatók nem változtak, a homloklebenyi tevékenység egyes EEG mutatóiban eltérés észlelhető.

Szociálpszichológiai, narratológiai, kulturális pszichológiai és addiktológiai kutatások

Folytatták az élettörténeti és történelmi elbeszélések nyelvi és narratív eszközeinek pszichológiai elemzésre épülő vizsgálatát. Megállapították, hogy a pszichológiai perspektívának szerepe van a negatív történelmi események identitásra vonatkozó hatásainak feldolgozásában. Kimutatták, hogy a magyar történelem régmúltban és a 20. században történt eseményei közül melyek konszolidálódtak a magyar történelmi emlékezetben, és melyek azok, amelyek még mindmáig feldolgozatlanok.

A „visegrádi országok” szakembereivel folytatott közös kutatás feltárta, hogy a jövő gazdagsági szakemberek a térségben elsősorban a cseheket részesítik előnyben az üzleti életben (magas bizalom, együttműködési készség, versenyképesség, legfelelősségteljesebb üzleti magatartás), legkevésbé pedig a magyar üzleti partnert választanák a fenti paraméterek mentén. Ennek oka elsősorban az, hogy kevesebbet tudnak Magyarországról, és az ország nyelvileg elkülönül. A szabályos és szabálytalan versengésnek eltérő érzelmi, viselkedései és hosszú távú kapcsolati hatásai vannak a győztes és a vesztes esetén is.

Egy módszerfejlesztési kutatás keretében, melynek célja a gyógyító kapcsolat elemzésére és az élménymegélés mérésre szolgáló technikák kidolgozása, megtörtént az integratív kapcsola-

ti tréningcsoport módszer érvényességi vizsgálata. A vizsgálat igazolta, hogy a kidolgozott csoportmódszer alkalmas a betegségstörténet kontextusának megjelenítésére és a hozzá kapcsolódó élmények átélésére, elemzésére.

Levéltári dokumentumok, levelezések, interjúk és egyéb források feldolgozása, értelmezése révén elkészült a pszichoanalízis budapesti iskolájának történetét és hatását feldolgozó kötet.

Fejlődépszichológiai és fejlődés-pszichofiziológiai kutatások

Lezárult és publikálásra került a kutyák emberi kommunikációs kulcsokra való reakcióinak különböző helyzetekben történő vizsgálata, valamint megkezdődött azoknak a vizsgálatoknak a kidolgozása, melyek a humán pedagógiai elméletből következő, a humán kulturális ismeret-átadást elősegítő tanítási valamint következtetési folyamatok természetét tárják fel 2-4 éves korú gyermekeknél.

A gyermekkori viselkedés zavarainak a monoaminerg neurotranszmisszió genetikai változottságával való kapcsolatának kutatása során kimutatták, hogy a dopaminerg és a szerotonerg ingerület-átvitelt befolyásoló gének polimorfizmusai kapcsolatban állnak a kísérletben mért figyelemmel, stratégiai- és jutalomkésleltetési képességgel. A jó önszabályozási képesség, és a konzisztensen alacsony negatív affektivitás sikeres kombinációt jelent a gyermekkori viselkedési problémák elkerülésében.

A fejlődés-pszichofiziológiai kutatásokban a beszédészlelés, a nyelvhasználat, az olvasás és kognitív képességek fejlődését vizsgálták a 6-12 éves korosztály körében. Hat ország kutatói az olvasásfejlődés egy olyan új, univerzális modelljére tettek javaslatot, amely az elméletet és a közeljövő diagnosztikai gyakorlatát is jelentősen befolyásolhatja.

Regionális Kutatások Központja

Az intézet elmúlt évi kiemelkedő eredményének minősíthetők azon vizsgálatok, amelyek az Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepció részeként a funkcionális városi térségekkel kapcsolatos fejlesztési stratégiát alapozták meg. Arra tettek javaslatot, hogy a jövőben a fejlesztéspolitika nagyobb hangsúlyt helyezzen a funkcionális városi térségek hálózatára; a fejlesztési források versenyképességet szolgáló koncentrációja vegye figyelembe a nemzetközi és nemzeti, valamint regionális jelentőségű városok fejlesztési igényeit, körzeti ellátó szerepét, s ehhez a hálózathoz illessze a területi intézményrendszer szerkezetét és kompetenciáit is.

Következő munkájuk Magyarország 2011-es uniós elnökségének, illetve az unió regionális politikájához való alkalmazkodásának segítségét szolgálta. Az e dokumentumban foglalt irányok nagymértékben érintik Magyarország jövőbeni pozícióit, azt, hogy a következő programozási periódusban az unió mennyit és milyen célokra, mely régiókban költ felzárkóztatásra, illetve a versenyképesség javítására. Az intézet a magyar álláspont kimunkálását szolgáló szakértői véleményét állított össze.

Magyarország uniós lobbitevékenységének szakmai alátámasztását szolgálta az a kutatás, melynek eredményeivel hozzájárultak ahhoz az EU döntéshez, minek révén Budapestre telepítették az Európai Innovációs és Technológiai Intézetet.

Egyik legfontosabb gyakorlati hasznosítású eredménynek tekinthető egy orosz–magyar területfejlesztési kiadvány megjelentetése, s egy ugyanilyen című konferencia megrendezése. Az RKK információi szerint ezek hatására is kezdi meg a közeljövőben munkáját az Orosz–Magyar Kormányközi Területfejlesztési Vegyesbizottság.

A területfejlesztési szabályozás és intézményrendszer folyamatos továbbfejlesztése, a nemzeti stratégiák tudományos megalapozása, illetve az uniós regionális politikához való nemzeti alkalmazkodás szakmai segítése érdekében folytatott kutatások keretében készült el a területfejlesztési politika szempontjából releváns fogalmak tárának első változata.

Gazdasági orientáltságú kutatásaik eredményei felhívták a figyelmet arra, hogy a külföldi és a hazai tulajdonú vállalati K+F cégek között igen nagy különbségek alakultak ki. Vizsgálataik a külföldi vállalati K+F egységek gyenge beágyazottságát mutatják. Erre is figyelemmel a magyar gazdaságpolitikának érdeke, hogy segítse a külföldi tulajdonú K+F egységek beágyazódását, a hazai vállalatokkal és kutatóintézetekkel, egyetemekkel való kooperációját. A gazdaságot érintő következő programjuk célja volt, hogy kutatásaikkal segítsék a Paksi Atomerőmű regionális szerepvállalását, illetve a fejlesztésével kapcsolatos társadalmi közvélekedés formálásának stratégiáját. E vizsgálatok eredményei a közeljövőben várható újabb blokkok esetleges megépítésével kapcsolatos parlamenti döntés társadalmi támogatottságához nyújtanak adalékokat.

Az RKK a beszámolás éve jelentős programjának minősítette a Kárpátok térségi kapcsolatok erősítését. E kutatások eredményezték e térség együttműködését megalapozó stratégia kimunkálását, mely a kormányzati, kormányközi területfejlesztési együttműködésben jelenthet meghatározó szerepet a területi kohézió, a fenntartható fejlődés, a természeti és kulturális örökség megőrzésével és a kooperáció erősítésével.

Végül az intézet egy olyan problémára hívja fel a kormányzati szervek figyelmét, mely nem a kutatási eredményeket tartalmazza, viszont érinti az állami, vállalkozói, civil szférát egyaránt. Ennek lényege, hogy rendkívül bürokratikusak a pályázati eljárások; a pályázatokat felesleges mellékletek garmadjával kell felszerelni; a szerződések gyakorlatilag blanketták, azokon rendkívül nehéz bármit is változtatni; s ugyancsak igen bürokratikusak az elszámolások; a kifizetések túlnyomó része pedig késedelmes. E problémák egy részének megoldását szolgálná az RKK szerint, ha létesülne egy központi állami adatbázis, mely alapján a pályázatot, közbeszerzést kiíró szerv minden lényeges információhoz hozzájuthat a pályázó, közbeszerzési eljárásban induló szervezetekről.

Régészeti Intézet

Az intézetben a hatvanas évek óta erős *újkőkori* kutatások területén az utóbbi periódusban OTKA és DFG pályázatok nyitottak lehetőséget egy nagyobb kutatási program, tervásítás folytatására.

Az újkőkori életmód dunántúli kialakulása alapvető jelentőségű az európai élelemtermelő társadalmak fejlődése szempontjából. A Duna-vidék újkőkori, Közép-Európa felé közvetítő kulcsszerepét vizsgálja az a Fajsz környéki ásatás, ahol Kr. e. 5000 körüli intenzív balkáni és Tisza-vidéki hatások dunántúli jellegzetességekkel való keveredését sikerült megfigyelni. Ezek az eredmények az egész késő neolitikum életmódjának és kulturális kapcsolatainak alakulását új megvilágításba helyezhetik.

Idén a lelőhelyen a Tübingeni Egyetemmel együttműködésben közös, német-magyar ásatásra került sor, amelynek során a régészeti feltárást kiegészítő, teljes körű mikrokozmoszi vizsgálatok is folytak.

A régészeti kutatások egy másik, hagyományosan súlyponti területe a *koraközépkor* vizsgálata. 2008-ban indult el a késő antik mediterrán civilizációs hatásokat, és közvetítő szerepüket vizsgáló, iskolateremtő OTKA program.

Magyarországon a közelmúltig Bizánc régészete szinte teljesen mellőzött kutatási területnek számított, miközben a kora középkori Kárpát-medence népeinek anyagi kultúráját déli irányból döntő kulturális hatás érte évszázadokon keresztül. Ezen hatások szellemi hátteréről, történeti környezetéről a rendkívül hiányos írott forrásanyag miatt is csak alig tudunk valamit.

Az intézet által elindított program célkitűzése, hogy – akár egy módszertani jellegű szemléletváltás első lépcsőjeként – olyan elméleti értelmezési modellt dolgozzon ki, amely a birodalom peremterületein élő „barbárokra” gyakorolt bizánci tárgyi kultúra befolyását körvonalazza. Erre az érintett régiók szisztematikus, összehasonlító vizsgálatával, illetve a klasszikus kori párhuzamok bevonásával jó lehetőség kínálkozik.

Az intézet *középkoros* kutatásai közül a téma jelentősége és a vizsgálat összetett jellege miatt kiemelendő a „Medium Regni – Királyi központok a középkori Magyarországon” című projekt, mely 2001–2005 között NKFP-pályázati támogatással zajlott, de mint költségigény nélküli tudományos értékelő munka pályázati háttér nélkül ma is folytatódik. A kutatás célja, hogy az ország középső régiójában elhelyezkedő, királyi vagy királyi vonatkozású intézmények feldolgozatlan emlékanyaga – elsősorban az intézetalapító Gerevich László dömösi és pilisszentkereszti ásatása – végre méltó módon, monográfiák formájában kerüljön közlésre. A kutatás határai a hagyományos, építésztörténeti, stiláris és reprezentációs szempontoktól egészen a központosság tágabb értelmezéséig húzódnak, a vizsgálatok kiterjednek a rezidencia és a városi kézművesipar kapcsolatára, valamint az élenjáró technikai újdonságokra, mint a kőfaragás és építkezés, a vízellátás, a vízienergia hasznosítása vagy a fűtés. Bizonyos környezet- és iparrégészeti vizsgálatok bevonása itt is szolgált újdonságokkal. Elsősorban a pilisi apátság területén előkerült leletek és környezeti jelenségek elemzése során került sor európai viszonylatban is kiemelkedő részletességű, nagy kiterjedésű geofizikai vizsgálatokra, fizikai és kémiai vizsgálatokra valamint talajtani, botanikai mintavételekre és állatsontvizsgálatokra. Az intézet kutatója közreműködött a monostor épületének és környezetének örökségvédelmi rendezésében is.

Szociológiai Kutatóintézet

Munkaszervezeti modellek és a vállalkozások innovációs képessége az európai összehasonlítás perspektívájában

A kutatók európai összehasonlításban vizsgálták a magyarországi vállalatok szervezeti rugalmasság és innovációk terén mutatott teljesítményét. A munkahelyi innovációk előfordulása szoros kapcsolatot jelez a vállalati gyakorlatra (munkafolyamatra) jellemző munkaszervezeti formákkal. E jellemzők legkiterjedtebb vizsgálatát a *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions* (Dublin) által finanszírozott európai munkafeltétel-felmérések (*European Working Conditions Survey, EWCS*) teszik lehetővé. Az első adatfelvételre 1990-ben került sor, azóta ötévente megismétlik. A poszt szocialista országok először 2001-ben, vagyis a 2000. évi adatfelvételi hullámhoz képest egy évvel később vettek részt a kérdésben. A több mint 29 ezer munkavállaló válaszait tartalmazó adatbázis elemzése során négy munkaszervezet-típus különböztethető meg: tanuló, karcsúsított vagy lapos, taylori és hagyományos vagy egyszerű szervezeti struktúra. A mintát a tíz főt vagy annál többet foglalkoztató, nem a mezőgazdaságban működő cégekben dolgozó európai munkavállalók alkották.

A magyarországi romák politikai és emberi jogai – a jogok érvényesülésének társadalmi feltételei

A kutatás arra kereste a választ, hogy a kisebbségi jogoknak a hazai politikai, gazdasági és szociális intézményi rendszer napi működésébe való fokozatos beillesztése vajon a roma közösség számára is meghozta-e a politikai, emberi és szociális jogoknak a többségihez hasonló módon biztosított demokratikus érvényesítését, vagy ellenkezőleg, a külön kisebbségi intézmények és szabályok megjelenése inkább a roma közösség és tagjainak elkülönülését erősítette, ezáltal pedig, hátrányaik fokozatos felszámolódása helyett azok mélyülése és rögzülése irányába hatott.

A projekt legfőbb tanulsága, hogy a romakérdés körül kibontakozó viták és útkeresések ellenére a strukturális folyamatok szintjén mindeközéig kevés előrelépés történt a mélyülő esélyegyenlőtlenségek, az intenzívebbé váló etnikai konfliktusok és a romák nagy csoportjait sújtó etnikai alapú kiszolgáltatottság megfékezése irányában. Az adatok azt is igazolták, hogy a romakérdés kezelésére szánt kormányzati források és programok jelentős bővülése ellenére is szűkek azok a csatornák és gyengék azok a mechanizmusok, amelyek révén e programok és források hathatósan hozzájárulhatnak a romakérdést övező társadalmi feszültségek oldásához, illetve a legtöbb hátrányt szenvedő roma csoportok társadalmi integrálásához.

Magyarország 2020 - Jövőkép

Az intézet az MTA-MEH együttműködés keretében, politológus, szociálpolitikus és közgazdász munkacsoportok bevonásával átfogó programot indított Magyarország 2015-ös, majd 2020-as jövőképének vizsgálatára. Az eredmények közül legfontosabbak egyfelől a tudásalapú társadalom modellek, másfelől a fenntartható fejlődés stratégiái, valamint az innováció és a társadalmi kohézió összefüggő nemzeti modelljeinek felrajzolása. A kutatók egyrészt feltárták azokat a korlátokat, amelyek az ország korábbi társadalmi fejlődéséből, mentális rendjéből, uralkodó beszédmódjaiból és elitjeinek összetételéből következően kijelölik azt a teret, amelyben alternatívákat választhatunk. Másrészt megvizsgálták azokat a meghatározottságokat, tudástartalmakat és nemzetközi mintákat, amelyek e téren belüli választásokat eldönthetik. Harmadrészt megmutatták, hogy a következő tíz-tizenöt évben milyen lehetőségei vannak hazánknak az Ausztriához való közeledésre a gazdasági és tudástermelési metszetekben, illetve megmérték a tartalékokat, amelyek a sikeresebb közép-európai szomszédokkal együtt meghatározzák Magyarország viszonylagos helyét.

Társadalomkutató Központ

A Társadalomkutató Központ fő feladata az MTA kiemelt társadalomtudományi kutatásainak koordinálása, valamint hogy fóruma legyen a közös természet- és társadalomtudományi kutatásoknak. A központ 2008-ban elvégzett feladatai között nyert három támogatást az MTA-MEH együttműködési szerződése alapján.

Kiemelt jelentőségű a *Balkán-kutatások 2006* folyamán kialakított virtuális központjának működtetése, a tudományos kutatási program folytatása volt.

A *Vízgazdálkodás a Kárpát-medencében* című kutatási program, azt tűzte ki célul, hogy az érintett tárcák vezető tisztviselőinek, valamint a tudomány és a tárcák szakadminisztrációján kívüli szakemberek bevonásával meglévő számos vízgazdálkodási részprogram koordinációját biztosítsa. További célja, hogy folyóink vízgyűjtő területének szakmai adminisztrációjával az eddig meglévő kapcsolatokat rendszerszintre emelje, előkészítse a Kárpát-medence egészét felölelő kooperációs vízgazdálkodási program kialakítását, vizsgálja a dunai és Duna menti szállítmányozás gazdasági értékelését, a logisztikai szempontokat az EU várható külső és bel-

ső áruforgalmának figyelembevételével, valamint a vidékpolitikai vetületek és kölcsönhatások kérdését.

A *Humánetológia* című program célja, hogy humánetológiai megfontolás alapján megvizsgálják a számos káros társadalmi szintű probléma háttérében meghúzódó úgynevezett megszaladási jelenségek esetleges szerepét. A jelenség több szempontból is érdekes, mert a rendszerváltozás következtében hazánk is lényeges gazdasági, társadalmi és kulturális átalakuláson ment keresztül, ráadásul ez épp olyan időszakban történik, amikor a Földön globális szintű változások zajlanak. A téma sokrétűsége számos határtudomány közreműködését tette lehetővé, és a közös gondolkodásból az orvos, pszichológus, társadalomkutató és az etológus egyaránt kivette részét. A program eredményeképpen több tanulmány született, amelyek a megszaladási jelenségek evolúciobiológiai, illetve humánetológiai feldolgozása mellett egy-egy jelenség konkrét elemzését is bemutatják. Így a szakemberek áttekintették a rossz táplálékozási szokások következtében kialakuló elhízás, illetve cukorbetegség társadalmi következményeit, valamint a prostitúció és a drogfogyasztás káros hatását. Mindegyik terület lényeges mértékben érinti a magyar populáció életmódját.

A Társadalomkutató Központ munkájának központjában a tudományszervezői feladat áll, melynek keretében szervezi meg különböző tudományos műhelyek közös programjait. Így 2008-ban is folytatták a 2005-ben megkezdett, országos hatósugarú *Párbeszéd a vidékért* című projektet. A Programtanács elnöke és több tagja vidéki fórumon adott elő és számos szakmai egyeztetést tartott. 2008 decemberében kormányrendelet hozta létre a *Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatot (MNVH)*, melynek elnökévé a Társadalomkutató Központ Tudományos Tanácsának elnökét választották. A 2005 óta elvégezett munkát és az azokból levont tanulságokat összegzi az *Új vidékpolitika* című, a Központ gondozásában megjelentetett kötet.

Magyar örökség. A hagyományőrzési adatbázis alapjainak megteremtése

2008-ban folytatódott a hagyományőrzési (bibliográfiai, kronológiai, történeti földrajzi, régészeti, műemléki topográfiai, az ország területére vonatkozó kulturális és politikai és egyéb vetületű elemekből álló) adatbázis építése. Elkészült a 19–20. századi magyar tudósok szerepének feltárását célzó adatgyűjtés. Mivel ebben a témakörben eddig összefoglaló életrajzi mű, de még csak részfeldolgozás sem született, alap kutatásokat kellett végezni.

Történettudományi Intézet

A 2002-ben kidolgozott hosszú távú elképzeléseknek megfelelően az intézet 2008-ban is az alapvető kézikönyvek készítését és alap kutatások végzését tekintette legfontosabb feladatának. Az intézet ad otthont az embert, a földi élettegyüttes részeként vizsgáló új típusú alap kutatásoknak (ún. *Gaia-szemlélet*), ezt tükrözi *Természettörténelem* című új kiadványsorozatuknak az év folyamán publikált első két kötete.

Az intézet különös figyelmet fordít a 2006-ban létrehozott új szervezeti egysége, a *Balkán-történeti munkacsoport* tevékenységére, amely hagyományos publikációk mellett (a *Budapesti Európa Intézettel* együttműködve) az év során jelentősen bővített saját honlapon teszi közzé a magyar külkapcsolatok irányítói között is érdeklődést keltő eredményeit.

Az intézet kiadványrésze a magyarországi történeti témájú könyvkiadás fontos műhelye. Rendezvényei közül különösen jelentős volt a Habsburg Monarchia felbomlásának kilencvenedik évfordulója alkalmából az *MTA Európa-történeti Munkacsoportjával* és a *Budapesti Európa Intézettel* közösen szervezett konferenciájuk, amelynek legfontosabb eredményeit a legnagyobb történeti folyóirat, a *História* is közzétette. A konferencia túllépett a történetírást

e témakörben korábban uraló nacionalizmus-bolsevizmus ellentétpáron. A politikai magatartásformák bemutatása azt dokumentálta, hogy a demokratizáló átalakítás igénye 1918-19-ben nem a szélsőbal erők és/vagy az antant monopóliuma volt, hanem még a központi hatalmak vezető rétegében is megindult 1918 elején egy diskurzusváltás.

Az év során publikált forráskiadványaik közül kiemelkedik Károlyi Mihály levelezésének VI. kötete, amely az 1949 és halála közötti időszaknak, második emigrációjának dokumentumai révén a korszak valamennyi kutatója számára nyújt nélkülözhetetlen anyagot.

A legtöbb olvasót elérő középkori vonatkozású kiadványuk minden bizonnyal az *Osiris Kiadónál* megjelent Mátyás király életét és korát bemutató kötetük, a magyarországi *Reneszánsz Éve* egyik legrepresentatívabb kiadványa. Az osztály munkatársai egyéb jelentős feladatokat is vállaltak a *Reneszánsz Éve* rendezvénysorozatával kapcsolatosan: több konferencia rendezői és társrendezői voltak.

A Habsburg-magyar kapcsolatok vonatkozásában a múlt év során különösen érdekes eredményeket értek el a török kiűzése után Magyarországon berendezkedő Habsburgok stratégiájával kapcsolatban. Sok eddig nem vizsgált kútfő elemzése ugyanis nem igazolja azt a közgondolkodásunkat is átható nézetet, mely szerint a törökök kiűzése után Magyarországon berendezkedő Habsburg hatalom fő célja a magyar birtokos társadalom anyagi tönkretétele lett volna. Éppen ellenkezőleg, a török hódoltság korában szerzett birtokok tulajdonjogának vizsgálatával elsősorban a nemesi jószágok eredetét kívánták tisztázni, a Habsburg-adminisztráció csak másodsorban célozta a nem igazolt birtokok elvételét és ezáltal a császári kincstár bevételeinek növelését.

Az intézetben dolgoznak a hidegháborús Közép- és Kelet-Európával kapcsolatos nemzetközi külpolitika legismertebb magyarországi szakértői. E témakörben kiemelkedő az 1956-os magyar forradalomra vonatkozó, a közelmúltban kutathatóvá vált kínai diplomáciai iratok terjedelmes forráskiadványa. A legfontosabb iratokat elemző tanulmányt angolul is publikálták

A legújabb kori kutatásaik másik, igen sok eredményt hozó területe a társadalom és mentáltörténet, különösen a mindennapi élet története. A szakmán kívül is sokan fogadták érdeklődéssel *Mindennapok Rákosi és Kádár korában* című kötetüket, a köztéri emlékművek politikumával kapcsolatos publikációikat és a Kádár-korszak generációs vitáit tárgyaló, 1968 történetét ebből a szempontból elemző írásaikat és nagyszámú előadásukat.

Világgazdasági Kutatóintézet

A kutatóhely 2008 során különös figyelmet fordított az elmúlt hónapok során immár Európában is erőteljesen érzékelhető világgazdasági válság elemzésére, okainak feltárására, illetve a krízis-menedzsmenthez és a stratégiai döntések meghozatalához szükséges gazdaságpolitikai ajánlások kidolgozására.

Az intézet kutatói a világgazdasági folyamatok általános elemzése során már a korábbi években felhívták a figyelmet azokra a tendenciákra és jelenségekre, amelyek a jelenlegi globális – Magyarországot is súlyosan érintő – válság hátterében állnak.

Ennek során mind elméleti, mind gazdaságpolitikai szempontból kiemelt figyelmet kaptak a világgazdaság új fejleményei (globalizáció természete, hatásai és következményei, alkalmazkodási kényszerek, a nemzetközi, főleg gazdasági intézményrendszert érintő növekvő kihívások, az európai unió lehetséges válaszai, ezen belül Magyarország mozgástere).

Globális, földrajzi és magyar szempontból egyaránt kiemelten kezeli a kutatóhely a MeH-MTA együttműködés keretében évek óta folyó Kína- és FÁK-stratégiai kutatásokat.

2008-ban az intézet kiemelt eredményeket ért el két projektben, melyek célja a Kína-stratégia, illetve a Független Államok Közösségével kiépített/kiépítendő külkapcsolati stratégia kidolgozása.

A Kínával foglalkozó stratégiai kutatás keretében a korábbi eredményeket összefoglalva 2008-ban több kiadvány látott napvilágot. Megjelent a *Kína: Realitás és Esély – Stratégiai kutatások: tudomány – kormányzás – társadalom* című kötet, illetve a 2007-2008. évi kutatási összefoglaló *Kína stratégia: folyamatosság és változás* címmel.

A „Magyarország FÁK-stratégiája, különös tekintettel Oroszországra, Ukrajnára és Kazahsztánra” című projektben, 2008-ban két nagyobb kutatási témára került sor: az egyik a FÁK-térségen belüli integrációs kérdésekkel, a másik a térség néhány kiemelten fontos energetikai problémájával foglalkozott. A kutatási eredményeket tanulmánykötetekben és meglévő sorozataiban jelentette meg az intézet. A Kelet-Európa Tanulmányok kiadványsorozat 3. füzeté, *Sikerek és kudarok: a FÁK-térség energetikai és integrációs dilemmái* tartalmazza a kutatás legfontosabb eredményeit. A téma aktualitását és jelentőségét (hasznosságát) nem lehet eléggé hangsúlyozni a közelmúlt orosz-ukrán gázvitája, illetve Európa energia-függősége tükrében.

Szintén a kormányzati stratégiai tervezőmunkát segítő kiemelt megbízás volt 2008-ban az a projekt, amely a nemzetközi fejlesztéspolitika kihívásaival és lehetőségeivel foglalkozott. A kutatás eredményeit a VKI publikálta *Milyen legyen Magyarország nemzetközi fejlesztéspolitikája?* címmel.

Zenetudományi Intézet

A középkori latin zsolozsma egyik énekelt műfaja, az antifona egyházmegyénként sajátos repertoárral rendelkezik. A nagy nemzetközi elismertségnek örvendő *Corpus Antiphonarium Officii Ecclesiarum Centralis Europae* (CAO-ECE) program keretében megjelentették a kalocsa-zágrábi érsekség Temporaléjának (az egyházi év állandó ünnepei) és Sanctoraléjának (a szentek ünnepei) szövegkezdet-katalógusait. A program internetes változatában hozzáférhetővé tették az esztergomi, a szepességi és a pálos rendi Sanctorale ideáltípusát, illetve az ezek alapját képező 30 forrás teljes énekanyagát. Kanadában szerkesztett kiadványsorozatban jelentették meg Szent Demeter magyarországi liturgiájának verses zsolozsmáját. Digitalizáltak 70 középkori hangjegyes kódexet.

A *Musicalia Danubiana* forráskiadvány-sorozat 22. köteteként megjelentették Johann Wohlmuth Misereréjét, valamint a 17. század végén általa összeállított antológiát, az ún. Starck-virginálkönyvet, amely európai összefüggésben is jelentős gyűjtemény, és rövid darabjaival a mai zeneoktatás repertoárját is bővítheti. Zenetudományi vizsgálat tárgyává tették a Nyizsnij Novgorodból visszakapott két sárospataki graduále egyikét.

Elkészült Erkel Ferenc *Bánk bán* című operájának kritikai kiadása, mely először teszi hozzáférhetővé a mű eredeti alakját. E partitúrát megjelenés előtt rendelkezésre bocsátották a Debreceni Csokonai Színház 2008. évi ős-Bánk bán felújításához. Szlovákiában tanulmányt jelentettek meg a nagyszombati jezsuita kollégium és egyetem zenei életéről. A European Science Foundation által kezdeményezett migrációs kutatást publikáló kötetekben egyházzenei és operatörténeti tanulmányokat jelentettek meg német kiadónál. 1400 fényképpel és 40 órányi fel-

vétellel gyarapították az erdélyi/romániai magyar zeneszerzők kompozícióit dokumentáló digitális gyűjteményt. Monográfia készült Dohnányi Ernő amerikai emigrációjának (1949–1960) eseménytörténetéről és kompozíciós terméséről.

Angol nyelven, bővített és revideált kiadásban megjelentették a Bartók-kutatás egyik alapművét, a zeneszerző műveiben feldolgozott népdalok kottás katalógusát. A Bartók Archívum gyűjteményének hosszú távú megőrzése, védelme és a feldolgozás megkönnyítése érdekében nagy volumenű digitalizálási munkákat folytattak: 3000 műsorlap, saját, illetve külső gyűjteményekben található kottás források, 100 levél, valamint kb. 800 veszélyeztetett fotónegatív digitális másolata készült el. Közreműködtek a *Bartók Új Sorozat* című lemezkiadás előkészítésében.

600 órányi felvétellel bővítették a magyar népzene hangzó gyűjteményét, a népzenei lejegyzés-gyűjtemény kb. 1200 dallammal, a népi játékgyűjtemény 529 adattal gyarapodott. Állagmegőrző tevékenység keretében digitalizáltak 390 órányi, veszélyeztetett hordozón tárolt hangfelvételt. Internetes közreadás céljával elkészült a magyar népzene Kodály Zoltán által kialakított lejegyzés-gyűjteménye (Kodály Rend) kb. 5000 tételének digitalizálása.

Folytatódott a magyar népzene eurázsiai kapcsolatait matematikai módszerekkel vizsgáló projekt, melynek segítségével 900 karacsáj és kirgiz dallamot analizáltak. A finnugor rokonnépek zenéjének kutatása keretében közreadtak egy-egy komi és hanti népzenei kiadványt. Új kutatási témaként vizsgálni kezdték egy teljes faluközösség mai zenei aktivitásának formáit, amit visszaemlékezések gyűjtésével retrospektíve kiterjesztenek a 20. század első felének műfajaira és zenélési módjaira.

A néptánc kutatás területén a tánclejegyzés standardizált rendszerének kidolgozását és elterjesztését célzó projekthez elkészült a tánclejegyző módszert a magyar néptánc mozgásvilágán bemutató könyv kézírata. A témában négy tanulmányt jelentettek meg angolul. Közreadták Lábán Rudolf, a táncírás megalkotója elméleti főművének magyar fordítását, továbbá több néptánc témájú vizuális antológiát (DVD, illetve internetes közlés).

Szervezeti változások

A társadalomtudományi kutatóintézeteken belüli átalakítások, szervezeti intézkedések a következők voltak:

- Az év folyamán megszűnt a *Regionális Kutatások Központja* keretein belül működő Alföldi Tudományos Intézet Szolnoki Osztálya, és a Közép- és Észak-magyarországi Tudományos Intézet Miskolci Osztálya.
- A *Politikai Tudományok Intézete* létrehozta a Latin-Amerika Kutatóközpontot, amelynek célja a latin-amerikai térség globális és regionális változásainak kutatása.
- A *Nyelvtudományi Intézetnél* végrehajtott átszervezés lehetővé tette, hogy azokon a területeken induljanak fejlesztések, amelyeken az elmúlt években megalapozott kutatások alapján a legtöbb új eredmény várható. Ezek a következők:
 - = a számítógépes és nyelvészeti kutatásokat ötvöző és közvetlen társadalmi-gazdasági kihatású nyelvtechnológia;
 - = az egyben lezajló nyelvi folyamatokat vizsgáló, egyszerre orvosi és alapkutatási jelentőségű kísérletes nyelvészet;
 - = a társadalmi konfliktusokban is nagy szerepet játszó kisebbségi nyelvi problémákat vizsgáló társas nyelvészet.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

6. Társadalomtudományi kutatóintézetek

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	6.987,8	4.995,1	8.748,8	7.431,2	106,3	84,9
Ebből:						
személyi juttatás	3.636,2	3.349,8	4.254,8	3.804,7	104,6	89,4
központi beruházás	28,7					
Folyó bevétel	1.954,3	749,0	2.090,8	2.133,6	109,1	102,0
Támogatás	5.149,0	4.246,1	5.778,3	5.778,3	109,3	100,0
Előirányzat-maradvány	764,2		879,7	879,7	115,1	100,0
Létszám (fő)	1.074	1.110	1.131	1.041	96,9	92,0

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	4.995,1	749,0	4.246,1	3.349,8
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	130,9		130,9	99,1
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	126,4		126,4	
Fiatalkutatók támogatása	11,4		11,4	4,4
Felújítási támogatás	-10,0		-10,0	
Többletfeladat támogatása	728,8		728,8	271,4
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	48,6		48,6	36,8
OTKA kutatás támogatása	309,9		309,9	94,2
Illetményfejlesztés támogatása	186,2		186,2	141,1
Többletbevétel	1.122,2	1.122,2		154,2
Saját hatáskörű átcsoportosítás				-172,7
Előző évi maradvány átvétel	219,6	219,6		47,3
Előirányzat-maradvány igénybevétele	879,7	879,7		229,2
2008. évi módosított előirányzat	8.748,8	2.970,5	5.778,3	4.254,8

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel

Eredeti Módosított Teljesítés előirányzat

Személyi juttatások	3.349,8	4.254,8	3.804,7
Munkaadókat terhelő járulékok	1.059,9	1.340,4	1.184,5
Dologi kiadások	251,7	2.426,0	1.967,1
Működési célú pénzeszköz átadások	24,7	64,4	52,2
Támogatásértékű működési kiadás	3,4	148,1	139,1
Előző évi maradványátadás		26,4	26,4

Intézményi beruházási kiadás	99,4	183,5	110,3
Felújítás	206,2	304,1	146,5
Támogatásértékű felhalmozási kiadás		0,7	
Kölcsönök		0,4	0,4
Kiadások összesen	4.995,1	8.748,8	7.431,2

Teljesítések

Bevételek megoszlása forrásonként

2008. évi tényadat megoszlása (%)	
OTKA	9,8
Nemzeti kutatási alap-programok	3,2
Innovációs alaptól átvett pályázati tevékenység	1,5
Vállalkozástól	2,9
Külföldi forrás	10,0
Egyéb forrás	48,1
Előirányzat-maradvány igénybevétele	24,5
Bevételek összesen	100,0 (alvállalkozói teljesítések és áfa nélkül)

A költségvetési címbe tartozó bevételek legnagyobb része a külföldi forrás és az ún. egyéb források körébe tartozott.

Az egyéb források körébe a következő bevételi jogcímek kerültek besorolásra:

- önkormányzatoktól átvett pénzek;
- bérleti díj bevétel;
- kamatbevétel;
- fejezeti kezelésű előirányzattól támogatásértékű bevételek;
- non-profit szervezetektől átvett pénzek stb.

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	3.019,4	983	3.294,7	908
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	177,5	127	274,8	119
Állományba nem tartozók	152,9		235,2	14
Összesen	3.349,8	1.110	3.804,7	1.041

Létszám alakulása

	2007. év		2008. év		Változás	Változás
	összes létszám	kutatói létszám	összes létszám	kutatói létszám	összes létszám (%)	kutatói létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	952	654	908	625	95,4	95,5
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	121	56	119	69	98,3	123,3
Állományba nem tartozók	1	1	14	4	1.400,0	400,0
Összesen	1.074	711	1.041	698	96,2	98,2

Felújítás

Felújításra az intézetek – áfa nélkül – 122,7 millió Ft-ot fordítottak, amelyből

- 121,8 millió Ft (99,3%) az ingatlanok,
- 0,8 millió Ft (0,7 %) a gépek,
- 0,1 millió Ft a járművek felújítása.

A felújításokra az Akadémia központi forrásból 205,2 millió Ft költségvetési támogatást biztosított.

Beruházás

Intézményi beruházásként – áfa nélkül - 91,5 millió Ft-ot fordítottak ingatlanok, gépek, berendezések és felszerelések, járművek és immateriális javak beruházására.

Előirányzat-maradvány

A költségvetési címhez tartozó kutatóintézeteknél a beszámolási időszakban 1.360,4 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben visszaforgatás nélkül.

millió Ft

Az előirányzat-maradvány megoszlása

- kiadási megtakarítás: 1.317,6
- bevételi túlteljesítés/lemaradás: 42,8

	2007. év (millió Ft)	2008. év	Változás (%)
Múzeumi tevékenység	3,0		
Kutatást kiegészítő feladatok	2,7	6,6	244,4
Társadalomtudományi kutatások	874,0	1.353,8	154,8
Összesen	879,7	1.360,4	154,6

A keletkezett maradvány az áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges, kötelezettségvállalással terhelt.

A vállalkozási tevékenység

Vállalkozási tevékenységet az intézetek nem folytattak.

7. cím: Területi akadémiai központok

Területi akadémiai központok gazdálkodásának jellemzői

A területi akadémiai bizottságok tevékenységének legfontosabb célja a régiókban folyó tudományos munka ösztönzése, támogatása és koordinálása.

Alapvető feladatuk a régiókban működő tudományos kutatók munkájának összefogása, a régiókat érintő különböző gazdasági, területfejlesztési és környezetvédelmi döntések tudományos megalapozása, továbbá a tudomány eredményeinek közvetítése és népszerűsítése az érdeklődő nagyközönség felé.

Szakmai tevékenység:

A Bizottságok a 2008. évben tudományszervezési tevékenységüket összesen 63 szakbizottságban és 388 munkabizottságban látták el, illetve a 2008-2011-es ciklusra új elnökségek megválasztására is sor került.

Számos hazai és nemzetközi konferenciát szerveztek, melyek keretében megtartott előadások, szakmai bemutatók és kiállítások jelentősen hozzájárultak a tudományos továbbképzéshez. A rendezvények száma összesen 1093 volt.

Az intézmények továbbra is kiemelt feladatnak tekintették az önkormányzatokkal, felső- és közoktatási intézményekkel, valamint a kutatóintézetekkel való szoros együttműködést. Eredményes volt a határon túli köztestületi tagokkal való kapcsolattartás, melynek keretében egyre több határon túli köztestületi tag vesz részt az egyes szakbizottságok munkájában. Figyelmet fordítottak a tudományos közélet összehangolása és a tudományos eredmények terjesztése mellett a többi területi bizottsággal való együttműködésre is. Ennek érdekében területi bizottsági találkozót szerveztek Szegeden, ahol tájékoztatták egymást munkájukról, terveikről és az egyéb aktuális kérdésekről.

A Magyar Tudomány Ünnepe programsorozat keretében számos kitüntetést adtak át, továbbá hangversenyeket szerveztek, és kiadványok megjelentetését is támogatták.

A gazdálkodási környezet alakulása:

Az Akadémiai Központok költségvetése a 2008. évben is csak nagyon takarékos gazdálkodás mellett tudta biztosítani a folyamatos működést.

A megnövekedett kiadások fedezetét a székházak vendégszobáinak, valamint az előadó- és tárgyalótermeinek bérbeadásából származó bevételek növelésével igyekeztek biztosítani.

A Területi Akadémiai Bizottságok Titkárságai a 2008. évi gazdálkodásához 205,9 millió Ft működési célú és 27 millió Ft felhalmozási célú költségvetési támogatás, valamint 154,9 millió Ft saját bevétel állt rendelkezésre, melyből 11,2 millió Ft az előző évi maradványból keletkezett.

A 2008. évi gazdálkodásból 45,8 millió Ft maradvány keletkezett, mely az áthúzódó feladatok finanszírozásához és az önrevíziós befizetés teljesítéséhez szükséges.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

7. Területi akadémiai központok

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	275,1	267,5	390,9	342,0	124,3	87,5
Ebből:						
személyi juttatás	131,6	118,1	141,0	132,1	100,4	93,7
központi beruházás	9,0					
Folyó bevétel	97,6	57,2	146,8	143,7	147,2	97,9
Támogatás	177,6	210,3	232,9	232,9	131,1	100,0
Előirányzat-maradvány	11,1		11,2	11,2	100,9	100,0
Létszám (fő)	61	61	61	61	100,0	100,0

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	267,5	57,2	210,3	118,1
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	4,6		4,6	3,5
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	4,8		4,8	

Többletfeladat támogatása	5,2		5,2	0,8
Illetményfejlesztés támogatása	4,3		4,3	3,2
OTKA kutatás támogatása	1,0		1,0	0,3
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	2,7		2,7	2,1
Többletbevétel	59,6	59,6		11,7
Saját hatáskörű átcsoportosítás				-0,4
Előző évi felhalmozási maradvány átvétel	30,0	30,0		
Előirányzat-maradvány igénybevétele	11,2	11,2		1,7
2008. évi módosított előirányzat	390,9	158,0	232,9	141,0

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel

Eredeti Módosított Teljesítés előirányzat

Személyi juttatások	118,1	141,0	132,1
Munkaadókat terhelő járulékok	38,5	43,5	39,7
Dologi kiadások	85,9	128,5	117,7
Támogatásértékű működési kiadás		0,8	0,7
Intézményi beruházási kiadás		12,7	10,7
Felújítás	25,0	64,4	41,1
Kiadások összesen	267,5	390,9	342,0

Teljesítések

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	Személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	106,1	53	112,5	52
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	10,9	8	13,2	9
Állományba nem tartozók	1,1		6,4	
Összesen	118,1	61	132,1	61

Létszám alakulása

	2007. év összes létszám	2008. év összes létszám	Változás összes létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	53	52	98,1
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	8	9	112,5
Összesen	61	61	100,0

Felújítás

Felújításra az intézetek – áfa nélkül – 35,1 millió Ft-ot fordítottak, amely teljes egészében ingatlanok felújítása.

A felújításokra az Akadémia központi forrásból 25,0 millió Ft költségvetési támogatást biztosított.

Beruházás

Intézményi beruházásként 10,7 millió Ft-ot fordítottak gépek, berendezések és felszerelések, illetve immateriális javak beruházására.

Előirányzat-maradvány

A beszámolási időszakban 45,8 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben visszaforgatás nélkül.

	millió Ft
Az előirányzat-maradvány megoszlása	
- kiadási megtakarítás:	48,9
- bevételi túlteljesítés/lemaradás:	- 3,1

A keletkezett maradvány az áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges, kötelezettségvállalással terhelt.

	2007. év (millió Ft)	2008. év	Változás (%)
Kutatást kiegészítő tevékenység	11,2	45,8	408,9

A vállalkozási tevékenység

Vállalkozási tevékenységet az intézetek nem folytattak.

8. cím: Akadémiai Létesítmények Fenntartás és Üzemeltetése

Az MTA ALFA végzi, melynek feladata több akadémiai ingatlan üzemeltetése, kezelése.

Ezen belül főbb tevékenységi körei a következők:

- Felújítási, beruházási, lebonyolítási feladatok.
- A Budaörsi úti Kutatóház, az MTA Székháza, Irodaháza és esetileg meghatározott egyéb ingatlanjainak tartós vagy átmeneti üzemeltetése, fenntartása.
- A székházi rendezvények szervezése, az azokkal kapcsolatos feladatok ellátása.
- Akadémiai ingatlanok értékesítése, bérbeadása, közbeszerzési tenderek lebonyolítása eseti kijelölés alapján.
- Építési-beruházási és felújítási, lebonyolítási és műszaki ellenőrzési tevékenység.
- Az alaptevékenység üzemeltetési, fenntartási és rendezvény szolgáltatás körében kiegészítő tevékenység végzése.

2007. január 1-jétől a feladatai közé tartozik az Akadémia Gépkocsi Szolgálat, mely akkortól megszűnt mint önálló költségvetési intézmény, az ALFA keretein belül működik tovább.

A Szolgálat az akadémikusok és a Titkárság hivatalos, közéleti és egyéb célú utazásait biztosítja.

A Szolgálat a 2008. évben 408,1 ezer km-t teljesített, ami az előző évihez képest 6,9 %-kal több. A gépkocsi állomány a fuvarfeladatok teljesítésére megfelelő volt.

Az ALFA által végzett feladatok teljesítése érdekében 1.444,7 millió Ft kiadás merült fel, melyhez 513,2 millió Ft működési célú és 260,7 millió Ft felhalmozási célú támogatás, valamint 705,5 millió Ft saját bevétel kapcsolódott, melyből 64,5 millió Ft az előző évi maradvány-igénybevétele volt. A 2008. évi gazdálkodásból 34,7 millió Ft maradvány keletkezett melyből 4,2 millió Ft vállalkozási eredmény alaptevékenységi felhasználásból képződött. Ezek a 2009. évre áthúzódó kötelezettségek finanszírozásához szükségesek.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

8. Akadémiai létesítmények fenntartása és üzemeltetése

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	1.136,6	987,4	1.462,8	1.440,6	127,1	98,5
Ebből:						
személyi juttatás	249,9	242,9	268,9	266,4	106,6	99,1
központi beruházás	45,6		20,7	20,7	45,4	100,0
Folyó bevétel	387,2	299,5	628,6	641,0	165,5	102,0
Támogatás	752,1	687,9	773,9	773,9	102,9	100,0
Előirányzat-maradvány	57,7		60,3	60,4	111,8	100,0
Létszám (fő)	93	101	101	91	97,8	90,1

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	987,4	299,5	687,9	242,9
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	9,5		9,5	7,2
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	11,5		11,5	
Illetményfejlesztés támogatása	5,9		5,9	4,5
Egyszeri keresetkiegészítése támogatása	4,3		4,3	3,3
Többletfeladat támogatása	54,8		54,8	4,6
Központi beruházás	20,7	20,7		
Többletbevétel	305,0	305,0		4,0
Saját hatáskörű átcsoportosítás				1,8

Előző évi maradvány átvétel	3,3	3,3		
Előirányzat-maradvány igénybevétele	60,4	60,4		0,6
2008. évi módosított előirányzat	1.462,8	688,9	773,9	268,9

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel

Eredeti Módosított Teljesítés előirányzat

Személyi juttatások	242,9	268,9	266,4
Munkaadókat terhelő járulékok	84,5	89,6	88,3
Dologi kiadások	363,0	543,4	535,8
Maradványátadás		0,7	0,7
Intézményi beruházási kiadás	38,5	48,2	37,4
Felújítás	258,5	333,2	333,2
Támogatásértékű felhalmozási kiadások		157,7	157,7
Központi beruházás		20,7	20,7
Kölcsönök		0,4	0,4
Kiadások összesen	987,4	1.462,8	1.444,8

Teljesítések

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	234,1	97	256,2	89
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	7,7	4	4,3	2
Állományba nem tartozók	1,1		5,9	
Összesen	242,9	101	266,4	91

Létszám alakulása

	2007. év összes létszám	2008. év összes létszám	Változás összes létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	91	89	97,8
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	2	2	100,0
Összesen	93	91	97,8

Felújítás

Felújításra az intézmény – áfa nélkül – 315,8 millió Ft-ot fordítottak. A teljes összeg ingatlanok felújítását szolgálta.

A felújításokra az Akadémia központi forrásból 258,5 millió Ft költségvetési támogatást biztosított.

Beruházás

Központi beruházásként az intézmény 20,7 millió Ft-ot fordított beruházásra.

Intézményi beruházásként – áfa nélkül – 31,7 millió Ft-ot fordítottak ingatlanok, gépek, berendezések és felszerelések, járművek és immateriális javak beruházására.

Előirányzat-maradvány

A beszámolási időszakban 30,5 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben visszaforgatás nélkül.

	millió Ft
Az előirányzat-maradvány megoszlása	
- kiadási megtakarítás:	18,1
- bevételi túlteljesítés/lemaradás:	12,4

A keletkezett maradvány az áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges, kötelezettségvállalással terhelt.

A vállalkozási tevékenység alakulása az előző évihez képest

	2007. év	2008. év	Változás
	millió Ft		%
Vállalkozási bevételek	5,2	8,4	161,5
Vállalkozási kiadások	2,6	4,2	161,5
Vállalkozási eredmény	2,6	4,2	161,5

A vállalkozási bevétel az összes bevétel: 1,3 %-a

A vállalkozási kiadás az összes kiadás: 0,3 %-a

Az eredmény a vállalkozási bevétel: 50 %-a

Az eredmény a vállalkozási kiadás: 100 %-a

A vállalkozási eredményből alaptevékenységre mind a 4,2 millió Ft-ot felhasználták.

9. cím: Kutatásszervezési és nemzetközi kapcsolatok

Az Akadémia kutatási tevékenységét elősegítő feladatok rendkívül összetettek, így - hasonlóan a korábbi időszakokhoz - az ebbe a körbe tartozó feladatokat az azokat ellátó intézmények szerinti csoportosításban mutatjuk be.

Kutatás - szervezési feladatok

Az MTA Kutatásszervezési Intézet (KSZI) 2008. évben is az Alapító Okiratban kijelölt feladatok szerint végezte munkáját.

1. A Köztestületi Nyilvántartás és a Köztestületi Publikációs Adattár (KPA) fejlesztése, működtetése

a) Köztestületi Nyilvántartás

A nem akadémikus köztestületi tagok nyilvántartásával kapcsolatos feladat a köztestületi tagok belépésének segítése, az adatok karbantartásának szervezése, a nyilvánosságra hozható információk közreadása (Internet, CD, kiadvány), tájékoztatók és statisztikák készítése az MTA vezetői és vezető testületei részére.

Befejeződött a köztestületi adatbázis internetes karbantartó moduljának fejlesztése, melynek segítségével a köztestületi tagok saját maguk is módosíthatják az adatbázisban szereplő adataikat. Már az új internetes rendszer segítségével végezték el az egyeztetéseket a Köztestület tagjai 2009 kézikönyv összeállításához. A köztestületi adatbázis a NIIF szerveréről a SZTAKI szerverére került át, ezzel megvalósult az a régóta tervezett állapot, hogy valamennyi kapcsolódó adatbázis egy szerveren működjön.

Elkészült az a fejlesztés is, amely az MTA tudós adatbázis létrehozásához a nem akadémikus és az akadémikus köztestületi tagok közös azonosító rendszerének kialakítását valósította meg. Ez lehetővé teszi az MTA honlapján és a köztestületi honlapon is az egységes keresést.

Az MTA KSZI és az MTA Könyvtára együttműködésének keretében megkezdődött az akadémikus adatbázis kialakítása. A tudományos elit, a köztestületi történeti adatbázis létrehozásához az adatszerkezet kialakításra került és megkezdődött a címszavak készítése és beírása a rendszerbe.

b) A KPA fejlesztése és működtetése

Az elmúlt évben a KPA-ba jelentkezők száma folyamatosan nőtt. A korábbi évekhez hasonlóan kiemelten foglalkoztak az akadémikusok, az MTA doktora címre és a Bolyai ösztöndíjra

pályázók publikációs és idézettségi adatainak betöltésével, karbantartásával. Új funkcióval bővült a rendszert: kialakításra került a különböző pályázatok (OTKA, Bolyai) és az ODT igényeihez illeszkedő modul, és így a publikációs és idézettségi adatok a felhasználók követelményeinek megfelelő formában is előállíthatók. Továbbfejlesztésre került a KPA adatbázis tudományometriai modulja, így tudományterületek, MTA tudományos osztályok szerinti keresések végezhetők, és rangsorok állíthatók össze az egyes mutatók szerint. Tovább javult a TPA adatbázissal való adatcserét támogató export-import funkció, átjárhatóságot biztosítva a két adatbázis között. A KOKI szerveréről a SZTAKI szerverére történő átállással egyidőben magasabb verziószámú adatbázis kezelő szoftverre tértek át, melynek eredményeként számos új szolgáltatás került az adminisztrátori és a felhasználói felületre. Elkészültek olyan fejlesztések, amelyek a KPA programját alkalmassá tették arra, hogy akadémián kívüli szervezetek is bekapcsolódhassanak a publikációs adattárba. Jelentős előrelépés, hogy főtitkári döntés alapján KPA-hoz hasonló rendszert segítettek létrehozni a BME-n. Ehhez kapcsolódva a Műszaki Osztály kérésére speciális értékelési, számítási rendszer lett kidolgoztatva és beüzemelve. A KPA-nak országos rendszerré történő fejlesztése érdekében sikerült kedvező áron megvásárolni a KPA szoftverének tulajdonjogát. Ez is közrejátszott abban, hogy az MTA elnökének döntése alapján megkezdődhetett a KPA alapú országos publikációs rendszer alapjainak létrehozása.

2. Szolgáltatás

A KSZI a köztestületi nyilvántartással és a KPA működtetésével segítette a tudományos eredmények köznyilvánosságát, az MTA Doktori Tanácsa és a Bolyai Kuratórium tevékenységét, az OTKA és más kutatási pályázatok beadását. A tudományos teljesítményt tükröző adatok felhasználásával tudományterületi kiválósági rangsorok készültek, és folytatódott a hazai akadémiai, egyetemi és más kutatóhelyek tudományos tevékenységének összehasonlító elemzése is. Az MTA elnökségének döntése alapján a KPA alapján készített tudományterületi rangsorokat a Magyar Tudomány folyóiratban közreadták, mely eredmények tovább növelték az adatbázisok presztízsét. Az akadémiai kutatóintézetek honlapjának tartalomelemzésével térképek készültek az intézetek hazai és külföldi (intézményi) kapcsolatrendszeréről. A térképek a KSZI honlapján közzétételre kerültek. A köztestületre vonatkozó statisztikákkal segítették az országgyűlési és a kormánybeszámoló, valamint a közgyűlési beszámolók elkészítését. A statisztikai adatok nyilvános része szintén felkerült az intézeti honlapra.

3. Kutatás

Folytatódott a „Fiatal kutatók: doktori képzés és életpálya modellek” c. projekt, amelyet a Jedlik Ányos program keretében végeztek. A 2008-ban készült részbeszámolót az NKTH elfogadta. A Manchester-i Egyetem koordinálásával beadtak egy FP7 pályázatot szolgáltatási innovációk témakörben. Az NKTH INNOTÁRS pályázatának első fordulójára beadott javaslatuk nem kapott támogatást, de konzorciumi tagként pályáztak a második fordulóban is, innovációs témában.

Az MTA-MEH megállapodás keretében az Intézet monitoring feladatokat kapott a World Science Forum c. projektben. 11 nagy nemzetközi rendezvény és a WSF elemzése alapján javaslatokat fogalmaztak meg a továbbfejlesztés lehetséges irányaira. A részteljesítésről a beszámolás megtörtént, azt a zsűri elfogadta.

Az adatszolgáltatás segítségét is szolgálják a KSZI-ben folyó tudományometriai alap- és módszertani kutatások, amelyeket részben a Leuven-i Egyetemmel együttműködésben végeznek. Új irányként indultak el 2007-ben a kvantitív, hálózatelemzésre épülő tudományometriai kutatások az Intézetben, ezek a beszámolás évében is folytatódtak. A VAHAVA-hálózat tagjaként publikálták azokat az eredményeket, amelyeket internetes kutatás segítségével értek el a települési önkormányzatok klíma-magatartását elemezve.

4. Kiadványok

A kiadvány-készítési tevékenység a 2008-as évben kiemelkedő jelentőségű volt. A történelmi hagyományokat is felelevenítő útjára indított Akadémiai album c új sorozatnak mind a négy megjelent kötete - az Elnökök, a Főtítkárok, az Akadémia vezetői és az Aranyérmesek - igen kedvező fogadtatást kapott. Megkezdődött a következő két kötet előkészülete is: folyik az anyaggyűjtés azokról az akadémiai alapítványokról, amelyeket a tudományos kutatás támogatására hoztak létre az alapítók. A májusi közgyűlésre elkészült az angol nyelvű Akadémiai Almanach is. Összeállításra került a Köztestület tagjai 2009 kézikönyvnek az alapanyaga is.

5. Információtechnológiai feladatok

A KSZI Információtechnológiai Osztálya folyamatosan ellátja a Titkárság információtechnológiai feladatait és azokhoz kapcsolódóan fejlesztéseket is végez. A Titkárság informatikai átvilágítása az osztály munkáját is vizsgálta és számos területen átalakítást, fejlesztést irányított elő.

Nemzetközi kapcsolatok szervezése, bonyolítása

Az Akadémia nemzetközi kapcsolataival összefüggő feladatok lebonyolítása a Nemzetközi Együttműködési Iroda (NEI) feladatai közé tartozik, melyek 2008. évben a következők voltak:

- Az Akadémia tudományos csere-egyezményeinek keretében történő utazások lebonyolítása, vagyis a kiutazók menetjegyének biztosítása, a fogadó partnerrel való egyeztetés. A beutazók számára a szállás, napidíj, belföldi közlekedés stb. biztosítása, kapcsolattartás a küldő és fogadó féllel.

Projekt megállapodások alapján megvalósuló utak esetében ugyancsak a NEI intézi a ki- és beutazásokat, a szállás biztosítását, a konferenciákkal kapcsolatos gazdasági ügyeket. Ezen kívül lebonyolítja a központi költségvetés terhére megvalósuló akadémiai utazásokat.

- Az Akadémia nemzetközi tevékenységével összefüggő határozatok, döntések végrehajtása, két- és többoldalú tudományos együttműködési megállapodások előkészítése, keretek felosztása, nemzetközi tudományos szervezetek tagdíj viselése, hazai tudományos rendezvények támogatása.

A Nemzetközi Együttműködési Iroda 2008. december 31-én megszűnt. A nemzetközi kapcsolatokkal kapcsolatos feladatait az MTA Titkárságának a Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya és a Pénzügyi Főosztálya vette át jogutódként, a vári Vendégház üzemeltetése a Társadalomkutató Központhoz került.

A kutatásszervezési és nemzetközi tevékenység keretében végzett feladatok teljesítése érdekében 927,2 millió Ft kiadás merült fel, melyhez 778,1 millió Ft működési célú és 21,1 millió Ft felhalmozási célú támogatás, valamint 149,9 millió Ft saját bevétel kapcsolódott, melyből 61,7 millió Ft az előző évi maradvány-igénybevétele volt. A 2008. évi gazdálkodásból 21,9 millió Ft maradvány keletkezett, mely az áthúzódó kötelezettségek finanszírozásához szükségesek.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

9. Kutatásszervezési és nemzetközi kapcsolatok

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	938,1	729,3	958,7	927,2	98,8	96,7
Ebből:						
személyi juttatás	280,0	319,8	304,3	283,1	101,1	93,0
központi beruházás						
Folyó bevétel	139,1	49,3	97,8	88,2	63,4	90,2
Támogatás	789,3	680,0	799,2	799,2	101,3	100,0
Előirányzat-maradvány	71,4		61,7	61,7	86,4	100,0
Létszám (fő)	55	58	58	55	100,0	94,8

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	729,3	49,3	680,0	319,8
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	8,1		8,1	6,1
Illetményfejlesztés támogatása	5,4		5,4	4,2
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	2,5		2,5	1,9
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	21,6		21,6	
Többletfeladat támogatása	81,7		81,7	14,0
Fiatal kutatók támogatása	-0,1		-0,1	-0,1
Saját hatáskörű átcsoportosítás				-60,0
Előző évi működési maradvány átvétel	0,9	0,9		0,3
Előirányzat-maradvány igénybevétele	61,7	61,7		9,2

2008. évi módosított előirányzat	958,7	159,5	799,2	304,3

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel

Eredeti Módosított Teljesítés előirányzat

Személyi juttatások	319,8	304,3	283,1
Munkaadókat terhelő járulékok	83,9	81,4	71,3
Dologi kiadások	292,5	454,1	445,0
Működési célú pénzeszköz átadások	2,0	0,9	0,9
Támogatásértékű működési kiadás	10,0	76,4	85,2
Előző évi maradványátadás		0,7	0,8
Intézményi beruházási kiadás	1,5	4,9	4,9
Felújítás	19,6	36,0	36,0
Kiadások összesen	729,3	958,7	927,2

Teljesítések

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	182,8	49	190,7	49
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	13,7	6	13,7	6
Állományba nem tartozók	123,3	3	78,7	
Összesen	319,8	58	283,1	55

Létszám alakulása

	2007. év		2008. év		Változás Összes Létszám (%)	Változás kutatói létszám (%)
	összes létszám	ebből: kutató	összes létszám	kutatói létszám		
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	46	8	49	8	106,5	100,0
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	6	2	6	2	100,0	100,0
Állományba nem tartozók	3	2				
Összesen	55	12	55	10	100,0	83,3

Felújítás

Felújításra az intézmények – áfa nélkül – 30,0 millió Ft-ot fordítottak, amelyből

- 26,3 millió Ft (87,7 %) az ingatlanok,

- 3,7 millió Ft (12,3 %) a gépek, berendezések és felszerelések felújítása.

A felújításokra az Akadémia központi forrásból 19,6 millió Ft költségvetési támogatást biztosított.

Beruházás

Intézményi beruházásként 4,9 millió Ft-ot fordítottak gépek, berendezések és felszerelések, járművek és immateriális javak beruházására.

Előirányzat-maradvány

A beszámolási időszakban 21,9 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben.

	millió Ft
Az előirányzat-maradvány megoszlása	
- kiadási megtakarítás:	31,5
- bevételi lemaradás/túlteljesítés:	-9,6

	2007. év (millió Ft)	2008. év	Változás (%)
Nemzetközi kapcsolatok	22,5	37,2	165,3
Egyéb szálláshely szolgáltatás		-4,2	
Kutatást kiegészítő tevé- kenység	39,2	-11,1	
Összesen	61,7	21,9	35,5

A keletkezett maradvány az áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges, kötelezettségvállalással terhelt.

Vállalkozási tevékenység

Vállalkozási tevékenységet az intézmények nem folytattak.

10. cím: Támogatott Kutatóhelyek

A 2008. évi működés feltételeinek főbb vonásai

A 2008. év folyamán a kutatócsoportok létszáma nem változott, 30 kutatócsoport a matematika és természettudományi területen, 25 kutatócsoport az élettudományok területén, míg 24 kutatócsoport a társadalomtudományok területén dolgozott.

2008 folyamán újabb társult tagsági kérvény nem érkezett az AKT-hoz, így a társult tagi státussal rendelkező csoportok száma változatlanul 12 maradt.

Anyagi feltételek

A kutatócsoporti hálózat 2008. évi működésére és működtetésére kapott költségvetési támogatás döntően személyi juttatásokra került felhasználásra, a dologi kiadások igen kis arányt képviseltek a költségvetésen belül.

Támogatások a központi fejezeti kezelésű forrásokból

A kutatóhálózat működtetéséhez pozitívan járult hozzá az a tény, hogy a kutatócsoportok részesülhettek az Akadémia központi fejezeti kezelésű forrásaiból.

Ennek folyamán a kutatócsoportok 3.990 E Ft értékű támogatást használhattak nemzetközi kapcsolataik ápolására (konferenciákon, szimpóziumokon való részvételre, nemzetközileg elismert külföldi tudósok meghívására).

A kutatócsoportok a 2008-ban induló fiatal kutatói álláshelyek közül 9 státust tölthettek be.

Egy fiatal kutatónk nyert el támogatást nemzetközi konferencián történő részvételre.

A kutatás technikai és információs hátterének javítására az Akadémia Elnöke által kiírt egyszeri beruházási támogatásból a TKI kutatócsoportjai 62.435 E Ft összeget nyertek el.

Pályázati tevékenység

A kutatócsoportok által elnyert OTKA, NKTH, más tárcáktól elnyert támogatás, GVOP, illetve külföldi (EU és egyéb) pályázatok jelentősen hozzájárultak az adott kutatócsoportok kutatási tevékenységének eredményes és színvonalas végzéséhez. A pályázatok sajátos feltételrendszeréből adódóan a pályázatban résztvevő kutatócsoportok a létrejövő konzorciumokon belül igen szorosan és hatékonyan működtek együtt akadémiai kutatóintézetekkel, egyetemi tanszékekkel és intézetekkel.

Nehézséget jelent – elsősorban a nemzetközi pályázatok esetében – az elnyert támogatási összegek előfinanszírozása.

A kutatóhálózat működése

Minőségbiztosítás

Megkezdődött a 2009. évben esedékes „félidős” kutatócsoporti beszámoltatás előkészítése. Döntés született a beszámoltatás során értékelendő paraméterekről, a bírálat szempontjairól, a lebonyolítás technikájáról és ütemezéséről. A Kutatóintézeti Főosztállyal és az Információ-technológiai Osztállyal együttműködve folyamatosan halad a beszámoltatás szervezése.

Szellemi tulajdon hasznosítás

Az akadémiai reformfolyamat célkitűzéseiből kiindulva elindult, és jelenleg is folyik a szellemi tulajdon értékesítésben az eddiginél fokozottabb részvétel megvalósítási lehetőségeinek felmérése, a folyamat szabályozása.

A működés szabályozása

A Hálózati Tanács az év folyamán szabályozta a hálózat kutatóinak külföldi tartózkodásával kapcsolatos eljárást, valamint a hálózatban lefolytatandó tudományos minősítő eljárás, és az elősorolás rendjét. A gazdálkodási szabályok változása miatt Igazgatói utasításokban kerültek szabályozásra a gazdálkodással kapcsolatos teendők.

Éves beszámolók

Megváltozott az éves szakmai beszámoltatás rendje. A kutatócsoportok a 2008. évtől kezdődően éves beszámolóikat a Titkárság által működtetett, a kutatóintézetek által is használt web felületre töltik fel. Kutatócsoportok eredményei a Kutatóintézeti Főosztály által szerkesztett kiadványban a kutatóintézetek eredményeivel együtt, közös kiadványban jelennek meg.

Díjak

2008-ban 11 kutató nyerte el az Akadémiai Ifjúsági Díjat, 2 kutató pedig Junior Prima díj elismerésben részesült. Az elmúlt években fiatal kutatói álláshelyen végzett kiemelkedő, sikeres munkájáért 6 fiatal kutató részesült elismerő Oklevélben.

A támogatott kutatóhálózat 2008. évi tevékenységéről összefoglalóan megállapítható, hogy a 79 kutatócsoportból álló támogatott kutatóhálózat a jelentkező nehézségek ellenére – pályázati források elnyerésével – eredményesen tevékenykedik. A TKI keretében alkalmazott kutatók

mellett a kutatóhálózatban meghatározó szellemi potenciált jelentenek a nem TKI állományú kutatócsoport vezetők és az adott téma művelésébe bekapcsolódó elismert kutatók.

A kutatóhálózat továbbra is jól szolgálja az Akadémia és a felsőoktatás közötti kapcsolat és együttműködés szélesítését. A korábbiakhoz hasonlóan továbbra is érvényesül az a tendencia, hogy a kutatócsoportok kutatói tevékenyen részt vesznek a felsőfokú intézmények graduális- és posztgraduális oktató munkájában.

Az Iroda előzőekben felvázolt tevékenységéhez 2.318,4 millió Ft működési célú és 78,7 millió Ft felhalmozási célú támogatás, valamint 511,9 millió Ft saját bevétel állt rendelkezésre, melyből 201,0 millió Ft a korábbi időszakban képződött tartalékok igénybevételéből adódott. A feladatok teljesítése érdekében 2.536,5 millió Ft kiadás merült fel. A 2008. évi gazdálkodásból 372,5 millió Ft maradvány keletkezett, mely a 2009. évre áthúzódó kötelezettségek finanszírozásához szükséges.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

10. Támogatott Kutatóhelyek

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	2.661,4	1.994,3	2.902,4	2.536,5	95,3	87,4
Ebből:						
személyi juttatás	1.581,2	1.502,8	1.777,4	1.565,5	99,0	88,1
központi beruházás	23,5					
Folyó bevétel	247,5	15,0	304,3	310,9	125,6	102,2
Támogatás	2.322,0	1.979,3	2.397,1	2.397,1	103,2	100,0
Előirányzat-maradvány	292,9		201,0	201,0	68,6	100,0
Létszám (fő)	432	429	429	429	100,0	100,0

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	1.994,3	15,0	1.979,3	1.502,8
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	60,4		60,4	45,7
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	63,6		63,6	
Illetményfejlesztés támogatása	80,9		80,9	61,3
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	19,6		19,6	14,8
Többletfeladat támogatása	90,2		90,2	12,0
Fiatalkutatók támogatása	7,1		7,1	5,4
OTKA kutatás támogatása	96,0		96,0	19,9
Többletbevétel	265,3	265,3		93,0
Saját hatáskörű átcsoportosítás				-84,9
Előző évi működési maradvány átvétel	24,0	24,0		8,2
Előirányzat-maradvány igénybevétele	201,0	201,0		99,2
2008. évi módosított előirányzat	2.902,4	505,3	2.397,1	1.777,4

Kiadási előirányzatok*millió Ft-ban, egy tizedessel***Eredeti Módosított Teljesítés
előirányzat**

Személyi juttatások	1.502,8	1.777,4	1.565,5
Munkaadókat terhelő járulékok	486,3	574,1	496,4
Dologi kiadások		363,1	301,5
Támogatásértékű működési kiadás		9,6	9,6
Előző évi maradványátadás		2,7	2,6
Intézményi beruházási kiadás	5,2	175,5	160,9
Kiadások összesen	1.994,3	2.902,4	2.536,5

Teljesítések

Bevételek megoszlása forrásonként

2008. évi tényadat megoszlása (%)	
OTKA	21,9
Nemzeti kutatási és fejlesztési programok	22,9
Külföldi forrás	7,6
Egyéb forrás	15,0
Előirányzat-maradvány igénybevétele	32,6
Bevételek összesen	100,0 (alvállalkozói teljesítések és áfa nélkül)

A költségvetési címbe tartozó bevételek legnagyobb része a maradvány igénybevétele és a nemzeti kutatási és fejlesztési programok körébe tartozott.

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	1.228,1	350	1.245,2	350
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	183,0	79	132,9	79
Állományba nem tartozók	91,7		187,4	
Összesen	1.502,8	429	1.565,5	429

Létszám alakulása

	2007. év		2008. év		Változás összes létszám (%)	Változás kutatói létszám (%)
	összes létszám	kutatói létszám	összes létszám	kutatói létszám		
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	353	312	350	280	99,2	89,7
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	79	52	79	52	100,0	100,0
Összesen	432	364	429	332	99,3	91,2

Felújítás

Az Iroda a 2008. évben felújítási tevékenységet nem végzett.

Beruházás

Intézményi beruházásként – áfa nélkül - 160,9 millió Ft-ot fordítottak gépek, berendezések és felszerelések, járművek és immateriális javak beruházására.

Előirányzat-maradvány

A beszámolási időszakban 372,5 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben.

millió Ft

Az előirányzat-maradvány megoszlása

- kiadási megtakarítás:	1365,9
- bevételi lemaradás/túlteljesítés:	6,6

	2007. év	2008. év	Változás
	millió Ft		(%)
Természettudományi kutatások	122,7	123,4	100,6
Orvostudományi kutatások	83,1	141,5	170,3
Agrártudományi kutatások	-0,4	7,1	
Műszaki tudományi kutatások	-3,6	16,3	
Társadalomtudományi kutatások	46,7	16,0	34,3
Kutatást kiegészítő tevékenység	-47,5	68,2	
Összesen	201,0	372,5	185,3

A keletkezett maradvány az áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges, kötelezettségvállalással terhelt.

Vállalkozási tevékenység

A támogatott kutatóhelyek a 2008. évben vállalkozási tevékenységet nem folytattak.

11. cím: Jóléti intézmények

A jóléti intézmények feladatköre:

– Gyermekintézmény

Az Akadémiai Óvoda és Bölcsőde az akadémiai dolgozók 18 hónapostól 3 éves korú, illetve 3-7 éves korú gyermekeinek gondozását, nevelését, valamint iskolára való felkészítését biztosítja.

– Üdülők

A Tudós- és Hivatali Üdülők alaptevékenységként az akadémikusoknak és hozzátartozóiknak, továbbá az intézetek és a Titkárság munkatársainak üdültetését, pihenését látják el. Az alapfeladatukkal összefüggésben biztosítják az épületek fenntartását és üzemeltetését, konferenciákat, tudományos és kulturális rendezvényeket szerveznek, illetve külső étkeztetést és vendéglátást bonyolítanak.

Szervezeti változások:

A jóléti intézményeknél a 2008. évben szervezeti változás történt. Az Akadémiai Óvoda és Bölcsőde 2008. január 1-jétől részben önállóan gazdálkodó, kincstári körbe tartozó köztestületi költségvetési szervvé alakult, pénzügyi-gazdasági feladatait a Mátrafüredi Akadémiai Üdülő látja el. Az új besorolás az intézmény szakmai önállóságát nem érinti.

A gazdálkodási környezet alakulása:

- Az Óvoda és Bölcsőde nevelőtestülete a 2008. évben is magas színvonalú szakmai felkészültséggel végezte munkáját.

Sokrétű, színes programokat szerveztek a gyermekek számára az intézményen belül, illetve kirándulások formájában is (pl. zenei műsorok, táncterápia, tartásjavító torna, múzeumlátogatás, hagyományörző programok).

Az intézmény 15 bölcsődei és 75 óvodai férőhellyel kezdte az évet, melyet évközben 15 bölcsődei és 15 óvodai férőhellyel bővítettek. Az igénybevétel továbbra is 100 %-os.

- A Tudós- és Hivatali Üdülők esetében az üdültetési és szervezési feladatokat a 2008. évben is közvetlenül az üdülőkben végezték. A személyes kapcsolatok hozzájárultak az állandó visszatérő vendégkör kialakításához, azonban a kihasználtság további növelése érdekében új intézkedéseket is bevezettek. Elektronikus és nyomtatott hirdetések formájában igyekeztek ismertebbé tenni az üdülőket, interneten történő jelentkezéseket is elfogadnak, valamint üdülési csekk elfogadó helyé váltak.

- A mátrafüredi üdülő és az Alkotóház továbbra is egész évben színvonalasan üzemelt. Az intézményi bevételeik magas aránya a különféle rendezvények lebonyolításából, valamint a férőhelyek számának bővítéséből származnak.
- A mátraházai üdülőben az üdültetés változatlanul magas színvonalon biztosított úgy a többnapos tanácskozások, továbbképzések, mint a kedvezményes, illetve önköltséges üdülővendégek részére.
- A szezonálisan működő üdülők közül Balatonalmádinál és Balatonvilágosnál jelentős problémát okozott, hogy az elő- és utószezonban alacsony volt a vendégek száma. A siófoki üdülő viszont iskolás csoportok fogadásával, konferenciák és egyéb rendezvények bonyolításával tudta kihasználtságát és ezáltal bevételeit növelni. A szezonális üdülőkben zömmel kedvezményes üdülést vettek igénybe a vendégek. A szabad férőhelyek értékesítése önköltségi áron történt, mely az előző évekhez képest – az üdülési csekk elfogadása következtében – kedvezőbben alakult.

A jóléti intézmények 2008. évi gazdálkodásához 249,2 millió Ft működési célú és 52 millió Ft felhalmozási célú költségvetési támogatás, valamint 296,8 millió Ft saját bevétel állt rendelkezésre, melyből az előző évi tartalék 12,5 millió Ft volt.

A 2008. évi gazdálkodásból származó maradvány 28,2 millió Ft, mely az áthúzódó feladatok finanszírozásához és az önrevíziós befizetés teljesítéséhez szükséges.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

11. Jóléti intézmények

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	539,1	506,4	602,7	569,8	105,7	94,5
Ebből:						
személyi juttatás	223,2	222,3	237,9	232,1	104,0	97,6
központi beruházás	15,5					
Folyó bevétel	247,4	225,8	289,0	284,3	114,9	98,4
Támogatás	291,9	280,6	301,2	301,2	103,2	100,0
Előirányzat-maradvány	12,3		12,5	12,5	101,6	100,0
Létszám (fő)	102	114	115	103	101,0	89,6

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat- módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	506,4	225,8	280,6	222,3
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	7,5		7,5	5,6
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	7,4		7,4	
Illetményfejlesztés támogatása	8,3		8,3	6,3
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	4,8		4,8	3,7
Maradványátadás	1,7	1,7		
Felújítás támogatása	-7,4		-7,4	
Többletbevétel	61,5	61,5		8,3
Saját hatáskörű átcsoportosítás				-9,2
Előirányzat-maradvány igénybevétele	12,5	12,5		0,9
2008. évi módosított előirányzat	602,7	301,5	301,2	237,9

Kiadási előirányzatok*millió Ft-ban, egy tizedessel***Eredeti Módosított Teljesítés
előirányzat**

Személyi juttatások	222,3	237,9	232,1
Munkaadókat terhelő járulékok	72,8	77,0	74,1
Dologi kiadások	151,3	186,3	181,6
Intézményi beruházási kiadás	0,7	33,3	16,4
Felújítás	59,3	67,3	64,7
Egyéb felhalmozási kiadás		0,9	0,9
Kiadások összesen	506,4	602,7	569,8

Teljesítések

Személyi juttatások

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	222,1	114	224,9	100
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	0,2		4,2	3
Állományba nem tartozók			3,0	
Összesen	222,3	114	232,1	103

Létszám alakulása

	2007. év összes létszám	2008. év összes létszám	Változás összes létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	97	100	103,1
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	5	3	60,0
Összesen	102	103	101,0

Felújítás

Felújításra az intézmények – áfa nélkül – 55,1 millió Ft-ot fordítottak, amelyből

- 54,5 millió Ft (76,7 %) az ingatlanok,
- 0,6 millió Ft (1,1 %) a járművek felújítása.

A felújításokra az Akadémia központi forrásból 51,9 millió Ft költségvetési támogatást biztosított.

Beruházás

Intézményi beruházásként – áfa nélkül - 16,4 millió Ft-ot fordítottak ingatlanok, gépek, berendezések és felszerelések beruházására.

Előirányzat-maradvány

A beszámolási időszakban 28,2 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben.

millió Ft

Az előirányzat-maradvány megoszlása

- kiadási megtakarítás:	32,9
- bevételi túlteljesítés/lemaradás:	- 4,7

	2007. év (millió Ft)	2008. év	Változás (%)
- üdültetés	12,5	23,9	191,2
- óvodai nevelés		1,8	
- bölcsődei ellátás		2,5	
Összesen	12,5	28,2	225,6

A keletkezett maradvány az áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges, kötelezettségvállalással terhelt.

A vállalkozási tevékenység

A címhez tartozó intézmények vállalkozási tevékenységet nem végeztek.

12. cím: OTKA Iroda

Az Iroda alapítása, jogállása

Az OTKA (Országos Tudományos Kutatási Alap) Irodát a tudományos kutatásért felelős tárca nélküli miniszter a 99/1990 (XII.3.) Kormányrendelet alapján, 1991. szeptember 1. hatállyal alapította. Az OTKA Iroda Alapító Okirata. 2008. áprilisban módosult a tevékenységi kör megváltozása miatt.

Az Iroda jogilag önálló, előirányzatai felett teljes jogkörrel rendelkező központi költségvetési szerv. Az Iroda munkavállalói közalkalmazotti jogviszonyban vannak. Az Iroda 2008-ra engedélyezett munkajogi létszáma 42 fő.

Az Iroda felügyeleti szerve az 1991-94. időszakban a Miniszterelnöki Hivatal, 1995-ben a Művelődési és Közoktatási Minisztérium (MKM) volt, 1996. január 1-től a Magyar Tudományos Akadémia (MTA). Az Iroda felügyeletét - a fejezeti hovatartozástól függően - a tudományos kutatásért felelős miniszter, majd a művelődési és közoktatási miniszter látta el, 1996. január 1-től az MTA Főtitkára látja el. Az Iroda működését az OTKA Bizottság elnöke irányítja, az Iroda vezetője és alkalmazottai tekintetében gyakorolja a munkáltatói jogokat.

Az Iroda az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA), 1996. január 1-től Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA Programok) működésével kapcsolatos technikai, pénzügyi, szervezési és adminisztratív feladatokat látja el. Az Iroda működését az OTKA-ról szóló 1995. évi CXXI. törvénnyel módosított 1993. évi XXII. törvény, valamint annak jogutódja az 1997. évi CXXXVI. törvény, az OTKA Szervezeti és Működési Szabályzata és az Iroda Szervezeti és Működési Szabályzata (SZMSZ) szabályozza.

Az OTKA Iroda 2008. évi költségvetési előirányzatai a működési feltételeket biztosították.

Az Iroda a következő feladatokat látta el:

- A pályázatok meghirdetése, fogadása, formai ellenőrzése, nyilvántartása.
- A pályázatok értékelésével kapcsolatos adminisztratív feladatok, pályázatok értékelésének ügyintézés, továbbítása zsűriknek, szakértőknek, listakészítés, döntéselőkészítési feladatok.
- A vezető kutatókkal és a befogadó szervezettel történő szerződéskötés, majd a szerződés gondozása, levelezés, tanácsadás.
- A kutatási szerződések szerinti támogatási előlegek finanszírozása.
- A projektek szakmai és pénzügyi beszámoltatása rész- és zárójelentések formájában, a jelentések ellenőrzése az Iroda és a projektkezelő szervezet telephelyén. Az

ellenőrzéshez szükséges iratok és információk zsúriknek, szakértőknek - szakmai véleményezésre - történő továbbítása

- Szervezési és lebonyolítási szolgáltatások biztosítása az OTKA szakértői bizottságok üléseire.
- Különbféle pályázati anyagok tervezése és készítése, kiadványok tervezése és készíttetése.
- Általános és teljes körű intézménygazdálkodási feladatok ellátása.
- Az OTKA Programok pénzügyi és számviteli feladatainak ellátása.
- Információs szolgáltatás, adatszolgáltatás az OTKA testületei, minisztériumok, intézmények vezetői és a nyilvánosság részére.
- Nemzetközi együttműködés és kapcsolattartás a hazai és külföldi kutatást támogató alapokkal.
- Az OTKA elektronikus pályázatkezelő rendszerének, nyilvános és belső honlapjának folyamatos fejlesztése, működtetése.

A beszámolási időszakban folytatódott az OTKA komplex elektronikus pályázatkezelő rendszerének fejlesztése. A pályázatok elektronikusan történő benyújtása, értékelése, az éves jelentések, valamint a pénzügyi elszámolások interneten keresztüli benyújtása és ellenőrzése mellett, 2008-ban az OTKA projektek finanszírozása, a kötelezettségvállalások nyilvántartása, a finanszírozási kötelezettségek és a követelések egyeztetése is az OTKA elektronikus rendszere támogatásával történt.

Az OTKA Iroda Gazdasági Szervezete elindította az integrált gazdálkodási információs rendszer, valamint egy új bérszámfejtő és munkaidő nyilvántartó rendszer bevezetését.

Az OTKA Bizottság 2008-ban három alkalommal hirdetett pályázatot: kutatási, posztdoktori és nagy összegű pályázatot, EGT/NFM Norvég pályázatot fiatal kutatók számára és az NKTH-val közösen célzott kutatási pályázatot. A nemzetközi együttműködésben végzett kutatási és a publikációs pályázatokat folyamatosan lehetett beadni, de döntés róluk két határidővel történt.

A 2008. évi gazdálkodási feladatainak teljesítése érdekében 449,5 millió Ft kiadást teljesítettek, a kiadás 72,7%-át a személyi juttatások és járulékok tették ki.

A kiadás teljesítéséhez 385,3 millió Ft működési célú és 10,0 millió Ft felhalmozási célú támogatás állt rendelkezésre, ezt az összeget 101,6 millió Ft összegű saját bevétel egészítette ki. A saját bevételből 20,5 millió Ft volt az előző évben keletkezett maradvány.

A beszámolási időszakban 47,4 millió Ft maradvány keletkezett, mely áthúzódó kötelezettségek teljesítéséhez szükséges.

Előirányzatok és teljesítések alakulása

12. OTKA Iroda

Megnevezés	2007. évi tény	2008. évi eredeti előirányzat	2008. évi módosított előirányzat	2008. évi tény	4/1.	4/3.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	<i>millió forintban egy tizedessel</i>				<i>%-ban</i>	
Kiadás	447,5	371,4	496,9	449,5	100,4	90,4
Ebből:						
személyi juttatás	236,1	230,3	262,2	255,9	108,4	97,6
központi beruházás						
Folyó bevétel	43,9		81,1	81,1		
Támogatás	402,4	371,4	395,3	395,3	98,3	100,0
Előirányzat-maradvány	21,7		20,5	20,5	94,4	100,0
Létszám (fő)	42	42	42	42	100,0	100,0

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadásból személyi juttatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	371,4		371,4	230,3
Módosítások jogcímenként				
13. havi illetmény támogatása	6,6		6,6	5,0
Egyensúlyi tartalék visszarendezése	12,4		12,4	
Illetményfejlesztés támogatása	3,0		3,0	2,3
Egyszeri keresetkiegészítés támogatása	1,9		1,9	1,4
Többletbevétel	6,0	6,0		
Előző évi működési maradvány átvétel	75,1	75,1		14,0
Előirányzat-maradvány igénybevétele	20,5	20,5		9,2
2008. évi módosított előirányzat	496,9	101,6	395,3	262,2

Kiadási előirányzatok

millió Ft-ban, egy tizedessel
Eredeti Módosított Teljesítés
előirányzat

Személyi juttatások	230,3	262,2	255,9
Munkaadókat terhelő járulékok	66,8	74,0	70,8
Dologi kiadások	64,3	116,1	98,1
Felújítás			0,4
Intézményi beruházási kiadás	10,0	44,6	24,3
Kiadások összesen	371,4	496,9	449,5

Teljesítések**Személyi juttatások**

	Tervezett		Tényleges	
	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)	személyi jutt. (M Ft)	létszám (fő)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	163,1	41	185,4	41
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	2,2	1	7,4	1
Állományba nem tartozók	65,0		63,1	
Összesen	230,3	42	255,9	42

Létszám alakulása

	2007. év összes létszám	2008. év összes létszám	Változás összes létszám (%)
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak	41	41	100,0
Részmunkaidőben foglalkoztatottak	1	1	100,0
Összesen	42	42	100,0

Felújítás

Felújításra – áfa nélkül – 0,4 millió Ft-ot fordítottak. Az összeg teljes egészében gépek, berendezések és felszerelések felújítását szolgálta.

Beruházás

Intézményi beruházásként – áfa nélkül - 20,2 millió Ft-ot fordítottak gépek, berendezések és felszerelések és immateriális javak beruházására.

Előirányzat-maradvány

A beszámolási időszakban 47,4 millió Ft előirányzat-maradvány keletkezett az alaptevékenységi feladatok teljesítésével összefüggésben.

millió Ft

Az előirányzat-maradvány megoszlása

- kiadási megtakarítás:	47,4
- bevételi túlteljesítés/lemaradás:	0

A keletkezett maradvány az áthúzódó feladatok teljesítéséhez szükséges, kötelezettségvállalással terhelt.

A vállalkozási tevékenység

Az OTKA Iroda vállalkozási tevékenységet nem végezett.

13. cím: Fejezeti kezelésű előirányzatok

A fejezeti kezelésű előirányzatok tartalmazzák az Akadémia központilag finanszírozott feladatainak, az OTKA programoknak és a fejezeti tartaléknak az előirányzatait.

Ebbe a körbe tartozó előirányzatok a következők voltak:

- 13/1/1. Alapkutatások beruházásai
- 13/2/1. Tudós társaságok támogatása
- 13/2/2/1. Magyar Tudomány
- 13/2/2/2. Tudományos könyv- és folyóirat kiadás
- 13/2/3. Fiatal kutatók pályázatos támogatása
- 13/2/8. Nagy Imre Emlékház és Nagy Imre Társaság működésének alapítványi támogatása
- 13/2/10. Határon túli magyar tudósok támogatása
- 13/2/13. Szakmai feladatok teljesítése
- 13/2/14. Intézményekhez le nem bontott bevétel
- 13/2/15. Balaton állapotának javítását szolgáló kutatások támogatása
- 13/3/1. OTKA Kutatási témapályázat
- 13/5. Központi kezelésű felújítások
- 13/6. Gazdasági és Szociális Tanács Titkársága működtetése
- 13/7. Európai uniós és hazai kutatóintézeti pályázatok önrészének kiegészítése
- 13/10/1. Fejezeti általános tartalék
- 13/10/2. Fejezeti egyensúlyi tartalék

13/1/1. Alap kutatások beruházásai

Az előirányzatra eredetileg támogatás nem került megtervezésre, kizárólag a 2007. évi maradvány felhasználása történt. Ebből a maradványból 4,5 millió Ft felhasználására 2008. évben nem volt lehetőség.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat			
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– előirányzat-maradvány igénybevétele	25,1	25,1	
Módosított előirányzat	25,1	25,1	

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– saját intézmény (1 db)	20,7		20,7
Összes kifizetés	20,7		20,7

13/2/1. Tudós társaságok támogatása

A tudományos társaságok támogatására 2008. évben 26,5 millió Ft-ot hagyott jóvá a költségvetés, a felhasználható forrásokat évközben a fejezeti egyensúlyi tartalékból 2,0 millió Ft emelte. Évközben a társaságok részére a támogatás 100%-os mértékben kiutalásra került.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	26,5		26,5
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– egyensúlyi tartalékból történt visszarendezés	2,0		2,0
Módosított előirányzat	28,5		28,5

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– egyéb társaságoknak (18 db)	28,5	28,5	
Összes kifizetés	28,5	28,5	

13/2/2/1. Magyar Tudomány

A Magyar Tudomány folyóirat kiadásának támogatására 2008. évben eredetileg 15,8 millió Ft, mely összeg az előző évi kerethez képest 14,1 %-kal csökkent.

A folyóirat előállítását végző Akaprint Kft. a támogatás 75 %-át vette igénybe, 3,9 millió Ft maradvány keletkezett, mely a teljes éves támogatás pénzügyi elszámolás után kerül kiutalásra.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	15,8		15,8
Módosított előirányzat	15,8		15,8

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– gazdasági társaság (1 db)	11,8		11,8
Összes kifizetés	11,8		11,8

13/2/2/2. Tudományos könyv- és folyóirat kiadás

A Könyv- és folyóirat-kiadás támogatására a 2008. évben eredetileg 83,7 millió Ft állt rendelkezésre, mely összeg az előző évi kerethez képest 13,7 %-kal alacsonyabb.

A Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság döntése alapján a rendelkezésre álló keret felosztásra került.

A támogatást igénybevevők közül többen nem tettek eleget az állami támogatással kapcsolatos elszámolási kötelezettségeiknek, illetve több kiadvány nem készült el év végéig, így 40,3 millió Ft-os maradvány keletkezett.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	83,7		83,7
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	-9,2		-9,2
– más fejezet intézményének			
= meghatározott feladatra	-2,3		-2,3
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			

– többletbevétel	1,5	1,5	
– előirányzat-maradvány igénybevétel	61,4	61,4	
Módosított előirányzat	135,1	62,9	72,2

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– saját intézmény (4 db)	2,2		2,2
– más fejezet intézménye	8,2		8,2
– más fejezet fejezeti kezelésű előirányzata			
– alapítvány	3,8		3,8
– közalapítvány	1,8		1,8
– közhasznú társaság	0,7		0,7
– gazdasági társaság	63,9		63,9
– önkormányzat/vagy intézménye			
– elkülönített állami pénzalap			
– társadalombiztosítási költségvetési szerv			
– magánszemély			
– egyéb társadalmi szervezet	17,5		17,5
– egyéb (megjelölve)			
Összes kifizetés	98,1		98,1

13/2/3. Fiatal kutatók pályázatos támogatása

A 2008. évben a fiatal kutatók pályázatos támogatására eredetileg 865,1 millió Ft állt rendelkezésre, mely az előző évi kerethez képest 3,8 %-kal volt alacsonyabb. A hároméves fiatal kutatói pályázatok finanszírozására, az akadémiai cigány ösztöndíjra, valamint a kutatóintézetek közalkalmazottai PhD-képzésének támogatására fordítható költségvetési forrásból 748,6 millió Ft az intézmények költségvetésébe beépítésre került, a fennmaradó 116,5 millió Ft pedig fejezeti kezelésű előirányzatként lett megtervezve.

A 2008. év során összességében 33,5 millió Ft maradvány keletkezett, mely a korábbi évek gyakorlatának megfelelően az alkalmazott fiatal kutatók létszámának arányában került felosztásra a kutatóintézetek és kutatócsoportok között a 2009. év elején. Az intézetek ebből az összegből finanszírozhatják a fiatal kutatók központilag nem biztosított magasabb besorolás szerinti illetményét és járulékait, valamint az egyéb személyi és dologi kiadásokat.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	116,5		116,5
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	- 83,0		- 83,0
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– többletbevétel	8,4	8,4	
– előirányzat-maradvány igénybevétele	46,4	46,4	
Módosított előirányzat	88,3	54,8	33,5

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– saját intézmény (39 db)	54,8	54,8	
Összes kifizetés	54,8	54,8	

13/2/8. Nagy Imre Emlékház és Nagy Imre Társaság működésének alapítványi támogatása

A Nagy Imre Emlékház és Nagy Imre Társaság alapítványi támogatására a 2008. évben eredetileg 21,9 millió Ft, majd az egyensúlyi tartalék visszarendezése miatt újabb 1,7 millió Ft állt rendelkezésre. A Kormány 2097/2008. (VII.24.) számú határozatában 20 millió Ft-ot többlettámogatást biztosított a Nagy Imre Emlékház működtetéséhez.

A 2008. évben az Alapítványnak a hosszú távú céljaik megvalósítása érdekében az alábbi folyamatos feladataik voltak:

- az Emlékház Alapítvány és Társaság működtetése
- a Nagy Imre kéziratok gyűjtése, a gyűjtemény kezelése és további gyarapítása
- Nagy Imre művei kiadásának elősegítése könyvsorozatban és DVD-n
- az '56-os forradalom és szabadságharc eseményeinek feldolgozása
- közművelődés programok szorgalmazása
- a Nagy Imre Alapítvány, Társaság és Emlékház honlapjának folyamatos karbantartása (eseménynaptár az ünnepi rendezvényekről)
- állagmegóvás
- minimális fejlesztés

A hagyományos állami rendezvényeken kívül részt vettek minden – az '56-os forradalom és szabadságharcra kapcsolatos – megemlékezésen, ünnepségen.

Támogatást nyújtottak a Nagy Imre Társaságnak, mely segíti az egyes tagszervezetek különböző rendezvényeinek, hagyományőrző kirándulásainak és kiadványának támogatását.

Közoktatási és közművelődési céljaikat szolgálja a könyvkiadói tevékenység.

A 2008. évi gazdálkodásból a fejezeti kezelésű előirányzatnál maradvány nem keletkezett, de az Alapítvány 2009. évi elszámolása szerint 1.691.665 Ft a központi költségvetés részére visszajár. Az Akadémia a 2008. évi maradvány-elszámolásban ezt az összeget már így mutatta be.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	21,9		21,9
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– egyensúlyi tartalékból történt visszarendezés	1,7		1,7
– 2097/2008. (VII.24.) Kormányhatározat	20,0		20,0
– előirányzat-maradvány	100,0	100,0	
Módosított előirányzat	143,6	100,0	43,6

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– alapítvány (1 db)	143,6	43,6	100,0
Összes kifizetés	143,6	43,6	100,0

13/2/10. Határon túli magyar tudósok támogatása

A 2008. évben ezen a jogcímen eredetileg 16,4 millió Ft került megtervezésre a fejezeti kezelésű előirányzatok között, melyet évközben 13,5 millió Ft növelt a Kolozsvári Akadémiai Bizottság működtetéséhez átcsoportosított támogatás miatt.

A rendelkezésre álló keretből a 2 %-os kezelési költség visszavonása után a tudományos műhelyek támogatási programra 29,4 millió Ft került kiosztásra.

A tudományos műhelyek támogatási programjából maradvány nem keletkezett, a támogatás teljes egészben kiutalásra került.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	16,4		16,4
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– egyensúlyi tartalékból történt visszarendezés	10,0		10,0
– előirányzat-átcsoportosítás	3,0		3,0
– előirányzat-maradvány igénybevétele	0,1	0,1	
Módosított előirányzat	29,5	0,1	29,4

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– egyéb külföldi szervezetek (11 db)	29,5	29,5	
Összes kifizetés	29,5	29,5	

13/2/13. Szakmai feladatok teljesítése

A fejezeti kezelésű előirányzatnak a nyilvántartása rendkívül összetett feladatot jelent a keret széttagoaltsága miatt.

Tartalmazza az ún. elnöki keretet, valamint a központi feladatokkal kapcsolatos támogatásokat, illetve a más fejezetektől központi kezelésben átcsoportosított támogatásokat is.

Az Akadémia 2008. évben több fejezettel együttműködési megállapodást kötött, melynek keretén belül jelentős összegű támogatási összeg átvételére is sor került. A támogatási keretéből megvalósuló feladatok ellátására az Akadémia Kutatóintézeti Főosztálya az érintett intézményekkel is megállapodást kötöttek.

Ezek a programok a következők voltak:

- = MTA - Miniszterelnöki Hivatal: stratégiai kormányzati kutatások 250,0 millió Ft
- = MTA - Egészségügyi Minisztérium: az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet művészeti gyűjteményének elhelyezése 10 millió Ft
- = A Kormány a 2083/2008. (VII.8.) határozatával a World Science Forum támogatása 50 millió Ft
- = MTA – Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium: a Magyar Agrárkutatás Stratégiai Program támogatása 30 millió Ft

A programok szakmai teljesítése a megállapodásoknak megfelelően folyamatosan halad. A pénzügyi teljesítés a szakmai lebonyolításhoz igazodik.

A 2008. év folyamán az adózók személyi jövedelemadója 1%-ának felajánlásából az Akadémia 1.425.611 forintot kapott, mely a 2007. évben befolyt 315.991 Ft-os maradvánnyal együtt a területi akadémiai bizottságoknál a Magyar Tudomány Napja alkalmából a fiatal kutatók díjazásának fedezetéül szolgált.

A 2008. novemberében ezen a jogcímen további 19.257 forint került jóváírásra, mely felhasználásáról 2009. év folyamán lesz döntés.

A szakmai feladatok előirányzatának részét képezte a **Kiemelt kutatási programok „elnöki kerete”**, mely tartalmazza:

1. Nemzeti laboratóriumok szervezésére és kutatási feladataikra, valamint a székesfehérvári városi tudásparkban laborfejlesztési kiadásokra
2. Szinkrotron tagdíj és a hazai bizottság működéséhez való hozzájárulás
3. Központi kiadványok támogatása
4. MTA Könyvtár könyvbeszerzéseinek támogatása
5. Brüsszeli Iroda működtetése
6. Egyéb az MTA elnöke és főtájkára által meghatározott feladatok

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	712,2		712,2
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	-888,4		-888,4
– más fejezet intézményének			
= meghatározott feladatra	-0,4		-0,4
– más fejezet fejezeti kezelésű előirányzatától	340,0		340,0
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– előirányzat-maradvány igénybevétele	363,5	363,5	
– egyensúlyi tartalékból történt visszarendezés	190,7		190,7
– többletbevétel	8,0	8,0	
Módosított előirányzat	725,6	371,5	354,1

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– saját intézmény (37 db)	305,3		305,3
– más fejezet intézménye			
– más fejezet fejezeti kezelésű előirányzata	50,0		50,0
– gazdasági társaság	13,7		13,7
– önkormányzat/vagy intézménye	0,7		0,7
– egyéb társadalmi szervezet	11,5		11,5
Összes kifizetés	381,2		381,2

13/2/14. Intézményekhez le nem bontott bevétel

Az intézményekhez le nem bontott bevétel fejezet kezelésű előirányzat a tervezési utasítás alapján megtervezett saját bevételnek az a része, melynek felhasználási jogcíme és intézményi háttere a költségvetés készítése időszakában még ismeretlen. A 3.000 millió Ft-os jóváhagyott keret az intézmények bevétellel kapcsolatos igénylése alapján leosztásra került.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	3.000,0	3.000,0	
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	-3.000,0	-3.000,0	
Módosított előirányzat	0,0	0,0	0,0

13/2/15. Balaton állapotának javítását szolgáló kutatási feladatok

A Balaton állapotának javítását szolgáló kutatások támogatásához a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, a Balaton Fejlesztési Tanács és az Akadémia 8-8 millió Ft-tal járult hozzá. A támogatási megállapodás 2008. decemberében került aláírásra, a két szervezettől a támogatás december utolsó napjaiban érkezett meg, ezért az maradványként került kimutatásra. A feladatot elvégző intézet részére a támogatás a következő évben kerül biztosításra.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat			
Módosítások kedvezményezettenként			
más fejezet fejezeti kezelésű előirányzatától	8,0		8,0
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként	8,0	8,0	
– többletbevétel			
Módosított előirányzat	16,0	8,0	8,0

13/3/1. OTKA Kutatási témapályázat

Az Akadémia fejezeti kezelésű előirányzatai között kell megtervezni az OTKA Programok előirányzatait és szintén ezen belül kell a teljesítésről is beszámolni. Az OTKA Programokkal kapcsolatos finanszírozási, elszámoltatási feladatokat az OTKA Iroda látja el. A Programokra 2008. évben 5.198,0 millió Ft támogatás állt rendelkezésre a kutatási témapályázatokra.

A Programokkal kapcsolatos szakmai és pénzügyi beszámolót a **5. számú melléklet** tartalmazza.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	5.198,0		5.198,0
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	-1677,9		-1677,9
– más fejezet intézményének			
= meghatározott feladatra	-3234,2		-3234,2
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
• előirányzat-maradvány igénybevétele	750,1	750,1	
• egyensúlyi tartalékból történt visszarendezés	260,6		260,6
• többletbevétel	61,1	61,1	
Módosított előirányzat	1357,7	811,2	546,5

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi teljesítés levezetése	Kiadás	Kiadásból	
		működésre	meghatározott feladatra
Kedvezményezettek köre és száma			
– saját intézmény (25 db)	270,6	75,1	195,5
– más fejezet intézménye (18 db)	397,7		397,7
– társadalmi önszerveződés (9 db)	108,7		108,7
– alapítvány (10 db)	18,6		18,6
– közalapítvány (1 db)	19,5		19,5
– közhasznú társaság (1 db)	6,4		6,4
– gazdasági társaság (3 db)	16,8		16,8
– önkormányzat/vagy intézménye (11 db)	24,0		24,0
– egyéb (megjelölve) nemzetközi tagdíj	45,8	45,8	
Összes kifizetés	908,1	120,9	787,2

13/5. Központi kezelésű felújítások

A 2008. évi költségvetési törvényben felújítási feladatokra 787,8 millió Ft került jóváhagyásra, melyből 732,0 millió Ft az intézmények költségvetésébe beépítésre került, fejezeti kezelésű előirányzatként 1,8 millió Ft-ot terveztünk meg. Szintén az intézmények költségvetésébe épült be 54 millió Ft az intézményeknél felmerülő felújítási feladatokhoz kapcsolódó járulékos dologi kiadások fedezetére. A felújításhoz az áfa kiadások 129,8 millió Ft-ot tettek ki.

Az intézmények részére összesen 731,1 millió Ft támogatás és bevétel került átadásra, amely építési felújítást finanszírozott.

Az intézmények a központi felújítási kiadásokat 325,9 millió Ft-tal kiegészítették.

Ebben az évben is változatlanul segíteni kellett - kettő kisebb intézménynek - a felújítási számlák áfa összegének megelőlegezésével az adóhatósági visszatérülésig.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	1,8		1,8
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	-49,4		-49,4
– saját intézménytől	50,3		50,3
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– többletbevétel	0,5	0,5	
Módosított előirányzat	3,2	0,5	2,7

13/6. Gazdasági és Szociális Tanács Titkársága működtetése

A Gazdasági és Szociális Tanács feladatai a magyar társadalmat érintő stratégiai kérdések legszélesebb körű gazdasági és szociális párbeszéd keretein belül történő egyeztetési rendszerének működtetése és fejlesztése, a nemzetközi és az európai uniós együttműködés kölcsönös előnyeinek e területen való kihasználása.

A Titkárság működtetésére a 2008. évben eredetileg 25,6 millió Ft, majd az egyensúlyi tartalék visszarendezése miatt újabb 2 millió Ft állt rendelkezésre. A Kormány 2135/2008. (IX.30.) számú határozatában 20 millió Ft többlettámogatást biztosított. Az összesen rendelkezésre álló 47,6 millió Ft-os támogatásból 21,9 millió Ft került az MTA Titkárságánál felhasználásra, 25,7 millió Ft maradvány keletkezett, mely a 2009. évben kerül felhasználásra.

A Miniszterelnökségtől 910 EFt támogatás került átcsoportosításra egy rendezvény kiadásaihoz, mely teljes egészében felhasználásra került, az elszámolás megtörtént.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	25,6		25,6
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	-22,8		-22,8
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– egyensúlyi tartalékból történt visszarendezés	2,0		2,0
– más fejezettől átcsoportosítva	0,9		0,9
– 2135/2008. (IX.30.) Korm. határozat	20,0		20,0
Módosított előirányzat	25,7		25,7

13/7. Európai uniós és hazai kutatóintézeti pályázatok önrészének kiegészítése

Az Európai uniós és hazai kutatóintézeti pályázatok önrészének kiegészítése támogatására 2.285,4 millió Ft került megtervezésre. A 68,6 millió Ft-os kezelési költség kiadása után fennmaradó összeg az alábbiak szerint kiosztásra:

= FP6 pályázatokhoz:	20,4 %
= FP7 pályázatokhoz:	21,9 %
= Egyéb külföldi pályázatokhoz:	5,8 %
= NKTH pályázatokhoz:	32,1 %
= OTKA pályázatokhoz:	10 %
= Egyéb belföldi pályázatokhoz:	9,8 %

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	2.285,4		2.285,4
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	-2.264,8		-2.264,8
Módosított előirányzat	20,6		20,6

13/10/1. Fejezeti általános tartalék

A fejezeti általános tartalék rendkívüli, előre nem látható feladatokra rendelkezésre álló 8,1 millió Ft (eredetileg 7,0 millió Ft, majd az egyensúlyi tartalék visszarendezése miatt újabb 1,1 millió Ft) kerete teljes mértékben felhasználásra került.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	7,0		7,0
Módosítások kedvezményezettenként			
– saját intézménynek			
= meghatározott feladatra	-8,1		-8,1
Egyéb előirányzat-változások jogcímenként			
– egyensúlyi tartalékból történt visszarendezés	1,1		1,1
Módosított előirányzat	0,0		0,0

13/10/2. Fejezeti egyensúlyi tartalék

A 2008. évi költségvetés készítésekor az Akadémia fejezetnek, mint minden más fejezetnek az államháztartás egyensúlyi helyzetének javítása érdekében fejezeti egyensúlyi tartalékot kellett képezni. Ez a tartalék a 2007. évi mértéknek megfelelő nagyságrendben került megtervezésre.

A 2008. évi költségvetésről szóló 2007. évi CLXIX. törvény 52.§ (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy az Akadémia saját hatáskörben felhasználhatja ezt az egyensúlyi tartalékot, amennyiben a bevételeik teljesülnek, illetve ha a működőképességük fenntartása, a megkezdett beruházások, felújítások készülségi foka azt indokolja.

A beszámolónk adatai megmutatják, hogy a feltételeknek az Akadémia ténylegesen megfelelt, hiszen az intézményi bevételek 4,6 %-kal meghaladták az előirányzott, és 82,4%-kal pedig az eredetileg tervezett értéket.

Ennek alapján minden intézmény és fejezeti kezelésű előirányzat részére az elvont támogatást rendelkezésre bocsátása megtörtént, tartalék nem maradt.

millió forintban, egy tizedessel

2008. évi előirányzat-módosítások levezetése	Kiadás	Bevétel	Támogatás
2007. évi CLXIX. törvény szerinti előirányzat	1.122,3		1.122,3
Módosítások kedvezményezettként			
– saját intézménynek			
= működésre	-1.122,3		-1.122,3
Módosított előirányzat	0,0		0,0

Az Akadémia 2008. évi költségvetésének végrehajtását összefoglalóan a következőkkel lehet jellemezni:

1. Az évközi költségvetési intézkedések csökkentik a tervezhetőséget, így a kapacitások fenntartásában felértékelődik a bevételek szerepe.
2. Az intézményi bevételek volumene 2008. évben 4,5 %-kal emelkedett, melyből különösen kimagaslóak a belföldről és külföldről származó pályázati pénzek.
A klasszikus kutatási szolgáltatások, vállalkozási szolgáltatások a 2008. évben is fokozatosan emelkedtek.
3. A fejlesztési források hiánya miatt a korábbi években javulási tendenciát mutató gépműszer korszerűségi mutató 22,4%-ra csökkent az előző évi 25,6%-ról. Ennek a csökkenésnek várható következménye lehet, hogy a korszerű műszerigényes kutatásokat az intézmények megszüntetik.
4. Változatlanul gondot jelentett a pályázatok utófinanszírozása valamint döntően a külföldi pályázatok szerződés kötéseinek és az ehhez kapcsolódó előlegek kifizetési határideje.
Ez a kutatóintézetek likviditási helyzetét tovább rontotta.
5. A fejezeti belső ellenőrzések az elmúlt évben lényegi, személyes felelősség felvetését igénylő hiányosságokat nem állapítottak meg.
Szorosan hozzátartozik a felügyeleti ellenőrzés tapasztalataihoz, hogy nem ritkák a rendezett, jól működő intézmények. Az is gyakori volt, hogy csak eseti és nem súlyos hibák kijavítását, hiányosságok felszámolását kellett kezdeményezni.

Budapest, 2009. június „ ”

.....
Dr. Pálinkás József
az MTA elnöke